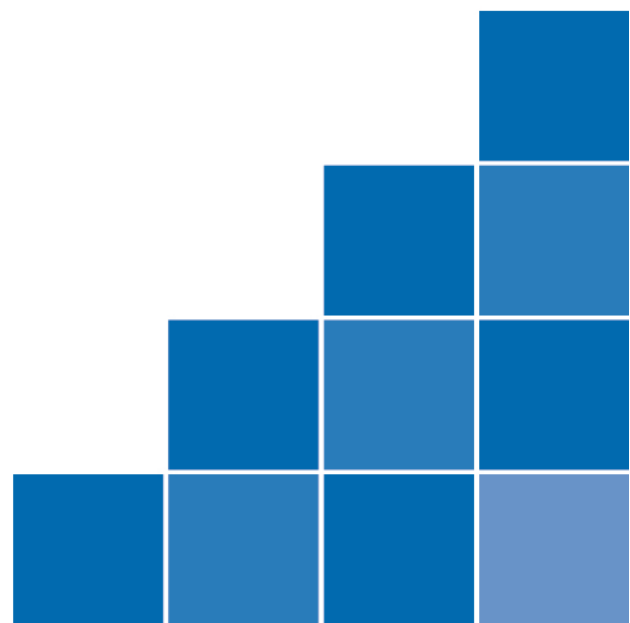

Monitor hybride onderwijs

Rapportage over het primair onderwijs

Ed Smeets

november 2020

Projectnummer: 2020.024
Opdrachtgever: PO-Raad en Kennisnet

© 2020 KBA Nijmegen

Sommige rechten voorbehouden. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), PO-Raad en Kennisnet geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden.

Inhoudsopgave

Samenvatting	v
1 Inleiding	1
2 Onderzoeksopzet en deelname aan het onderzoek	3
2.1 Onderzoeksopzet	3
2.2 Deelname aan het onderzoek	3
2.3 Achtergrondgegevens van de respondenten	4
3 Uitvoering van het onderwijs	9
3.1 Leraren over hun onderwijsactiviteiten	9
3.2 Index hybride onderwijs en vijf groepen gebruikers	16
3.3 Schoolleiders en ict-coördinatoren over de onderwijsactiviteiten	22
3.4 Ouders over de onderwijsactiviteiten	23
3.5 Leerlingen over de onderwijsactiviteiten	34
3.6 Vergelijking met de Monitor ICT-bekwaamheid	37
4 Context en randvoorwaarden	41
4.1 Inleiding	41
4.2 Infrastructuur en organisatie	41
4.3 Vaardigheden van leraren op het gebied van het gebruik van ICT	44
4.4 Randvoorwaarden op school	47
4.5 Beperkingen van leerlingen of hun thuissituatie	54
4.6 Leerlingen over hun motivatie en vaardigheden	54
4.7 Vergelijking met de Monitor ICT-bekwaamheid	58
5 Opbrengsten	61
5.1 Inleiding	61
5.2 Leraren over de opbrengsten	61
5.3 Schoolleiders en ict-coördinatoren over opbrengsten	63
5.4 Ouders en leerlingen over de opbrengsten	67
6 Conclusies	71
6.1 Uitvoering van het onderwijs	71
6.2 Context en randvoorwaarden	74
6.3 Opbrengsten	76
Bijlage 1 – Samengestelde variabelen en gemiddelden	79

Samenvatting

Achtergrond en doel van het onderzoek

Door de tijdelijke sluiting van de scholen in verband met de coronacrisis, van medio maart tot begin juni 2020, kregen veel leerlingen onderwijs op afstand. Onderwijs werd 'hybride'. Dat wil zeggen dat onderwijs met een mix van online- en offline-hulpmiddelen en passende didactiek zo wordt georganiseerd dat het plaatsonafhankelijk gegeven kan worden. Het doel van de Monitor hybride onderwijs, waarvan de resultaten voor het primair onderwijs worden gepresenteerd in dit rapport, is in beeld brengen hoe het onderwijs in die periode vorm kreeg, onder welke randvoorwaarden dat gebeurde en welke opbrengsten verschillende betrokkenen daarvan zien.

Opzet van en deelname aan de monitor

Er zijn vier vragenlijsten ontwikkeld: een vragenlijst voor schoolleiders en ict-coördinatoren, een vragenlijst voor leraren, een vragenlijst voor ouders en een vragenlijst voor leerlingen. De dataverzameling is in juni 2020 gestart. In dit rapport worden resultaten gepresenteerd die betrekking hebben op vragenlijsten die tussen juni en medio september zijn ingevuld door 107 schoolleiders en ict-coördinatoren, 639 leraren, 2816 ouders en 1809 leerlingen. Scholen en besturen die aan de monitor deelnemen, ontvangen een terugkoppeling over hun eigen resultaten.

Uitvoering van het onderwijs

De helft van de leraren in het primair onderwijs heeft tijdens de sluiting van de scholen zowel vanuit huis als vanuit school onderwijs op afstand verzorgd, terwijl bijna de helft dit alleen vanuit huis deed. Bijna twee derde van de ouders geeft aan dat de school elke schooldag een gestructureerd lesprogramma verzorgde voor hun kind. De activiteit die leerlingen volgens leraren daarbij het meest uitvoerden, is oefenen. Daarbij werd vaak gebruik gemaakt van oefensoftware. Leraren gaven vaak instructie en velen volgden de lesmethoden en gebruikten het digitale materiaal dat de lesmethode voorschrijft. Contact met de leerlingen vond vooral telefonisch plaats, waarbij individueel extra uitleg of hulp werd gegeven, of online via beeld en spraak. Veel leraren hadden ook regelmatig via de telefoon, e-mail of een elektronische leeromgeving contact met ouders.

Bij de onderwijsactiviteiten die leraren in de toekomst vooral meer verwachten uit te voeren dan tijdens de periode waarin de scholen gesloten waren, zijn het verzorgen van differentiatie, het geven van feedback, het stimuleren van probleemoplossend leren, leerlingen laten samenwerken met ICT en het toepassen van formatieve evaluatie. Schoolleiders en ict-coördinatoren verwachten dat er in de toekomst meer gebruik zal worden gemaakt van ICT om vorderingen van leerlingen te volgen: door gebruik te maken van digitale analyses van toetsresultaten en van resultaten uit digitale leermiddelen en door informatie van (andere) digitale dashboards te analyseren. Bijna een kwart van de leerlingen zou sommige leeractiviteiten liever thuis blijven uitvoeren, ook als de school gewoon elke dag open is. Zij noemen vooral het maken van oefeningen op de computer, het maken van opdrachten waarbij je informatie moet zoeken op internet en werken aan een eigen weektaak.

De leraren verwachtten dat hun leerlingen tijdens schooldagen gemiddeld 3,1 uur besteedden aan activiteiten in het kader van het afstandsonderwijs. De leraren schatten zelf in dat zij gemiddeld 7,6 uur per schooldag besteedden aan het onderwijs, waarvan gemiddeld 2,6 uur online met hun leerlingen. Bijna de helft van de ouders schat dat hun kind gemiddeld 3 à 4 uur per schooldag aan schoolwerk besteedde. De meeste ouders geven aan dat zij daarbij maximaal 1 tot 2 uur per schooldag hielpen. De bezigheden die zij daarbij vooral noemen, zijn het geven van uitleg over de leerstof, het volgen van de vorderingen van hun kind en het dagelijks controleren of hun kind het schoolwerk af had. Veel leerlingen geven aan dat hun ouders in de gaten hielden wat zij voor school deden en dat hun ouders uitleg gaven over het schoolwerk. De helft van de ouders vindt dat het thuisonderwijs hen als ouder te veel tijd kostte.

Bijna twee derde van de ouders is positief over de ondersteuning die de school bood bij het schoolwerk thuis. Ruim de helft vindt dat het aanbod goed was afgestemd op het niveau en tempo van hun kind en ruim de helft had genoeg contact met de leraar. Een kleinere groep is niet tevreden over deze punten. Ouders reageerden wisselend op de vragen over de mate waarin hun kind zelfstandig kon werken. Een deel vindt dat hun kind zelfstandiger kon werken dan zij verwachtten, terwijl een ander deel vindt dat hun kind veel hulp nodig had bij het maken van schoolwerk.

Context en randvoorwaarden

De meeste leraren vinden de ICT-infrastructuur thuis en op school voldoende of ruim voldoende voor het geven van onderwijs op afstand. Veel schoolleiders en ict-coördinatoren geven aan dat de school, het schoolbestuur of de gemeente apparatuur heeft aangeschaft of ter beschikking gesteld om te gebruiken bij het onderwijs op afstand. Daarbij gaat het vooral om computers of tablets die op school, door leraren thuis of door leerlingen thuis konden worden gebruikt. Ook gaven de meeste scholen of besturen ondersteuning op afstand op het gebied van ICT aan zowel leraren als ouders.

Leraren zijn over het geheel genomen gematigd positief over hun vaardigheden in het gebruik van ICT. Hun vertrouwen is het grootst in hun vaardigheid om online informatie te vinden. Schoolleiders en ict-coördinatoren zijn over de gehele linie positief over de vaardigheden van hun team in het gebruik van ICT. Leraren die een breder scala aan hybride onderwijsactiviteiten toepassen, schatten hun eigen vaardigheden in het gebruik van ICT doorgaans hoger in dan leraren die zich bedienen van een minder gevarieerd aanbod aan hybride onderwijs.

Leraren denken verschillend over de randvoorwaarden voor ICT-gebruik op hun school. Zij zijn vooral kritisch over de keuze in educatieve software op school en over de vraag of er op school duidelijke afspraken over inzet van nieuwe technologie bestaan. Ook relatief veel schoolleiders en ict-coördinatoren zijn kritisch over de beschikbaarheid van educatieve software op school.

Gevraagd naar eventuele beperkingen bij leerlingen of in hun thuissituatie die van invloed zouden kunnen zijn op hun mogelijkheden om thuis onderwijs op afstand te volgen, noemen leraren vooral dat sommige leerlingen niet goed zelfstandig kunnen werken en dat sommige ouders hun kind niet goed kunnen ondersteunen. Volgens de meeste leraren is er tijdens de sluiting van de scholen met alle leerlingen uit hun groep contact geweest. Bij leerlingen met een problematische thuissituatie zochten leraren vooral telefonisch of via e-mail contact met de ouders of met de leerling om deze bij het onderwijs te betrekken. Een oplossing die ook relatief veel wordt genoemd, is dat leerlingen met een problematische thuissituatie onderwijs op school kregen.

Opbrengsten

De helft van de leraren geeft aan dat niet is getoetst of bij hun leerlingen achterstanden in de cognitieve ontwikkeling zijn ontstaan in de periode waarin zij niet naar school konden. Waar een dergelijke toetsing wel heeft plaatsgevonden, melden leraren meestal dat er geen achterstand op cognitief gebied is ontstaan, of dat deze beperkt is gebleven tot maximaal 10 procent van de leerlingen.

Over de opbrengsten die leraren hebben ervaren van de periode van thuisonderwijs, zijn zij niet onverdeeld positief. Weliswaar hadden de leerlingen volgens de meeste leraren goed zicht op hun leerproces, maar doorgaans vinden leraren niet dat hun leerlingen sneller leerden of dat het onderwijs beter was afgestemd op hun individuele talenten. Over de opbrengst voor de leraar zelf wordt overwegend negatief gedacht. Velen zijn van mening dat zij in een reguliere onderwijssituatie beter zicht hebben op de vorderingen van de leerlingen en dat zij dan efficiënter werken.

De schoolleiders en ict-coördinatoren zien bij de meeste leerlingen geen positieve invloed van het thuisonderwijs op welbevinden, motivatie en leerprestaties. Negatieve invloeden zien zij vooral bij het welbevinden en niet zozeer bij de leerprestaties.

De belangrijkste opbrengst van het onderwijs op afstand is volgens leraren dat leerlingen hierdoor zelfstandiger zijn geworden, zelfstandiger hebben kunnen werken of beter hebben leren plannen. De belangrijkste opbrengst die leraren voor zichzelf zien, is dat zij vaardiger zijn geworden in het werken met ICT.

Ruim de helft van de ouders heeft er vertrouwen in dat hun kind met thuisonderwijs genoeg geleerd heeft. Bijna een vijfde heeft daar geen vertrouwen in. Een ruime meerderheid vindt niet dat hun kind thuis meer voor leren gemotiveerd was dan op school, thuis meer heeft geleerd dan wanneer het naar school zou zijn gegaan of rustiger en meer relaxt is sinds het thuisonderwijs.

Een substantieel deel van de leerlingen vindt dat zij thuis beter zelfstandig kunnen werken dan op school. Een deel vindt thuis leren fijner dan op school leren, terwijl een ander deel vindt dat dit niet zo is. De meeste leerlingen vinden niet dat zij thuis meer leerden dan op school.

1 Inleiding

In dit onderzoeksrapport worden de eerste resultaten gepresenteerd van de Monitor hybride onderwijs die is uitgevoerd in het primair onderwijs. De tijdelijke sluiting van de scholen in verband met de coronacrisis, vanaf maart 2020, leidde ertoe dat in zeer korte tijd alternatieven werden gezocht en gevonden voor klassikaal onderwijs. Hierbij kreeg onderwijstechnologie een belangrijke rol. Er werden online toepassingen ingericht, waardoor onderwijs op afstand kon worden gegeven en interactie tussen leraar en leerling zoveel mogelijk behouden bleef. Het doel van de Monitor hybride onderwijs is in kaart brengen hoe het onderwijs op afstand vorm kreeg in de periode waarin de scholen gesloten waren, onder welke randvoorwaarden dat gebeurde en welke opbrengsten verschillende betrokkenen daarvan zien. Met hybride onderwijs bedoelen we onderwijs dat met een mix van online- en offline-hulpmiddelen en passende didactiek zo wordt georganiseerd dat het plaatsonafhankelijk gegeven kan worden. In deze monitor wordt ook gevraagd welke van de ondernomen activiteiten leraren en schoolleiders in de toekomst zouden willen voortzetten, omdat zij vinden dat dit de kwaliteit van het onderwijs ten goede komt. De monitor wordt zowel in het primair als in het voortgezet onderwijs uitgevoerd. Over de resultaten in het voortgezet onderwijs wordt afzonderlijk gerapporteerd.

De Monitor hybride onderwijs is een initiatief van Kennisnet en de PO-Raad, als onderdeel van het programma 'Samen Slimmer Leren'. Vanuit de PO-Raad en Kennisnet is een begeleidingscommissie ingesteld die de voortgang van de monitor begeleidt. Alfons ten Brummelhuis, van het bureau Serendip Onderzoek en Advies, is als extern adviseur betrokken bij de monitor.

Onderzoeksvragen

Het onderzoek is gericht op het beantwoorden van de volgende vragen:

- 1) Hoe hebben scholen invulling gegeven aan onderwijs op afstand tijdens de sluiting van de scholen in verband met de coronacrisis?
- 2) Onder welke randvoorwaarden is het onderwijs op afstand ingericht?
- 3) Welke (positieve en negatieve) opbrengsten heeft dit opgeleverd?

De monitor

PO-Raad, Kennisnet en KBA Nijmegen hebben voor deze monitor in onderling overleg vier vragenlijsten ontwikkeld:

- een vragenlijst voor schoolleiders en ict-coördinatoren;
- een vragenlijst voor leraren;
- een vragenlijst voor ouders;
- een vragenlijst voor leerlingen.

In het primair onderwijs is de monitor in juni van start gegaan. Vervolgens zijn van de vragenlijsten varianten ontwikkeld voor het voortgezet onderwijs. Daar is de monitor in juli gestart bij een beperkt aantal scholen en verder uitgebreid in september. De monitor is nog het hele kalenderjaar 2020 open. Daarom laat deze rapportage een tussenstand zien en nog niet het volledige beeld. Deze rapportage is gebaseerd op de data van het primair onderwijs die medio september 2020 beschikbaar waren.

In deze rapportage wordt tevens – waar mogelijk – een vergelijking gemaakt met resultaten van de Monitor ICT-bekwaamheid leraren primair onderwijs, die in oktober 2019 is gestart en uitvoering was op het moment dat de scholen gesloten werden, in maart 2020.

In de volgende hoofdstukken van dit onderzoeksrapport gaan we achtereenvolgens in op de onderzoekopzet en de deelname aan het onderzoek (hoofdstuk 2), de resultaten op het gebied van uitvoering van het onderwijs (hoofdstuk 3), context en randvoorwaarden (hoofdstuk 4), en de gemeten en ervaren opbrengsten (hoofdstuk 5). Het rapport wordt afgerond met conclusies (hoofdstuk 6).

De resultaten worden in deze rapportage vooral gepresenteerd in de vorm van tabellen en grafieken met percentages. Daarnaast worden in een aantal grafieken gemiddelden van enkelvoudige variabelen getoond. Ook worden resultaten van analyses op een aantal samengestelde variabelen gepresenteerd. Een samengestelde variabele is het resultaat van de clustering van een aantal onderliggende items met voldoende onderlinge samenhang. Het aantal samengestelde variabelen waarover in dit onderzoeksrapport wordt gerapporteerd, is beperkt. In een later te verschijnen rapport wordt verslag gedaan van meer verdiepende analyses. Dat is vooral gebaseerd op analyses op samengestelde variabelen. In de bijlage worden de samengestelde variabelen gepresenteerd, met de achterliggende variabelen en de gemiddelde scores.

2 Onderzoeksopzet en deelname aan het onderzoek

2.1 Onderzoeksopzet

De mogelijkheid om aan de Monitor hybride onderwijs deel te nemen, is in juni 2020 aangekondigd op de websites van de PO-Raad en Kennisnet. Potentiële deelnemers – schoolbestuurders en schoolleiders – worden opgeroepen zich aan te melden. Zij kunnen kiezen tussen de aanmelding van één school en de aanmelding van een aantal scholen onder één bestuur.

In het kader van het onderzoek zijn vier internet-enquêtes afgenomen:

- een vragenlijst voor schoolleiders en ict-coördinatoren;
- een vragenlijst voor onderwijsgeevenden;
- een vragenlijst voor ouders;
- een vragenlijst voor leerlingen.

Na aanmelding neemt KBA Nijmegen per e-mail contact op met de contactpersoon en geeft uitleg over de procedure. Vervolgens krijgt de contactpersoon toegangscodes voor de vragenlijsten. De contactpersoon wordt verzocht de toegangscodes in een e-mail op te nemen en door te sturen naar de desbetreffende doelgroepen: leraren, leden van de schoolleiding en/of de ict-coördinator en ouders. Ouders wordt verzocht zelf de vragenlijst voor ouders in te vullen en hun kind dat naar de desbetreffende school gaat, te vragen de vragenlijst voor leerlingen in te vullen. Als het om jonge kinderen gaat, wordt de ouders verzocht om te helpen bij het invullen of om de vragenlijst samen in te vullen. Dezelfde code kan door meer respondenten van dezelfde school worden gebruikt. Dit vereenvoudigt de dataverzameling en waarborgt de privacy voor leraren, ouders en leerlingen. De contactpersonen is een terugkoppeling van resultaten in het vooruitzicht gesteld, mits de respons voldoende hoog is: minimaal zes ingevulde vragenlijsten per school en per doelgroep (leraren, ouders en leerlingen). De school krijgt geen terugkoppeling over de vragenlijst voor de schoolleiding/ict-coördinator, omdat de antwoorden daarvan mogelijk tot een persoon te herleiden zijn. Tijdens de uitvoering van het onderzoek kunnen de contactpersonen online de omvang van de respons volgen voor de school of scholen die zij hebben aangemeld. Dit biedt de gelegenheid bij achterblijvende respons deelname extra te stimuleren.

2.2 Deelname aan het onderzoek

Tabel 2.1 toont de bruikbare respons, na het schonen van de databestanden. Een deel van de data is onbruikbaar. Dit is het geval als de vragenlijst is geopend maar niet ingevuld of als de vragenlijst slechts zeer gedeeltelijk is ingevuld. Om een selectie van bruikbare respons te maken, is het criterium gehanteerd dat minimaal een kwart van de inhoudelijke vragen moet zijn beantwoord. In dit onderzoeksrapport zijn de vragenlijsten verwerkt die medio september 2020 waren ingevuld.

Tabel 2.1 – Bruikbare respons (per 15 september 2020)

	aantal	aantal scholen
Schoolleiders / ict-coördinatoren	107	76
Leraren	639	110
Ouders	2816	74
Leerlingen	1809	68

2.3 Achtergrondgegevens van de respondenten

Leraren

De overgrote meerderheid van de leraren (94%) geeft les in het basisonderwijs (tabel 2.2). Tabel 2.3 laat zien in welke bouw de leraren lesgeven. Eén op de zeven (14%) geeft les in meer dan één bouw. Als we naar de bouwen afzonderlijk kijken, is de middenbouw iets oververtegenwoordigd, met 43%, terwijl de onder- en bovenbouw met 38% vertegenwoordigd zijn. De meeste respondenten zijn groepsleerkracht (93%). Functies als vakleerkracht, ict-coördinator, intern begeleider en lid van de schoolleiding worden aanzienlijk minder vaak genoemd (tabel 2.4).

Tabel 2.2 – Onderwijssector (n=639)

	aantal	percentage
Basisonderwijs	600	94%
Speciaal basisonderwijs	13	2%
Speciaal onderwijs	10	2%
Voortgezet speciaal onderwijs	16	3%

Tabel 2.3 – Verdeling naar bouw (n=635)

	aantal	percentage
Onderbouw	185	29%
Middenbouw	185	29%
Bovenbouw	174	27%
Onderbouw + middenbouw	21	3%
Onderbouw + bovenbouw	4	1%
Middenbouw + bovenbouw	37	6%
Alle bouwen	29	5%

Tabel 2.4 – Taken en functies (n=1622)

	aantal	percentage
Groepsleerkracht	596	93%
Vakleerkracht	25	4%
ICT-coördinator	35	6%
Intern begeleider	21	3%
Lid van de schoolleiding	24	4%
Andere taken / functie	88	14%

Toelichting: Per respondent zijn meer antwoorden mogelijk. Daardoor is de som van de percentages >100.

Andere taken of functies die door de leraren worden genoemd, zijn onder meer onderwijsassistent of leerkrachtondersteuner, bouwcoördinator, cultuurcoördinator/ICC'er, leescoördinator, taalcoördinator of taal/leesspecialist.

Tabel 2.5 laat de verdeling zien wat het aantal jaren onderwijservaring betreft. Gemiddeld hebben de leraren 17,7 jaar ervaring (standaarddeviatie: 11,7). Het aantal uren les per week in het afgelopen schooljaar dat door de leraren wordt opgegeven, varieert van 0 tot 45. Gemiddeld gaat het om 26,7 uur (standaarddeviatie: 9,3).

Tabel 2.5 – Onderwijservaring (n=634)

	aantal	percentage
0 – 9 jaar	179	28%
10 -19 jaar	197	31%
20 – 29 jaar	131	21%
30 jaar of meer	127	20%

Schoolleiders en ict-coördinatoren

Evenals bij de leraren, is 94% van de respondenten verbonden aan een basisschool (tabel 2.6). De meerderheid is schoolleider of lid van de schoolleiding (62%), 35% is ict-coördinator (tabel 2.7).

Tabel 2.6 – Onderwijssector (n=105)

	aantal	percentage
Basisonderwijs	99	94%
Speciaal basisonderwijs	2	2%
(Voortgezet) speciaal onderwijs	4	4%

Tabel 2.7 – Functie(s) (n=107)

	aantal	percentage
schoolleider/lid schoolleiding	66	62%
ict-coördinator	37	35%
intern begeleider/ondersteuningscoördinator	4	4%

Ouders

Er zijn 2816 vragenlijsten van ouders geanalyseerd. Daarvan is het overgrote deel (96%) afkomstig van ouders met een kind op de basisschool (tabel 2.8). Tabel 2.9 laat de verdeling over de groepen zien. Ouders met een kind in groep 8 zijn ondervertegenwoordigd.

Van de ouders die de vragen naar behaalde diploma's hebben beantwoord, geeft 2% aan geen diploma te hebben, terwijl 12% een diploma van het voortgezet onderwijs noemt; 28% heeft een mbo-diploma en 59% een hbo- of wo-diploma (tabel 2.10). Er zijn dus relatief veel hoogopgeleide ouders onder de deelnemers aan de monitor.

Tabel 2.8 – Onderwijssector (n=2816)

	aantal	percentage
Basisonderwijs	2697	95,8%
Speciaal basisonderwijs	76	2,7%
(Voortgezet) speciaal onderwijs	43	1,5%

Tabel 2.9 – Verdeling over groepen; basisonderwijs (n=2693)

	aantal	percentage
groep 1/2	583	22%
groep 3	338	13%
groep 4	355	13%
groep 5	371	14%
groep 6	442	16%
groep 7	394	15%
groep 8	208	8%
anders	2	---

Tabel 2.10 – Hoogste diploma van de ouder die de vragenlijst invult (n=2776)

	aantal	percentage
geen diploma	53	2%
vmbo-beroepsgericht	87	3%
vmbo-theoretisch of gemengd	134	5%
havo	77	3%
vwo	30	1%
mbo	773	28%
hbo	1046	38%
wo	576	21%

Het aantal thuiswonende kinderen is bij ruim de helft van de ouders twee (55%). Rond een vijfde geeft aan dat er één kind thuis woont (20%) of drie kinderen (19%).

Bijna alle ouders (bijna 95%) spreken thuis (het meest) Nederlands met het kind; 5% spreekt een andere taal en enkelen spreken Fries, een streektaal of dialect met het kind.

Relatief veel ouders (41%) geven aan dat zij tijdens de Corona-crisis een vitaal beroep uitoefenden.

Leerlingen

Ruim twee derde van de aan het onderzoek deelnemende leerlingen (69%) zit in de bovenbouw. Slechts 16% zit in groep 1 tot en met 4 (tabel 2.11). Er is dus een oververtegenwoordiging van de oudere leerlingen.

Tabel 2.11 – Groep waarin de leerling zit (n=1809)

	aantal	percentage
1/2	98	5%
3	91	5%
4	103	6%
5	264	15%
6	420	23%
7	471	26%
8	362	20%

3 Uitvoering van het onderwijs

3.1 Leraren over hun onderwijsactiviteiten

Rond de helft van de leraren (49%) heeft tijdens de coronacrisis (in de periode van medio maart tot begin juni 2020) zowel vanuit huis als vanuit school onderwijs op afstand verzorgd. Een iets kleinere groep (44%) heeft alleen vanuit huis onderwijs op afstand verzorgd (tabel 3.1).

Tabel 3.1 – Onderwijs op afstand verzorgd tijdens de coronacrisis (n=639)

	aantal	percentage
nee	9	1%
ja, vanuit huis	281	44%
ja, vanuit school	38	6%
ja, vanuit huis en school	311	49%

In de vragenlijst voor leraren is een lijst met 37 activiteiten gericht op onderwijs en communicatie opgenomen, met de vraag in hoeverre deze zijn toegepast in de periode maart-juni 2020 en in welke mate de leraar verwacht deze in de toekomst in te zetten omdat ze een verrijking vormen voor het onderwijs. Op basis van factor- en betrouwbaarheidsanalyse konden 28 van deze items worden verdeeld over twee samengestelde variabelen¹. Deze geven achtereenvolgens een beeld van de uitvoering van het onderwijs (19 items) en van de communicatie in verband met het onderwijs (9 items).

Figuur 3.1 toont hoe vaak de verschillende activiteiten zijn toegepast die samen een beeld geven van de uitvoering van het onderwijs. Daaruit blijkt dat het oefenen verreweg het meeste voorkwam tijdens de periode waarin de scholen gesloten waren. Daarnaast werd ook het laten werken van leerlingen met oefensoftware veel genoemd als frequent voorkomende activiteit, evenals het geven van instructie. Daarbij geven veel leraren aan dat zij de lesmethoden volgen en dat zij het digitale materiaal gebruiken dat de lesmethode voorschrijft. Het gebruik van (formatieve) digitale toetsen wordt het minst genoemd bij de toegepaste activiteiten.

Figuur 3.2 laat zien hoe vaak verschillende activiteiten die zijn gericht op communicatie (met leerlingen en ouders) zijn toegepast in de periode waarin de scholen gesloten waren. Deze activiteiten worden minder frequent toegepast dan veel van de in figuur 3.1 gepresenteerde activiteiten. De meest genoemde activiteiten in het kader van de communicatie zijn het opbellen van leerlingen om individueel extra uitleg of hulp te geven, via beeld en spraak contact hebben met leerlingen over de voortgang, het bellen van ouders om de voortgang te bespreken en het schriftelijk – via e-mail of een elektronische leeromgeving – contact hebben met ouders over de voortgang.

¹ De waarde van een samengestelde variabele is de gemiddelde score over de achterliggende items. In bijlage 1 is een overzicht opgenomen van de samengestelde variabelen en de items op basis waarvan deze variabelen zijn samengesteld.

Figuur 3.3 toont de verwachtingen voor de toekomst van de leraren, wat de frequentie van uitvoering van de activiteiten betreft. Hierbij scoren oefenen en instructie nog steeds hoog, terwijl het volgen van de lesmethoden, het gebruik van digitaal materiaal dat de lesmethode voorschrijft en het laten werken van leerlingen met oefensoftware op een vergelijkbaar niveau blijft. Activiteiten waaraan de leraren in de toekomst meer aandacht verwachten te besteden dan tijdens de sluiting van de scholen, zijn vooral instructie, differentiatie en feedback. Figuur 3.4 laat zien dat leraren de in de periode maart-juni 2020 toegepaste manieren van communicatie in de toekomst aanzienlijk minder frequent verwachten te hanteren. Dat geldt het sterkst voor allerlei manieren om op afstand contact met leerlingen te hebben.

Figuur 3.5 toont de gemiddelde scores op een schaal van 1 ('nooit') tot 5 ('heel vaak') voor 29 items die betrekking hebben op de onderwijsactiviteiten in de periode maart-juni 2020 en de vraag hoe vaak de leraren deze activiteiten in de toekomst verwachten toe te passen. De genoemde figuur 3.5 laat duidelijk waar de verschillen het grootst zijn tussen de periode waarin de scholen gesloten waren en de verwachtingen voor de toekomst. Wat de leraren vooral meer verwachten te zullen doen, is:

- leerlingen laten samenwerken met ICT;
- leerlingen aanzetten tot probleemoplossend leren;
- formatieve evaluatie uitvoeren;
- differentiatie verzorgen;
- feedback geven;
- instructie geven.

Wat zij vooral minder verwachten te zullen doen, is:

- online lesgeven;
- leerlingen opbellen en extra uitleg en hulp geven;
- via beeld en spraak contact hebben met leerlingen over de voortgang.

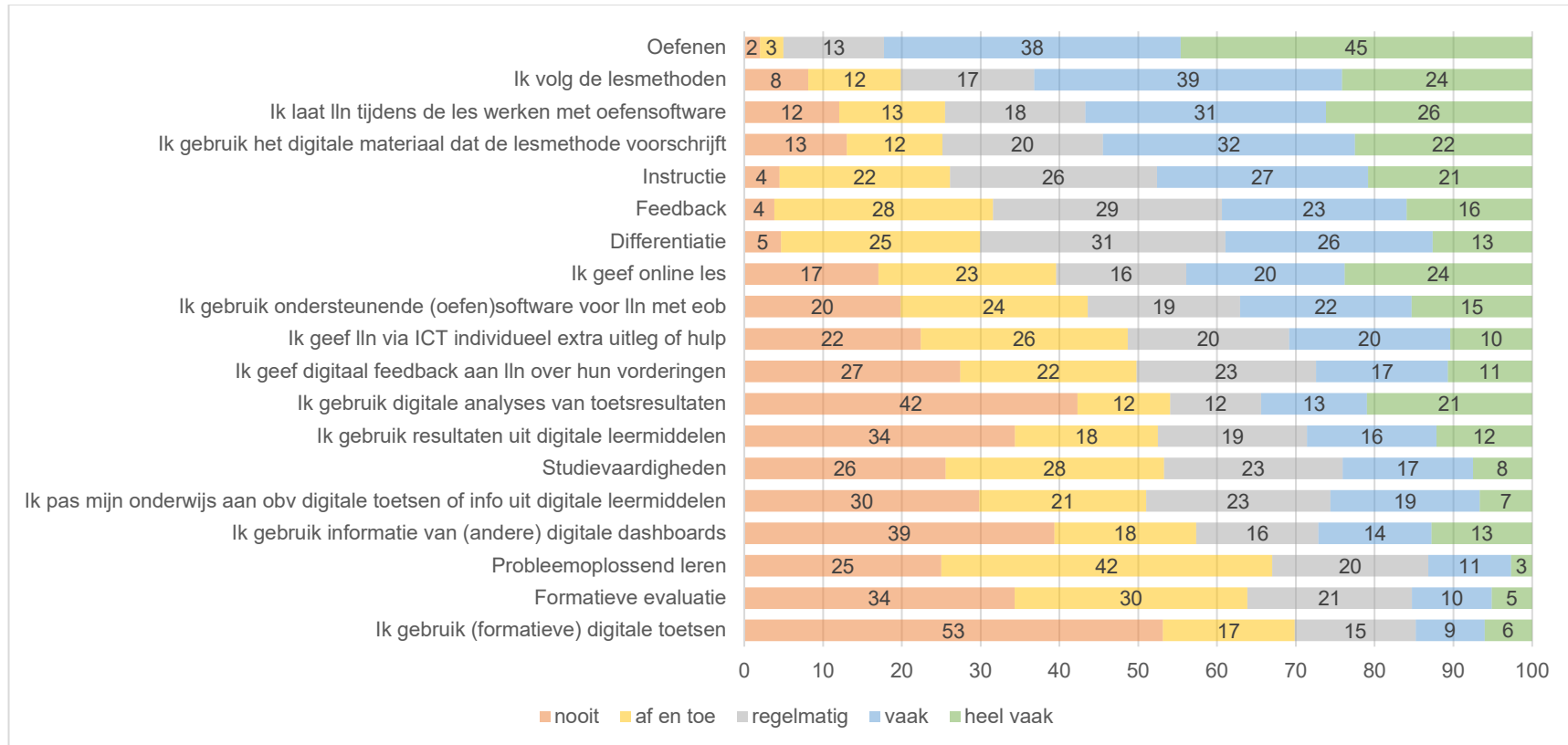
Tijdsbesteding

De leraren is gevraagd hoeveel uur per dag de leerlingen tijdens het afstandsonderwijs (tijdens schooldagen) werden geacht aan het afstandsonderwijs te besteden en hoeveel uur zij als leraar zelf besteedden aan dat onderwijs en activiteiten in verband daarmee. Tabel 3.2 toont de resultaten. Van de leerlingen werd een gemiddelde tijdsbesteding van 3,1 uur per schooldag verwacht. Leraren brachten gemiddeld 2,6 uur online door met hun leerlingen en waren gemiddeld respectievelijk 2,6 en 2,4 uur bezig met voorbereiden/nakijken en met overige activiteiten. Daarmee komt de gemiddelde tijdsinvestering voor de leraar uit op 7,6 uur per schooldag.

Tabel 3.2 – Tijdsbesteding die per schooldag van de leerling werd verwacht i.v.m. afstandsonderwijs en tijdsbesteding van de leraar (n=527 tot 555)

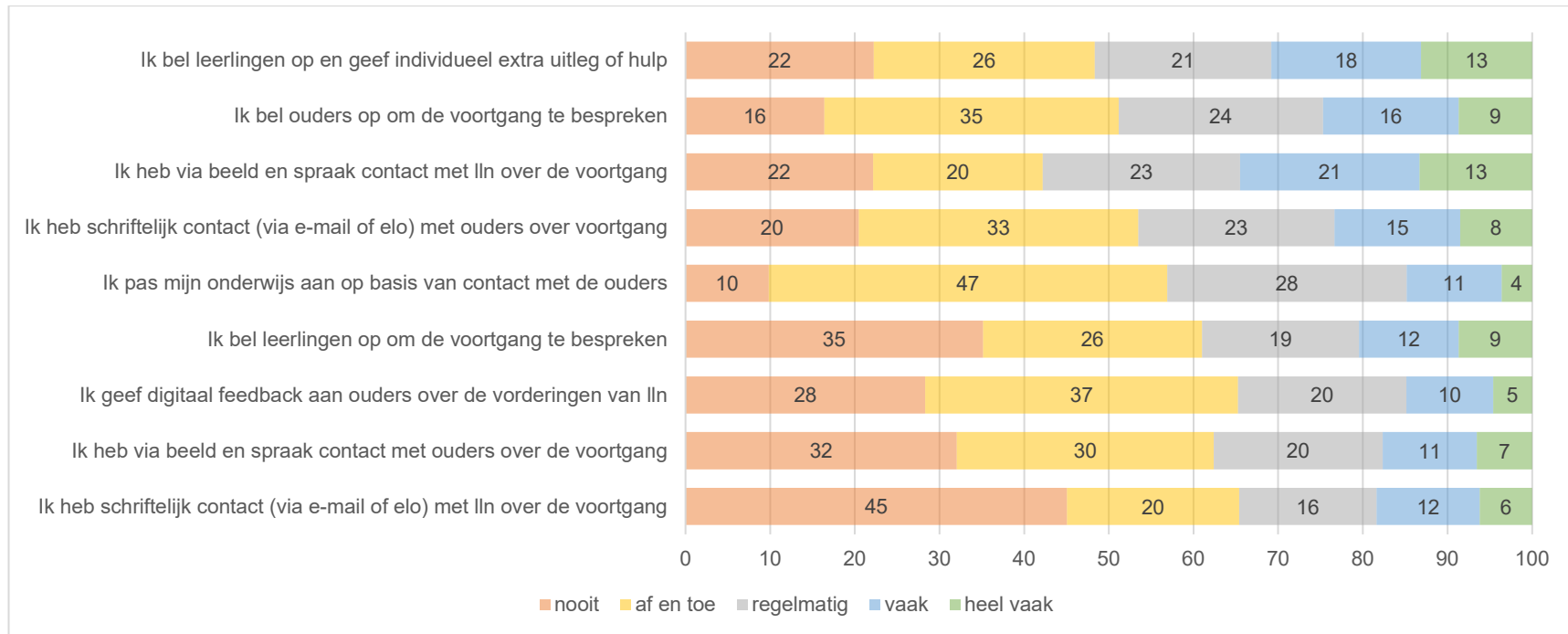
	minimum	maximum	gemiddeld	std.dev.
van leerling verwacht	0,0	6,5	3,1	1,2
leraar: online met leerlingen	0,0	12,0	2,6	2,0
leraar: voorbereiden/nakijken	0,0	9,0	2,6	1,5
leraar: overige activiteiten	0,0	8,5	2,4	1,4
leraar: totaal per schooldag	1,0	18,0	7,6	2,4

Figuur 3.1 – Uitvoering van het onderwijs, maart-juni 2020, zoals aangegeven door de leraren; percentages (aflopend) (n=496 tot 605)

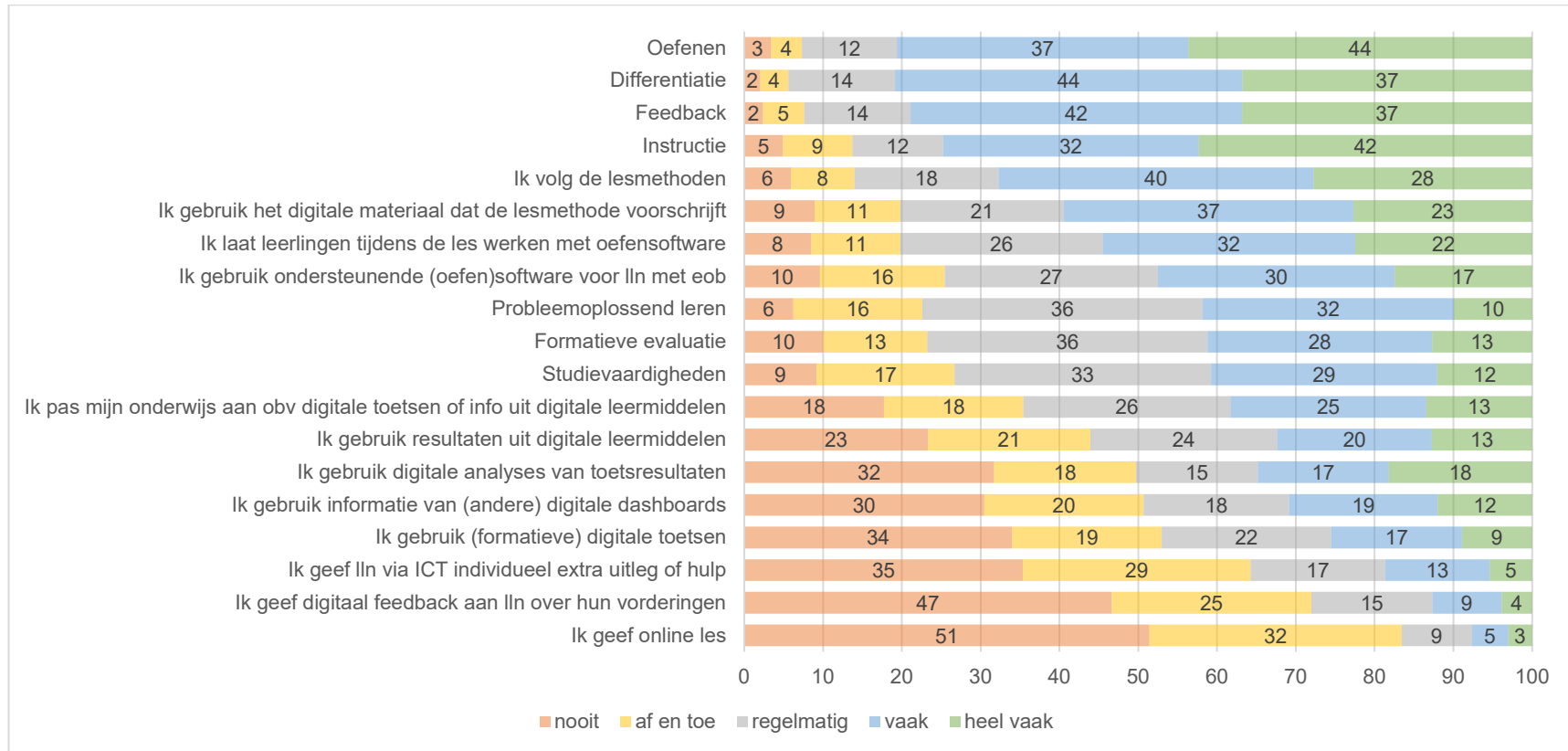
Toelichting: de items zijn afkomstig uit verschillende vragenblokken, waarin ofwel uitspraken zijn gepresenteerd, ofwel onderwijsactiviteiten zijn genoemd. Antwoordmogelijkheden: 'nooit'; 'af en toe' (bij 1-25% van de onderwijsactiviteiten); 'regelmatig' (bij 25-50% van de onderwijsactiviteiten); 'vaak' (bij 50-75% van de onderwijsactiviteiten); 'heel vaak' (bij meer dan 75% van de onderwijsactiviteiten).

Figuur 3.2 – Communicatie, maart-juni 2020, zoals aangegeven door de leraren; percentages (aflopend) (n=499 tot 571)

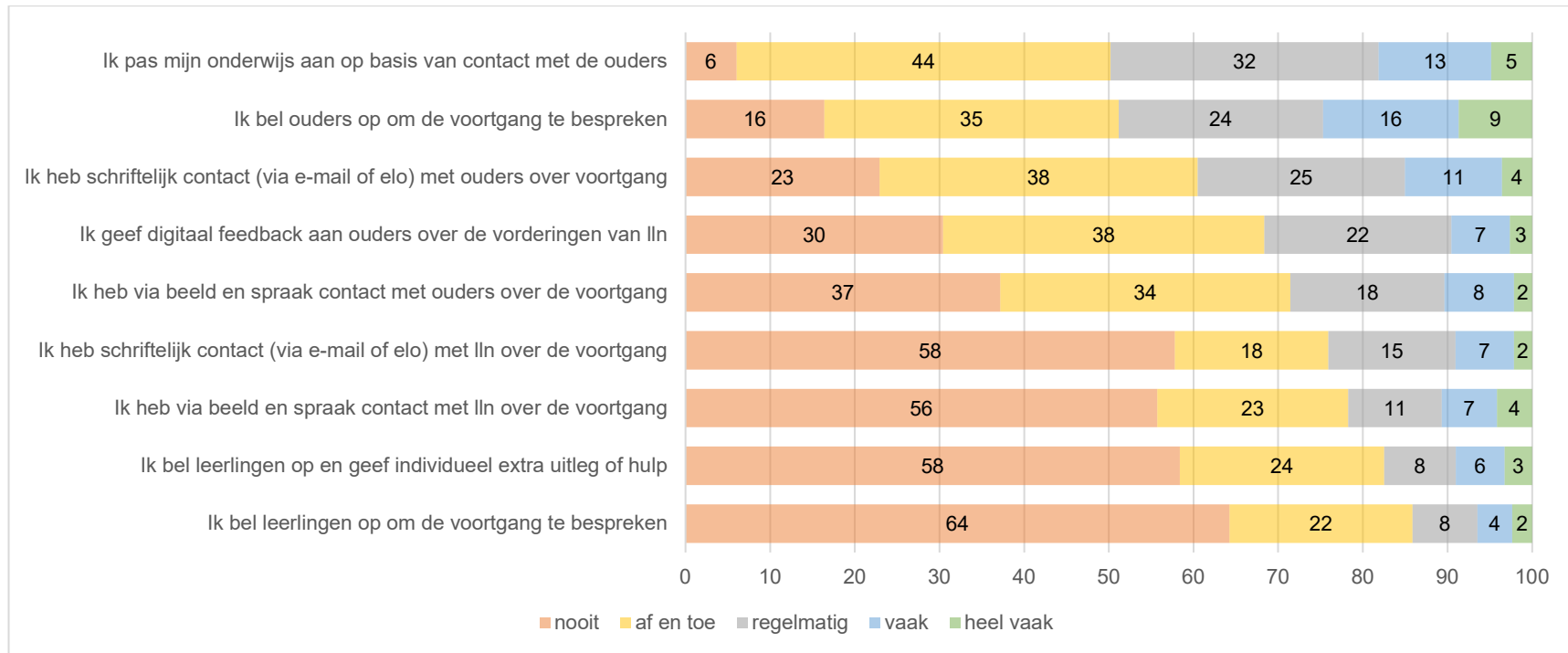
Antwoordmogelijkheden: 'nooit'; 'af en toe' (bij 1-25% van de onderwijsactiviteiten); 'regelmatig' (bij 25-50% van de onderwijsactiviteiten); 'vaak' (bij 50-75% van de onderwijsactiviteiten); 'heel vaak' (bij meer dan 75% van de onderwijsactiviteiten).

Figuur 3.3 – Uitvoering van het onderwijs, verwachtingen voor de toekomst, zoals aangegeven door de leraren; percentages (aflopend) (n=489 tot 591)

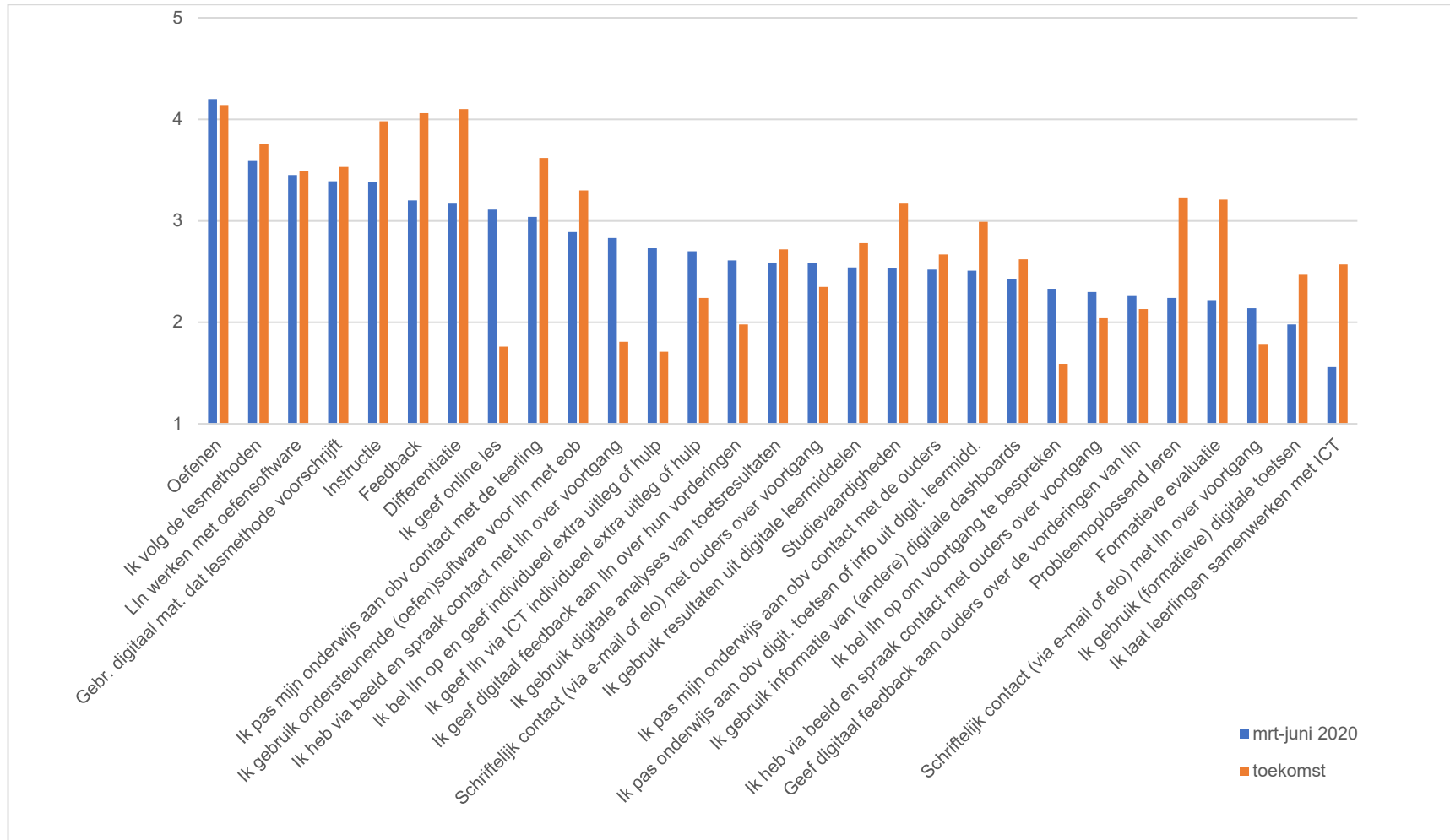
Toelichting: de items zijn afkomstig uit verschillende vragenblokken, waarin ofwel uitspraken zijn gepresenteerd, ofwel onderwijsactiviteiten zijn genoemd. Antwoordmogelijkheden: 'nooit'; 'af en toe' (bij 1-25% van de onderwijsactiviteiten); 'regelmatig' (bij 25-50% van de onderwijsactiviteiten); 'vaak' (bij 50-75% van de onderwijsactiviteiten); 'heel vaak' (bij meer dan 75% van de onderwijsactiviteiten).

Figuur 3.4 – Communicatie, verwachtingen voor de toekomst, zoals aangegeven door de leraren; percentages (aflopend) (n=493 tot 555)

Antwoordmogelijkheden: 'nooit'; 'af en toe' (bij 1-25% van de onderwijsactiviteiten); 'regelmatig' (bij 25-50% van de onderwijsactiviteiten); 'vaak' (bij 50-75% van de onderwijsactiviteiten); 'heel vaak' (bij meer dan 75% van de onderwijsactiviteiten).

Figuur 3.5 – Onderwijsactiviteiten in de periode maart-juni 2020 en verwachtingen voor de toekomst, zoals aangegeven door de leraren (gemiddelden)

Media en leermateriaal

Van zeven soorten media is gevraagd hoe vaak de leraren daarvan gebruik hebben gemaakt in de periode van medio maart tot begin juni 2020. Zij noemen vooral de computer (desktop-pc, laptop, chromebook of macbook). Vier vijfde heeft hiervan heel vaak gebruik gemaakt (figuur 3.6). Ook de smartphone en videoconferencing werden frequent ingezet (respectievelijk 43% en 42% heel vaak).

De lijst met leermaterialen die werd voorgelegd, telde 11 items, plus de optie 'ander leermateriaal'. Figuur 3.7 toont hoe vaak de verschillende materialen werd ingezet. Digitaal materiaal van uitgever werd het meest gebruikt (door 62% vaak of heel vaak gebruikt), gevolgd door zelf of door collega's opgenomen instructievideo's (door 49% vaak of heel vaak gebruikt) en papieren materiaal van uitgever, zoals les- en werkboeken (door 46% vaak of heel vaak gebruikt). Het minst gebruikt van de voorgelegde opties zijn tools om leerlingen onderling feedback te laten geven, in het kader van *peer review*. Driekwart heeft daarvan nooit gebruik gemaakt in de desbetreffende periode. Ook instructievideo's van YouTube werden relatief weinig gebruikt: een derde gebruikte deze nooit en een derde af en toe.

De items die betrekking hadden op het gebruik van media en op het gebruik van leermateriaal vertoonden te weinig onderlinge samenhang om op basis daarvan samengestelde variabelen te construeren.

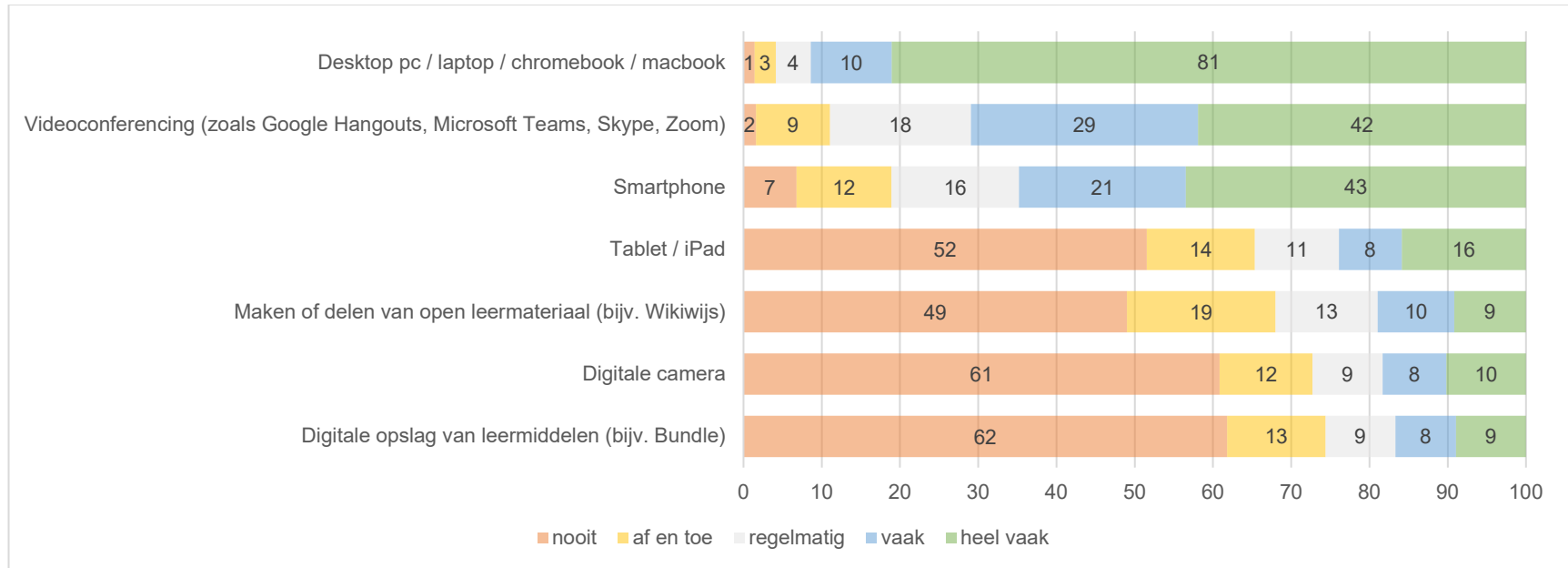
3.2 Index hybride onderwijs en vijf groepen gebruikers

Op basis van de 29 items die zijn gepresenteerd in figuur 3.5 is een 'index hybride onderwijs' geconstrueerd voor het onderwijs in de periode maart-juni 2020 en een 'index hybride onderwijs toekomst' voor de verwachtingen die de leraren op dit gebied hebben voor onderwijsactiviteiten in de toekomst. Over de verschillende items is een gemiddelde berekend, waarbij de score op de schaal van 1 tot 5 is omgezet naar een score op een schaal van 0 tot 100.² Vervolgens zijn de respondenten op basis van het scoreverloop op de index voor de periode maart-juni 2020 verdeeld in vijf groepen van gelijke omvang. Figuur 3.8 laat de resultaten zien. De gemiddelde score voor de periode maart-juni 2020 is 43,5 en de gemiddelde score die de wensen voor de toekomst uitdrukt, is 46,3. Dat betekent dat men de activiteiten over het geheel genomen in de toekomst iets vaker verwacht toe te passen dan tijdens de periode waarin de scholen gesloten waren.

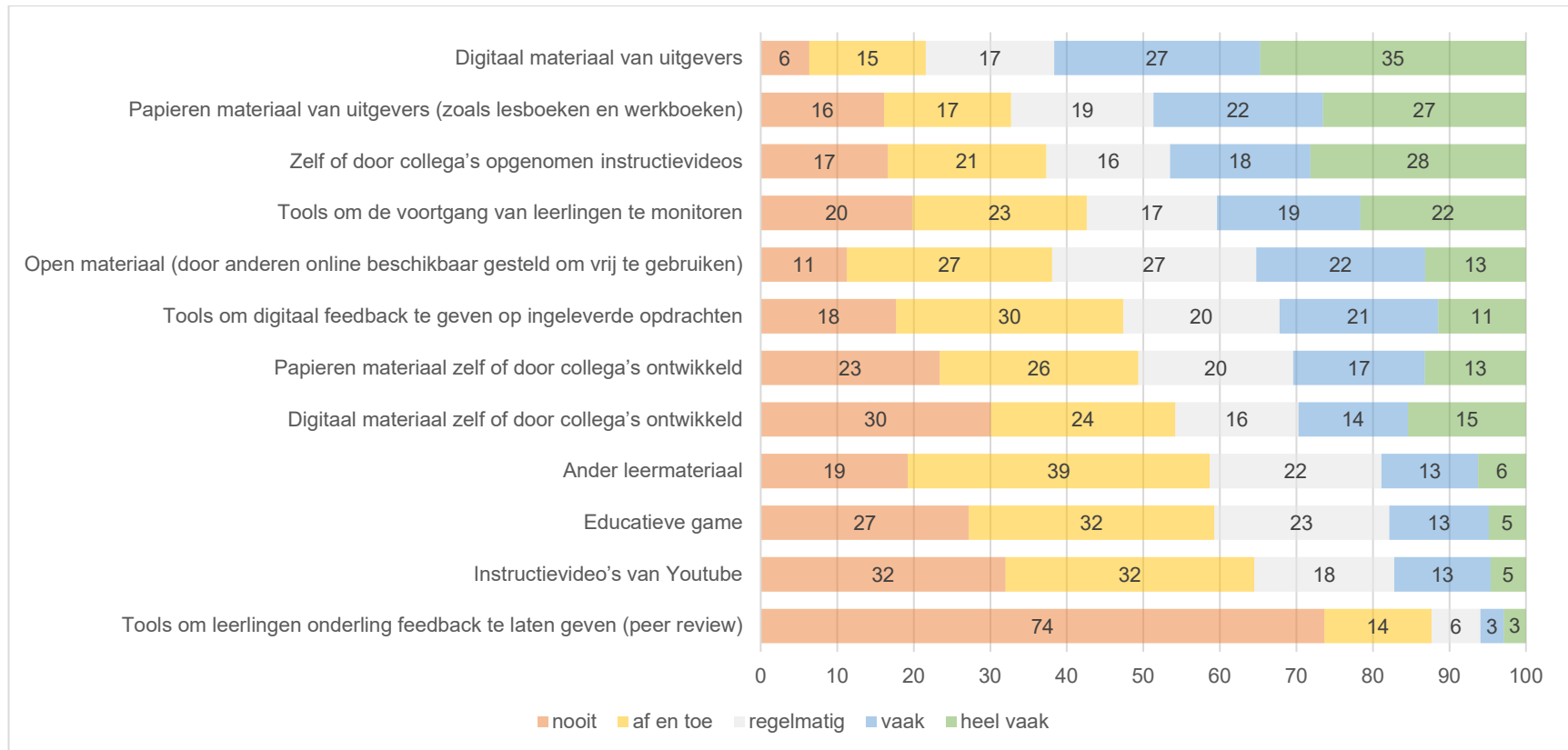
Het gemiddelde bij de index voor de periode maart-juni 2020 loopt op. Dat is logisch, omdat de indeling in groepen op de scores is gebaseerd. Bij de wensen voor de toekomst is te zien dat de groepen met de laagste scores (groep A en B) voor de toekomst de grootste stijging verwachten te realiseren, terwijl de groepen met de hoogste scores (groep D en E) voor de toekomst juist een afname verwachten. Over het geheel genomen, zouden de groepen daardoor qua inzet van deze 29 onderwijsactiviteiten dichter bij elkaar komen dan in de periode maart-juni 2020 het geval was.

² De indexscore is alleen berekend indien de leraar in kwestie minimaal 15 van de 29 items had ingevuld.

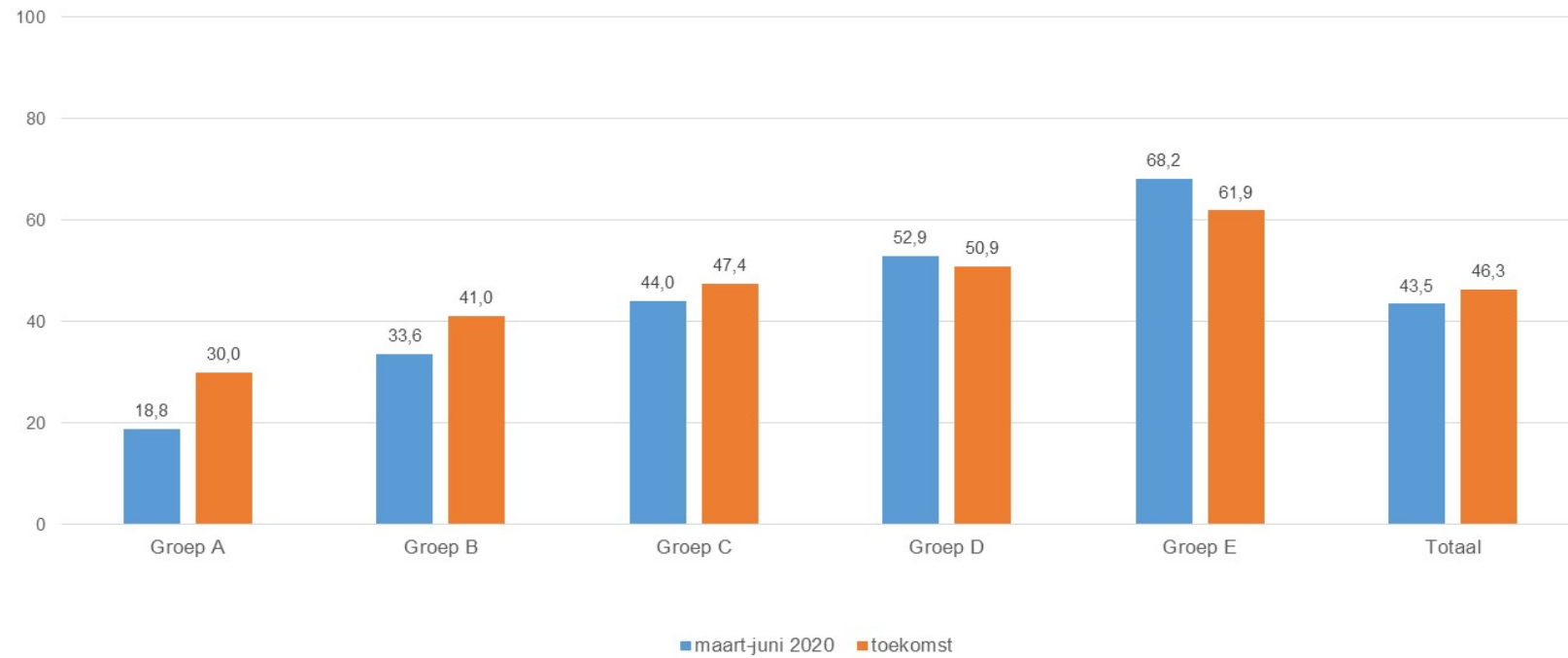
Figuur 3.6 – Mediagebruik in verband met het onderwijs in de periode maart-juni 2020; percentages (aflopend) (n=586 tot 628)

Figuur 3.7 – Gebruik van leermaterialen in verband met het onderwijs in de periode maart-juni 2020; percentages (aflopend) (n=593 tot 633)

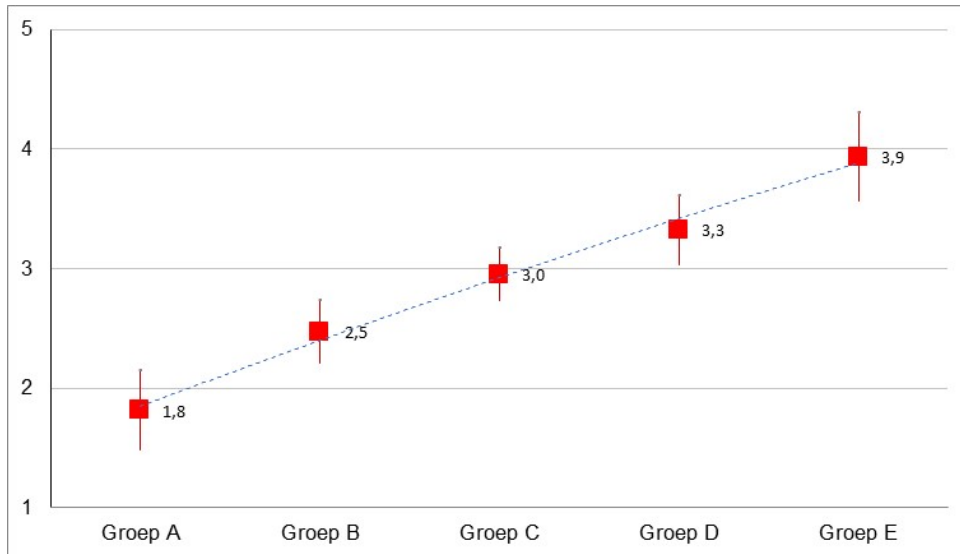
Figuur 3.8 – Index hybride onderwijs (maart-juni 2020 en verwachtingen voor de toekomst) (n=564)

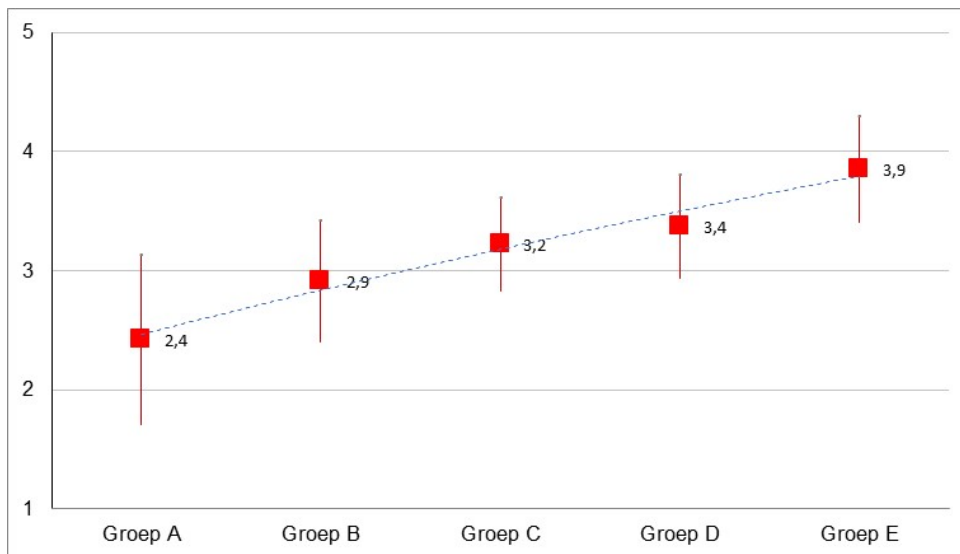
Hybride onderwijs, in de vijf onderscheiden groepen en per bouw

Figuur 3.9 en 3.10 tonen de gemiddelde scores voor de vijf onderscheiden groepen wat betreft activiteiten in het kader van hybride onderwijs, tussen maart en juni 2020 en qua verwachting voor de toekomst. Hierbij gaat het om de items die zijn gepresenteerd in respectievelijk figuur 3.1 en 3.3. De verschillen tussen groepen zijn in beide gevallen significant, maar een vergelijking van de waarden in de figuren laat zien dat de verschillen tussen groep A en B en de andere groepen naar verwachting in de toekomst kleiner worden.

Figuur 3.9 – Hybride onderwijs, maart-juni 2020, groep A t/m E

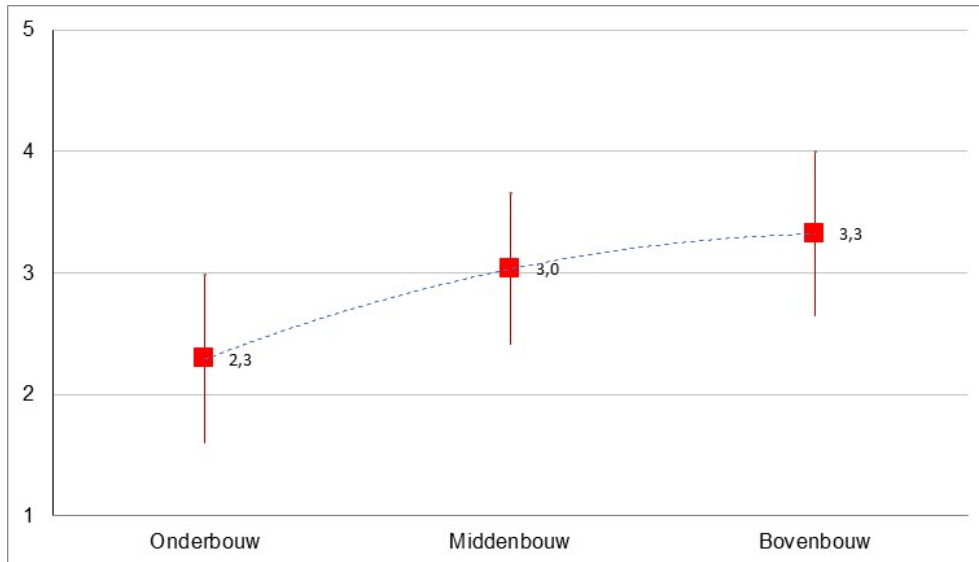
Figuur 3.10 – Hybride onderwijs, verwachtingen voor de toekomst, groep A t/m E

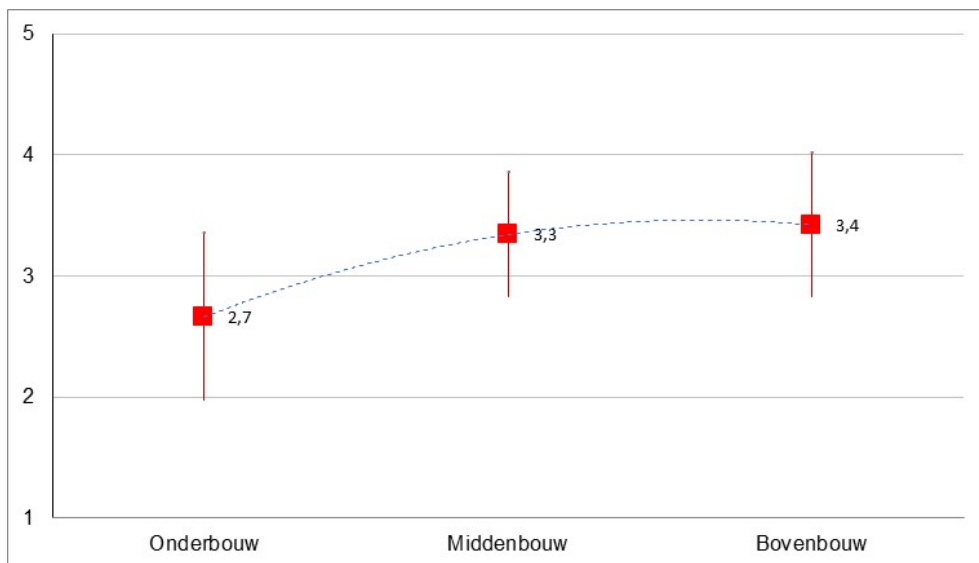
Toelichting: De scores kunnen variëren van 1=nooit tot 5=heel vaak. De waarden in de grafiek geven de gemiddelde score aan over 19 items die betrekking hebben op de uitvoering van het onderwijs. De verticale lijntjes tonen de standaardafwijking boven en onder het gemiddelde.

Figuur 3.11 en 3.12 tonen de verschillen tussen de bouwen. Die verschillen waren in het onderwijs tussen maart en juni 2020 duidelijk aanwezig. De verwachting voor de toekomst is dat deze kleiner worden en dat het verschil tussen midden- en bovenbouw nagenoeg verdwijnt.

Figuur 3.11 – Hybride onderwijs, maart-juni 2020, per bouw

Figuur 3.12 – Hybride onderwijs, verwachtingen voor de toekomst, per bouw

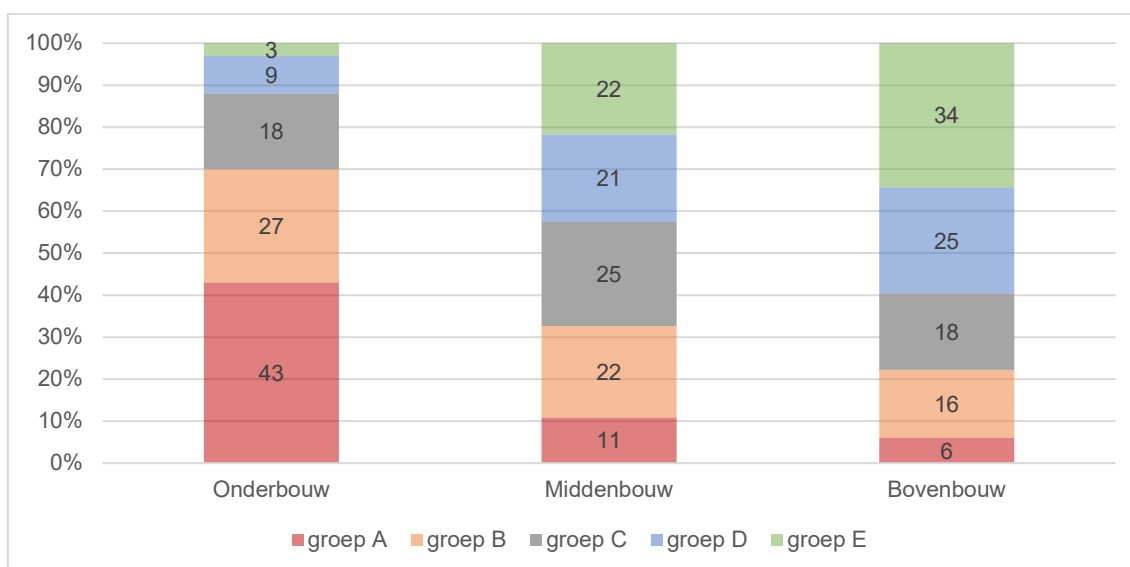

Toelichting: De scores kunnen variëren van 1=nooit tot 5=heel vaak. De waarden in de grafiek geven de gemiddelde score aan over 19 items die betrekking hebben op de uitvoering van het onderwijs. De verticale lijntjes tonen de standaardafwijking boven en onder het gemiddelde.

Verdeling van de vijf onderscheiden groepen per bouw

In figuur 3.11 was te zien dat leraren in de onderbouw gemiddeld laag scoren op de index hybride onderwijs. Op basis van die index is een indeling in vijf gebruikersgroepen gemaakt. Die verdeling van die vijf groepen verschilt significant tussen de bouwen.³ Figuur 3.13 laat zien dat in de onderbouw 70% tot groep A of B behoort, terwijl in de bovenbouw 59% tot groep D of E behoort.

Figuur 3.13 – Verdeling van de vijf groepen per bouw; percentages (n=489)

Toelichting: leraren die in meer dan één bouw lesgeven, zijn hier buiten beschouwing gelaten.

3.3 Schoolleiders en ict-coördinatoren over de onderwijsactiviteiten

Ook aan de schoolleiders en de ict-coördinatoren zijn vragen voorgelegd over de frequentie waarmee verschillende onderwijsactiviteiten en activiteiten op het gebied van communicatie met ouders en leerlingen plaatsvonden in de periode maart-juni 2020 en over de mate waarin zij verwachten dat die activiteiten in de toekomst worden toegepast omdat ze een verrijking van het onderwijs vormen.

Uit figuur 3.14 blijkt dat een relatief groot aantal activiteiten tussen maart en juni vaak of heel vaak plaatsvond: online lesgeven (65%), gebruik maken van een digitale omgeving (64%), leerlingen via ICT individueel extra uitleg of hulp geven (55%), resultaten uit digitale leermiddelen gebruiken voor de beoordeling (52%) en gebruik maken van digitale analyses van toetsresultaten (53%).

Voor de toekomst worden alleen activiteiten op het gebied van het volgen van de vorderingen van leerlingen door veel schoolleiders en ict-coördinatoren genoemd als activiteiten waarvan zij verwachten dat deze (heel) vaak toegepast zullen worden: gebruik maken van digitale analyses van toetsresultaten (53%), resultaten uit digitale leermiddelen gebruiken voor de beoordeling

³ Chi²=125.9; p<.001.

(53%) en informatie van (andere) digitale dashboards analyseren (48%). Het laagst scoort online lesgeven: een kwart verwacht dat dit in de toekomst nooit wordt toegepast en de helft verwacht dat dit af en toe zal zijn (Figuur 3.16).

Wat communicatie in de periode maart-juni 2020 betreft, geven de respondenten alleen van contact dat leraren via beeld en spraak met de leerlingen hebben aan dat dit vaak of heel vaak is voorgekomen (57%) (Figuur 3.15). Bij de verwachtingen voor de toekomst scoort communicatie op afstand van de leraren met leerlingen en/of ouders laag bij de schoolleiders/ict-coördinatoren (Figuur 3.17).

3.4 Ouders over de onderwijsactiviteiten

Ook aan de ouders zijn verschillende vragen gesteld over de onderwijsactiviteiten en over aspecten die daarmee samenhangen. Tabel 3.3 toont de inschatting die de ouders maken van het aantal uren dat hun kind per (school)dag tijdens de schoolsluiting tussen maart en begin juni gemiddeld heeft besteed aan schoolwerk. Bij 31% is dat gemiddeld 1 à 2 uur per dag en bij 43% is het 3 à 4 uur per dag. De meeste ouders hebben daarbij tot 1 uur per dag (53%) of 1 tot 2 uur per dag geholpen (30%) (tabel 3.3).

Tabel 3.3 – Aantal uren per dag dat aan schoolwerk is besteed en aantal uren hulp van ouders (n=2715)

	aan schoolwerk besteed	hulp van ouder
tot 1 uur per dag	12%	53%
1 à 2 uur per dag	31%	30%
3 à 4 uur per dag	43%	14%
meer dan 4 uur per dag	14%	3%

Gevraagd naar de activiteiten van de school in het kader van het (thuis)onderwijs, geeft de meerderheid van de ouders (62%) aan dat de school elke schooldag voor hun kind een gestructureerd lesprogramma verzorgde (figuur 3.18). Van de ouders geeft 42% aan dat de school elke schooldag digitale lessen of instructie verzorgde en eveneens 42% kreeg naar eigen zeggen elke schooldag informatie van de school waardoor hun kind schoolwerk kon doen. Bijna de helft (46%) geeft aan dat hun kind minstens één keer per week individueel contact had met de juf of meester. Bij 44% keek de juf of meester minstens één keer per week het huiswerk na; bij 38% werd het huiswerk nooit nagekeken.

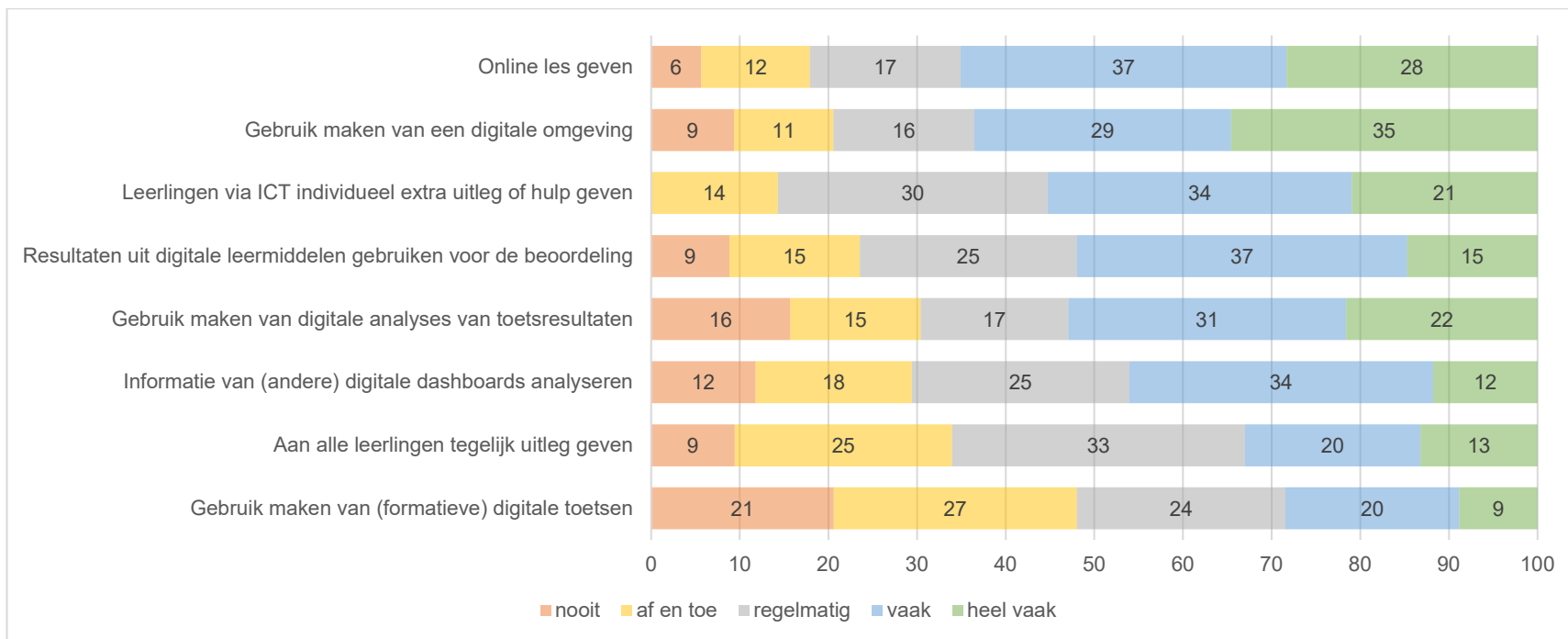
Figuur 3.19 laat zien dat er vooral gebruik werd gemaakt van les- of werkboeken die door de school waren meegegeven (51% elke schooldag) en van door de school geprint en/of gekopieerd lesmateriaal op papier (39% elke schooldag). Van videocommunicatie werd bij de één dagelijks of bijna dagelijks gebruik gemaakt (22%), terwijl deze vorm van communicatie bij 29% ontbrak. De meerderheid kreeg nooit (44%) of hooguit enkele keren per maand (17%) een les op afstand waar alle kinderen uit de groep tegelijk naar keken. Ruim de helft (55%) maakte nooit gebruik van een digitale omgeving van de school waarin je kunt samenwerken, opdrachten kunt neerzetten, maken en uitwisselen.

De meeste ouders zijn tevreden over het onderwijsaanbod aan hun kind en over de ondersteuning die de school bood: 62% is positief over de ondersteuning die de school bood bij het schoolwerk thuis, terwijl 18% ontevreden is, 55% vindt dat het aanbod goed was afgestemd op het niveau en tempo van het kind en 53% had genoeg contact met de leraar (figuur 3.20). Een kwart vond dat er niet genoeg contact was met de leraar en een vijfde vond dat het onderwijsaanbod onvoldoende was afgestemd.

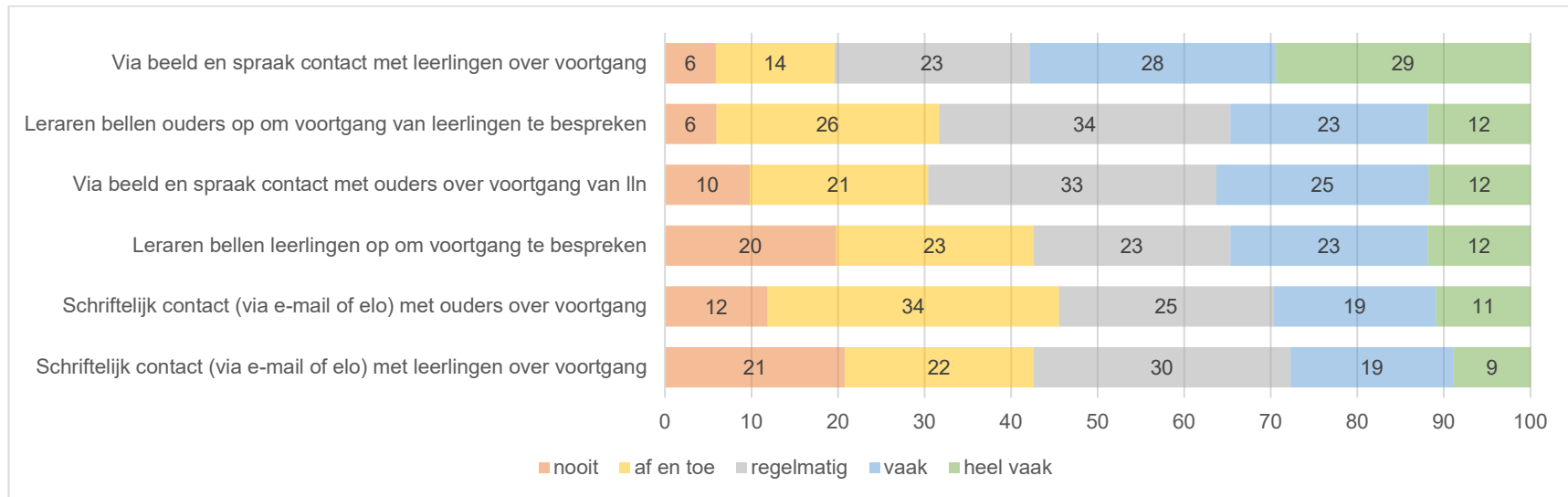
Figuur 3.21 laat zien welke activiteiten de ouders uitvoerden in het kader van het thuisonderwijs. Twee derde van de ouders geeft aan dat zij dagelijks controleerden of hun kind het schoolwerk af had. Bijna twee derde (64%) gaf naar eigen zeggen regelmatig (drie keer per week tot elke schooldag) uitleg over de leerstof. Eenzelfde percentage geeft aan regelmatig de vorderingen van hun kind te hebben gevolgd en 55% geeft aan minstens drie keer per week met hun kind samen te hebben gewerkt aan leer- of oefenprogramma's voor school.

Op de vragen hoe zelfstandig hun kind kon werken, is wisselend gereageerd door ouders (figuur 3.22). Bijna een derde (31%) vindt niet dat hun kind zelfstandiger kon werken dan zij verwachtten, terwijl 41% van wel vindt. Terwijl 35% de stelling 'Mijn kind had veel hulp nodig bij het maken van schoolwerk' beantwoordde met 'klopt' of 'klopt helemaal', vindt 33% dat dit niet of helemaal niet klopt. De helft van de ouders vindt dat het thuisonderwijs hen als ouder te veel tijd kostte en ruim de helft (55%) geeft aan dat zij hun kind moesten aansturen bij het maken van schooltaken. Over de mate waarin hun kind gemotiveerd was om voor school te werken, zijn de meeste ouders wel positief.

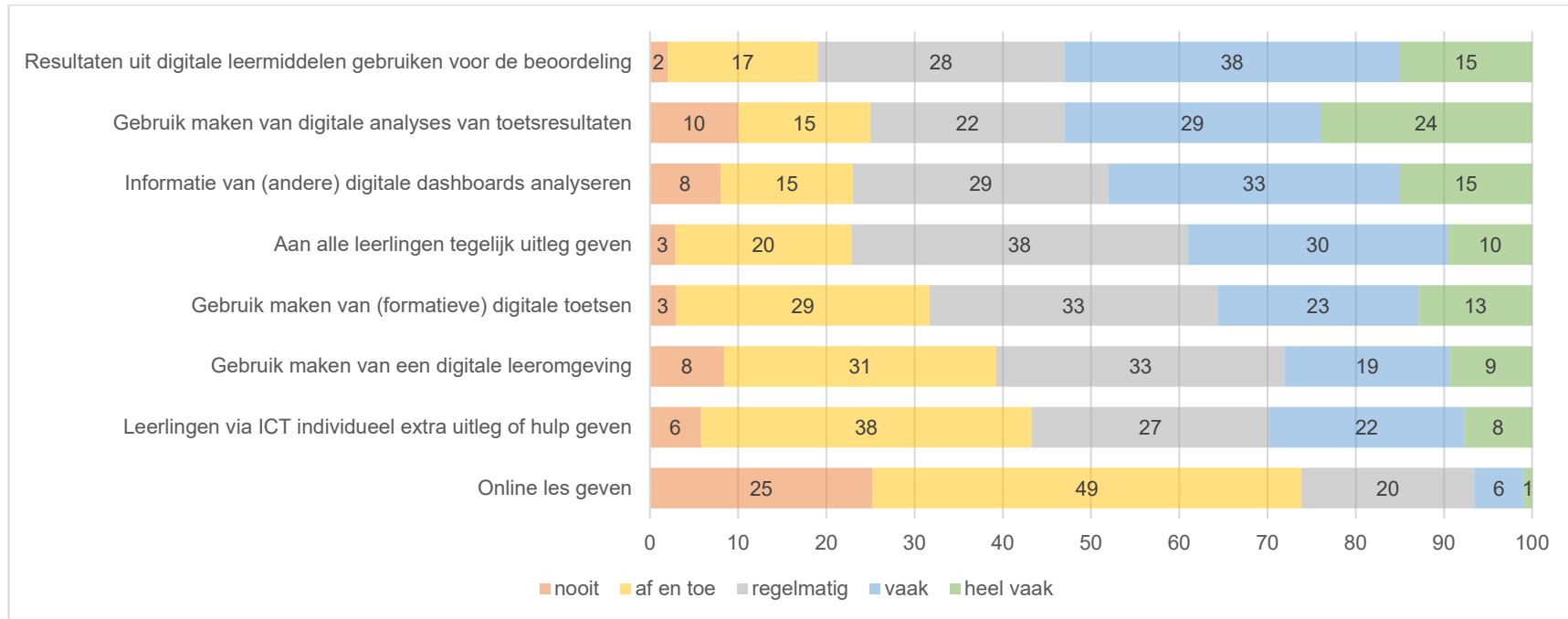
Figuur 3.14 – Uitvoering van het onderwijs, maart-juni 2020, zoals aangegeven door de schoolleiders/ict-coördinatoren; percentages (aflopend) (n=102 tot 107)

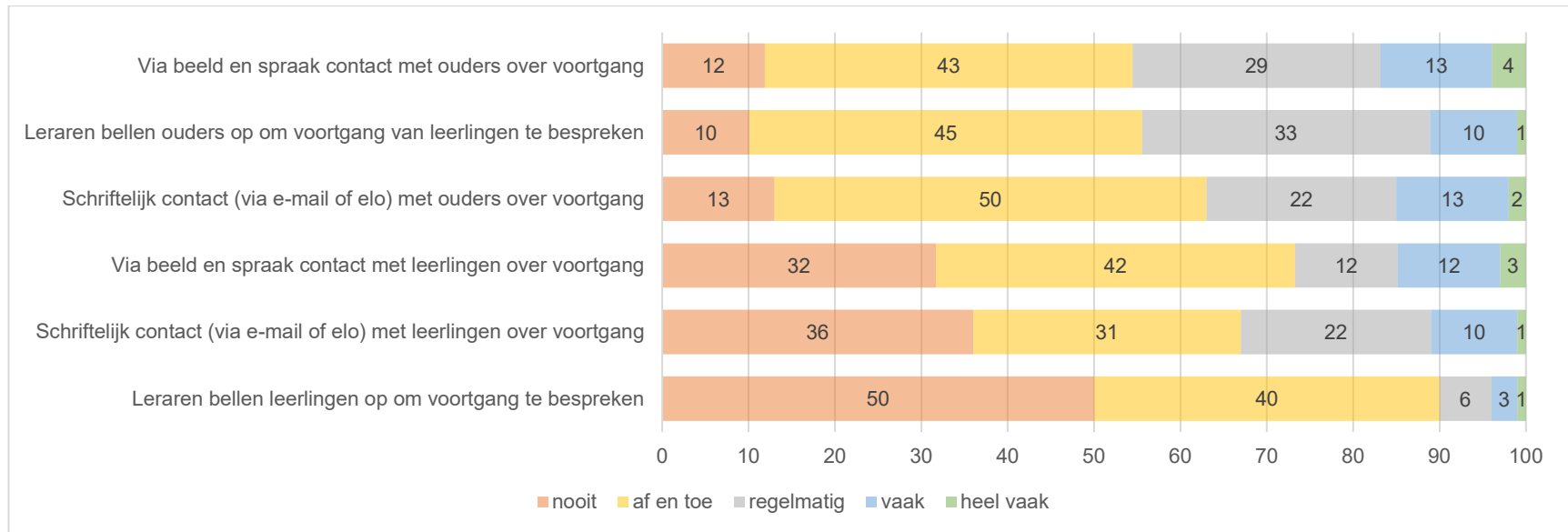
Figuur 3.15 – Communicatie, maart-juni 2020, zoals aangegeven door de schoolleiders/ict-coördinatoren; percentages (aflopend) (n=101 tot 102)

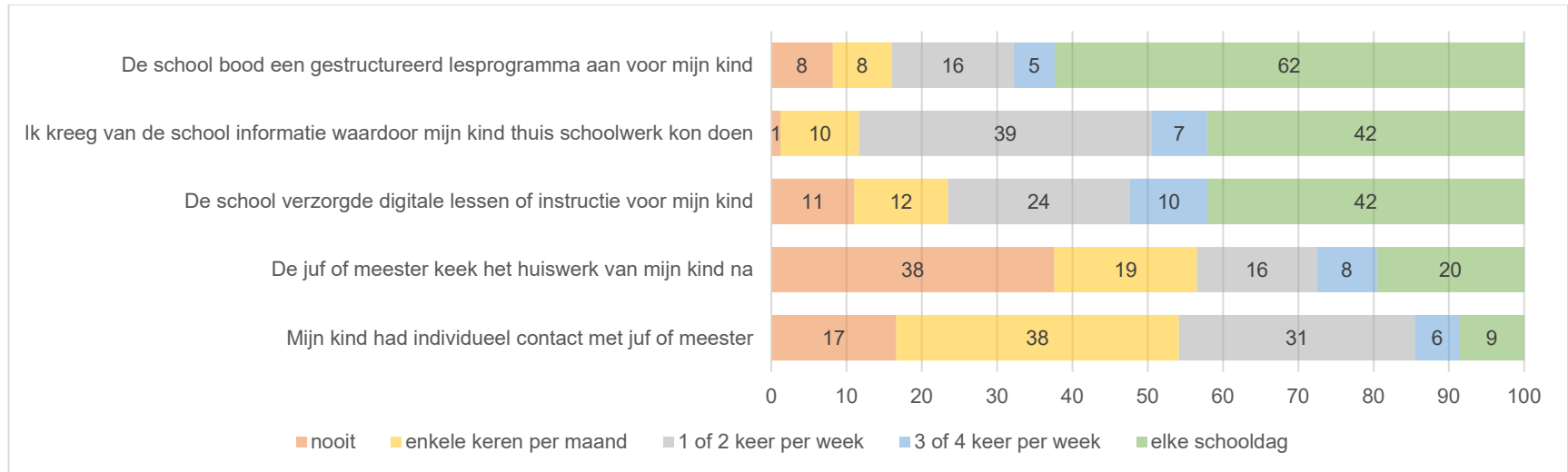
Figuur 3.16 – Uitvoering van het onderwijs, verwachtingen voor de toekomst, zoals aangegeven door de schoolleiders/ict-coördinatoren; percentages (aflopend) (n=100 tot 107)

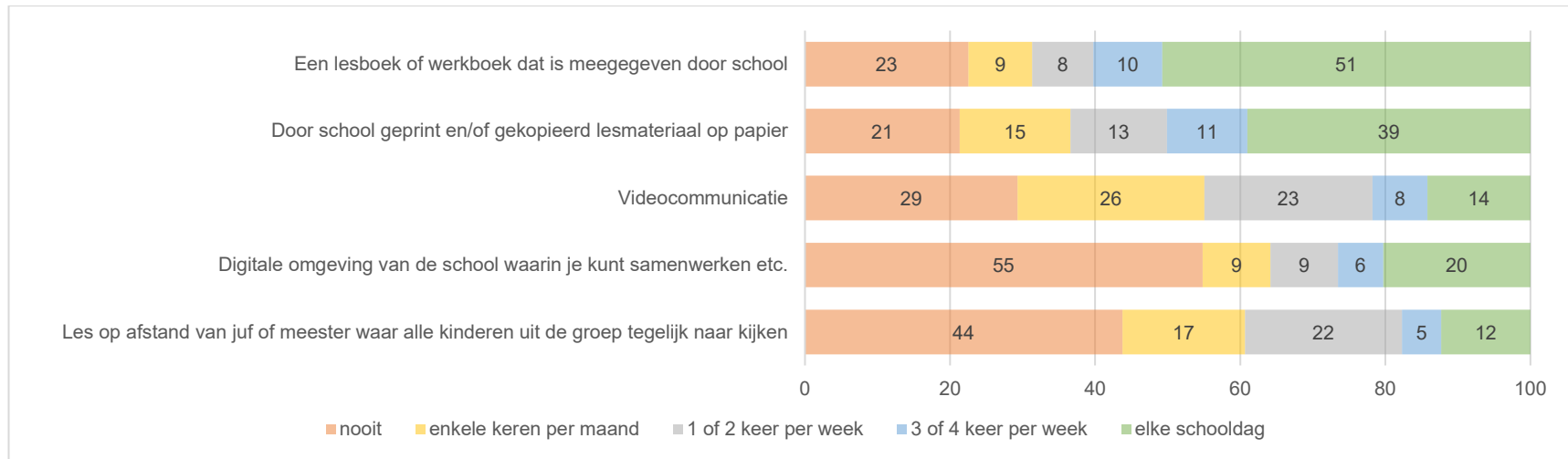
Figuur 3.17 – Communicatie, verwachtingen voor de toekomst, zoals aangegeven door de schoolleiders/ict-coördinatoren; percentages (aflopend) (n=99 tot 101)

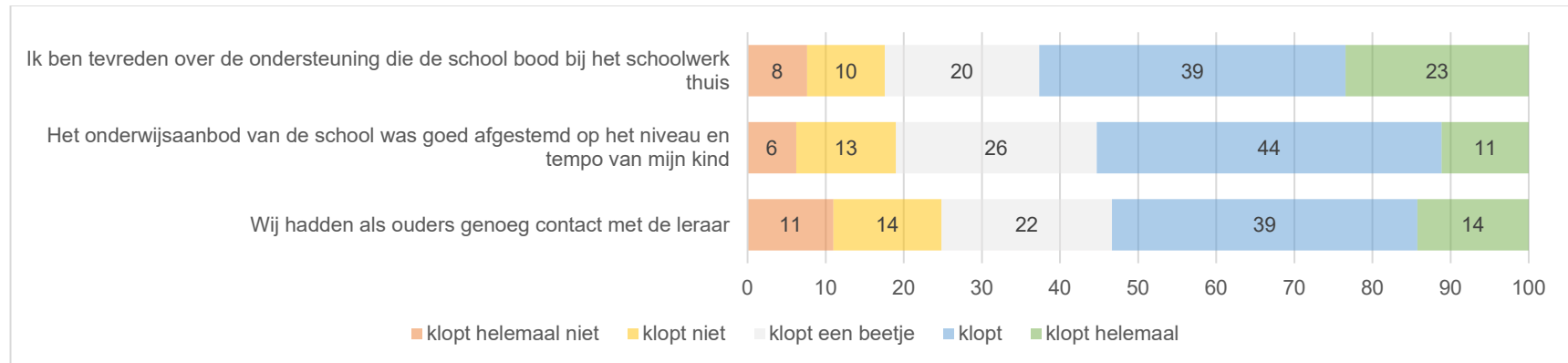
Figuur 3.18 – Onderwijsactiviteiten van de school, volgens de ouders; percentages (n=2626 tot 2670)

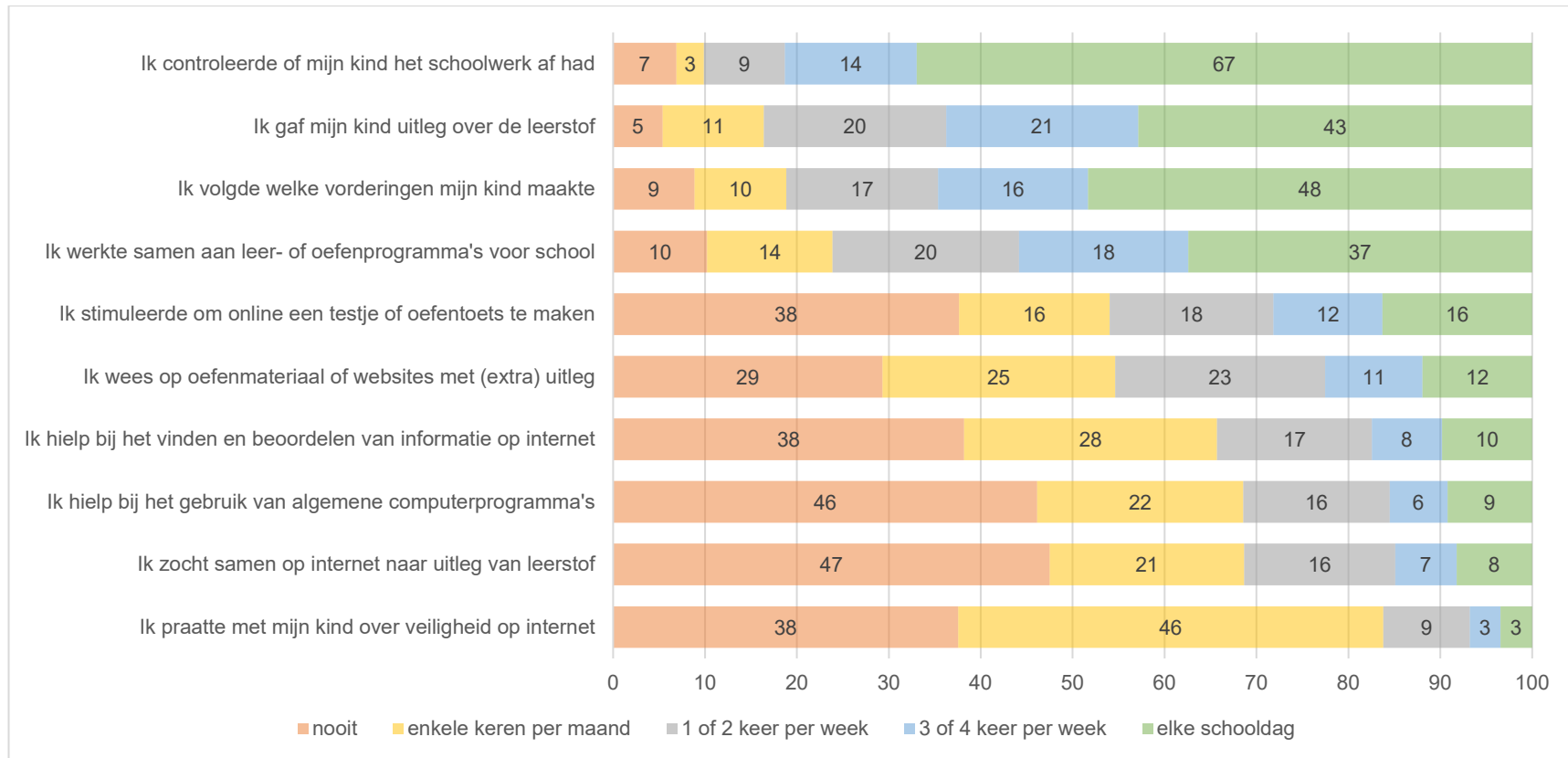
Figuur 3.19 – In het kader van het onderwijs gebruikte media en materiaal, volgens de ouders; percentages (n=2522 tot 2607)

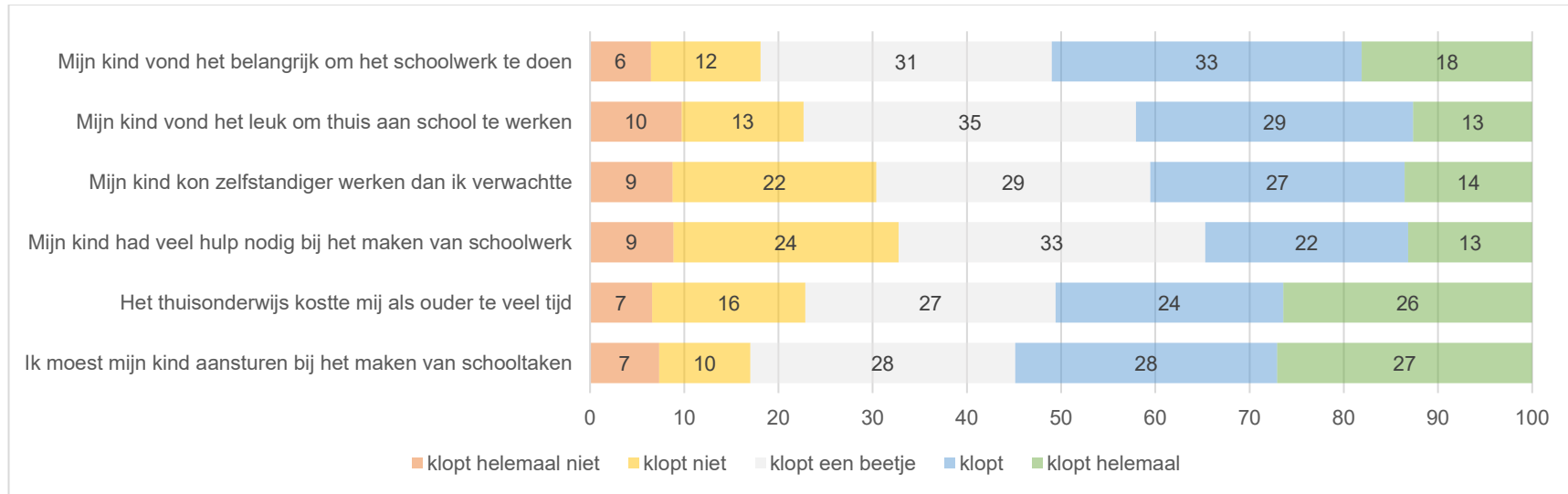
Figuur 3.20 – Tevredenheid van de ouders over het onderwijsaanbod en de ondersteuning van de school; percentages (n=2515 tot 2518)

Figuur 3.21 – Activiteiten van de ouders in het kader van het onderwijs; percentages (n=2794 tot 2813)

Figuur 3.22 – Motivatie en zelfstandigheid van het kind, volgens de ouders; percentages (n=2522 tot 2752)

3.5 Leerlingen over de onderwijsactiviteiten

De meeste leerlingen geven aan dat zij 1 à 2 uur of 3 à 4 uur per schooldag aan schoolwerk besteedden tijdens de sluiting van de scholen (respectievelijk 42% en 35%) (tabel 3.4). De vraag of zij sommige dingen voor school liever thuis zouden blijven doen dan op school, als de school weer gewoon elke dag open is, leverde gemengde reacties op: 23% zegt ja en 26% nee. De rest weet het niet, of zegt 'misschien' (tabel 3.5). Activiteiten die een deel van de leerlingen liever thuis zou blijven doen, zijn vooral het maken van oefeningen op de computer, het maken van opdrachten waarbij je informatie moet zoeken op internet en werken aan een eigen weektaak (tabel 3.6).

Tabel 3.4 – Aantal uren per dag dat leerlingen volgens eigen opgave aan schoolwerk hebben besteed (n=1779)

	aantal	percentage
tot 1 uur per dag	264	15%
1 à 2 uur per dag	747	42%
3 à 4 uur per dag	616	35%
meer dan 4 uur per dag	152	8%

Tabel 3.5 – Zijn er dingen voor school die de leerling liever thuis zou blijven doen als de scholen weer gewoon open zijn? (n=1734)

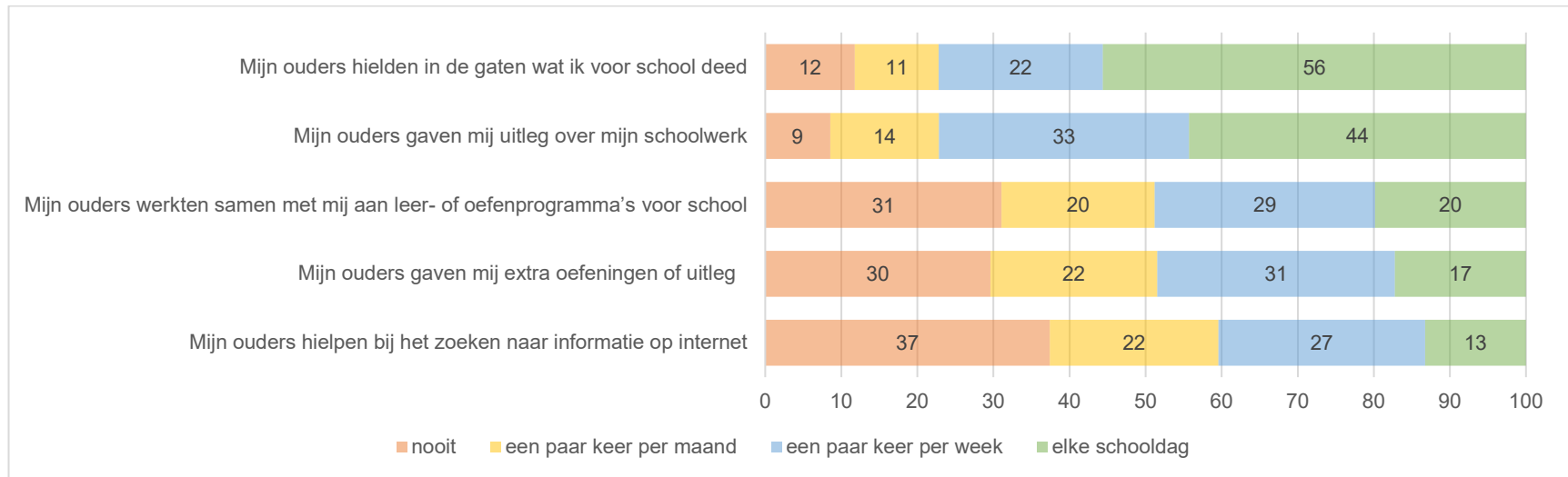
	aantal	percentage
nee	459	26%
misschien	518	30%
ja	401	23%
dat weet ik niet	356	21%

Tabel 3.6 – Welke dingen voor school zouden leerlingen liever thuis blijven doen? (n=869)

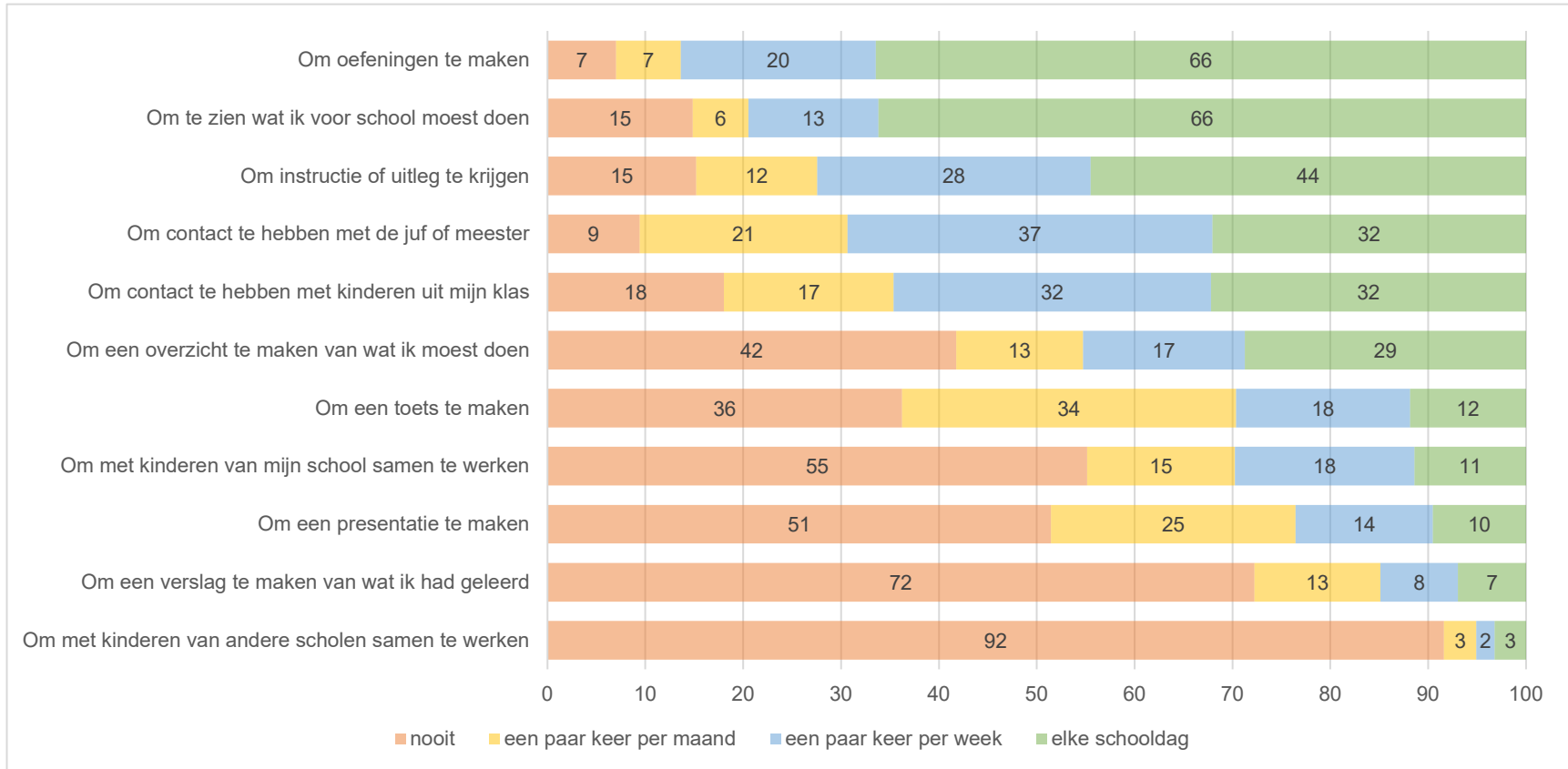
	aantal	percentage	percentage van totaal
Oefeningen maken op de computer	536	62%	31%
Opdrachten maken waarbij je informatie moet opzoeken op internet	409	47%	24%
Aan een eigen weektaak werken	406	47%	23%
Aan een presentatie werken	341	39%	20%
Via de computer met andere kinderen van school samenwerken	259	30%	15%
Via de computer extra uitleg of hulp krijgen van de juf of meester	202	23%	12%
Via de computer vragen stellen aan de juf of meester en antwoord krijgen	182	21%	10%

Gevraagd naar de activiteiten van hun ouders in verband met het schoolwerk, geven leerlingen vooral aan dat hun ouders in de gaten hielden wat zij voor school deden (56% elke schooldag; 22% een paar keer per week) en dat hun ouders uitleg gaven over het schoolwerk (44% elke schooldag en 33% een paar keer per week) (figuur 3.23). Ruim 1% antwoordde bij alle vijf activiteiten 'nooit'. De computer gebruikten leerlingen vooral om oefeningen te maken en om te zien wat zij voor school moesten doen (66% deed dat elke schooldag) (figuur 3.24).

Figuur 3.23 – Activiteiten van de ouders in het kader van het schoolwerk, volgens de leerlingen; percentages (n=1782 tot 1791)

Figuur 3.24 – Activiteiten waarvoor leerlingen gebruik maakten van de computer; percentages (n=1652 tot 1740)

Toelichting: Aan de leerlingen in groep 1/2 werden alleen de items 1, 3, 4, 5 en 8 voorgelegd.

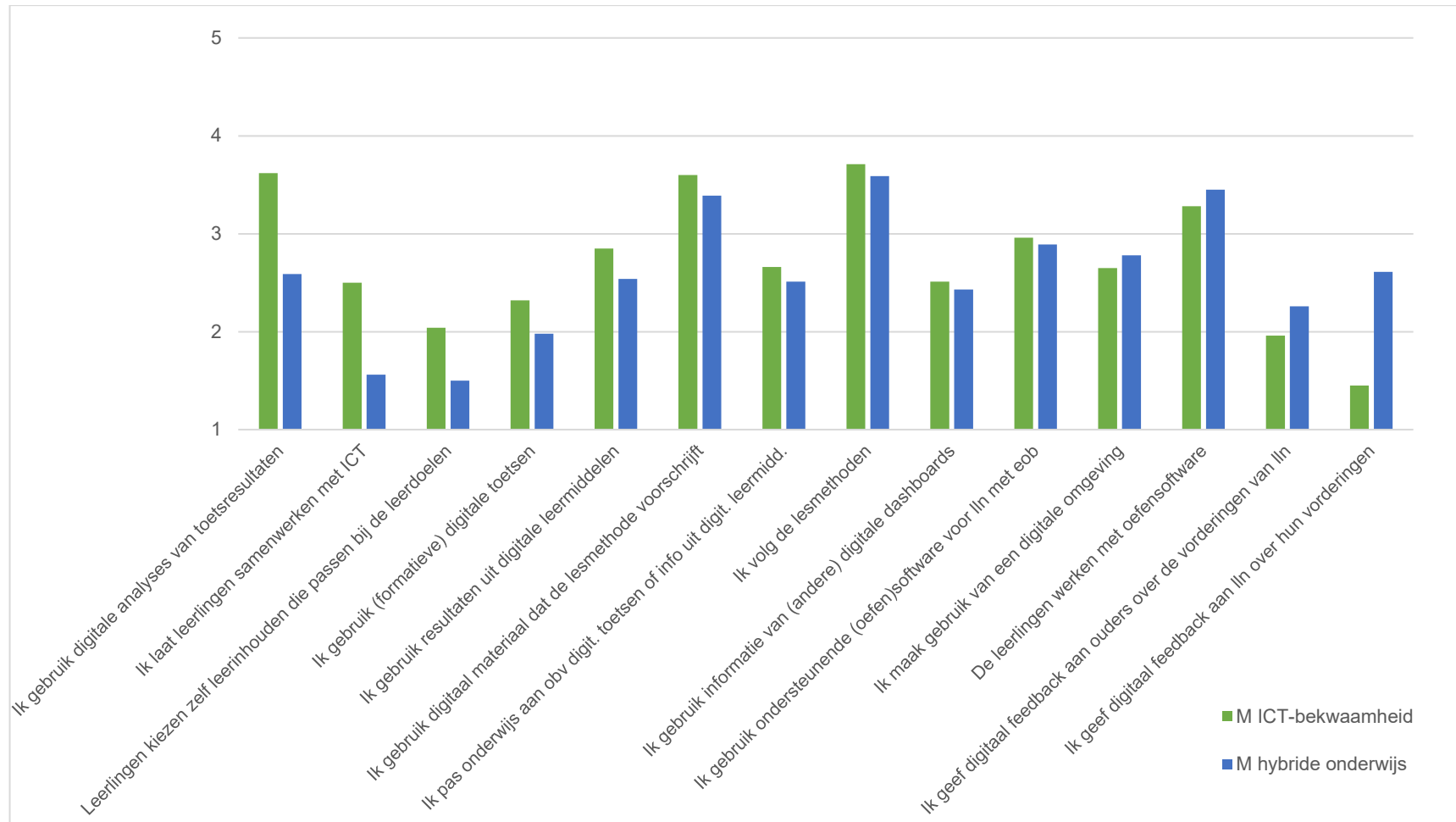
3.6 Vergelijking met de Monitor ICT-bekwaamheid

Op een aantal punten kan een vergelijking worden gemaakt met resultaten van de Monitor ICT-bekwaamheid primair onderwijs. Via die monitor is in het schooljaar 2019/2020 de stand van zaken in kaart gebracht op het gebied van inzet van ICT in het onderwijs, vaardigheden en professionaliseringsbehoeften van leraren en randvoorwaarden bij de inzet van ICT op school. Een deel van de items in de Monitor ICT-bekwaamheid is ook opgenomen in de Monitor hybride onderwijs. Die items zijn meestal onveranderd overgenomen, maar in een aantal gevallen zijn er aanpassingen geweest in de formulering of in de antwoordmogelijkheden. Door een vergelijking te maken tussen data van de Monitor ICT-bekwaamheid van vóór de sluiting van de scholen (dus data van vóór 16 maart 2020) en vergelijkbare data van de Monitor hybride onderwijs, krijgen we meer zicht op de veranderingen die de sluiting van de scholen met zich mee heeft gebracht.

Bij het thema 'Uitvoering van het onderwijs' zijn er 14 vergelijkbare items. Figuur 4.25 toont de resultaten van de vergelijking. Daaruit blijkt dat er tijdens de periode medio maart tot juni 2020 (Monitor hybride onderwijs) aanzienlijk minder gebruik is gemaakt van digitale analyses van toetsresultaten, dat leerlingen veel minder hebben samengewerkt met ICT en veel minder in de gelegenheid werden gesteld om zelf leerinhouden te kiezen die bij de leerdoelen passen. De grootste toename ten opzichte van de situatie van vóór medio maart is te zien bij het digitaal feedback aan leerlingen geven over hun vorderingen (figuur 3.25).

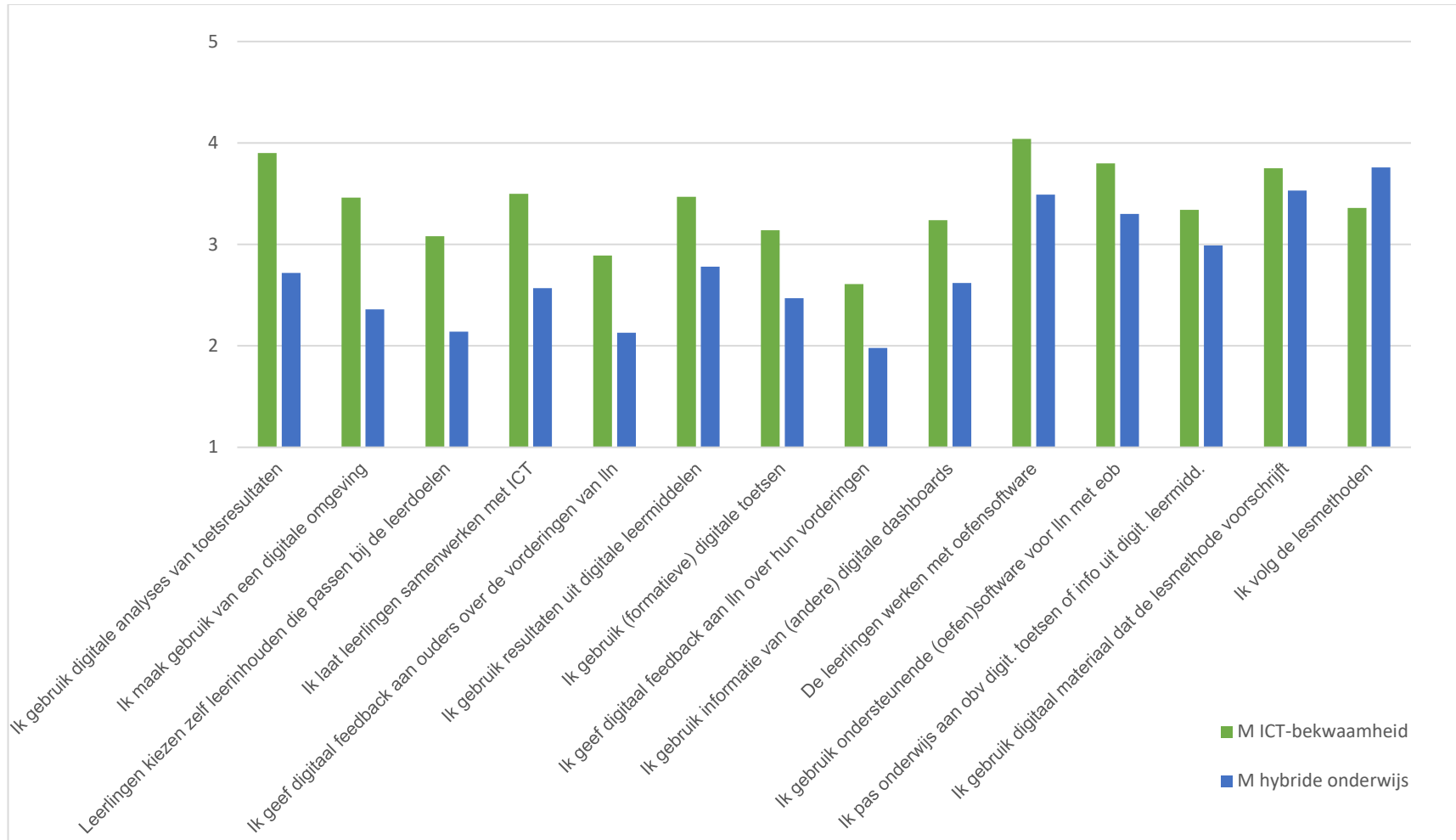
In beide monitoren is ook gevraagd naar de toekomstverwachting van de leraren qua inzet van ICT in hun onderwijs. In de Monitor ICT-bekwaamheid is gevraagd hoe vaak leraren verwachten dat de beschreven situatie in hun toekomstige onderwijs (over 5 jaar) zal voorkomen. In de Monitor hybride onderwijs is gevraagd in welke mate zij verwachten de genoemde activiteiten in de toekomst in te zetten omdat ze een verrijking vormen voor het onderwijs. Bij 13 van de 14 activiteiten verwachten de leraren die aan de Monitor hybride onderwijs deelnemen in de toekomst een lagere frequentie in vergelijking met de verwachting van de leraren die vóór medio maart de vragenlijst van de Monitor ICT-bekwaamheid invulden (figuur 3.26). De verschillen zijn het grootst bij het gebruik van digitale analyses van toetsresultaten, het gebruik van een digitale omgeving; het zelf kiezen van leerinhouden door leerlingen en het samenwerken van leerlingen met ICT.

Figuur 3.25 – Vergelijking met de Monitor ICT-bekwaamheid van de frequentie van onderwijsactiviteiten; gemiddelden

Toelichting: Het betreft items die in beide monitoren opgenomen zijn. De scores kunnen variëren van 1=nooit tot 5=heel vaak

Figuur 3.26 – Vergelijking met de Monitor ICT-bekwaamheid van de verwachte toekomstige frequentie van onderwijsactiviteiten; gemiddelden

Toelichting: Het betreft items die in beide monitoren opgenomen zijn. De scores kunnen variëren van 1=nooit tot 5=heel vaak

4 Context en randvoorwaarden

4.1 Inleiding

Thema's op het gebied van context en randvoorwaarden betreffen de infrastructuur en organisatie, vaardigheden op het gebied van het gebruik van ICT, randvoorwaarden op school, beperkingen van leerlingen of hun thuissituatie en de manier waarop de school daarmee omgaat en de mate waarin leerlingen gemotiveerd zijn voor het schoolwerk thuis.

4.2 Infrastructuur en organisatie

De leraren die vanuit huis onderwijs op afstand hebben verzorgd, is gevraagd of zij daar een eigen werkplek hebben en of de ict-infrastructuur thuis daarvoor voldoende is. Minder dan de helft (44%) beschikt thuis over een eigen werkplek. Vier vijfde vindt de ict-infrastructuur thuis voldoende of ruim voldoende (tabel 4.1). Degenen die de ict-infrastructuur thuis niet ruim voldoende vinden, is gevraagd op welke punten deze tekortschiet. Van degenen die deze vraag beantwoordden, heeft 42% problemen met de internetverbinding en vindt 41% de computer of tablet verouderd. Het gaat dan in beide gevallen om ongeveer een kwart van het totale aantal leraren (tabel 4.2).

Tabel 4.1 – Is de ict-infrastructuur bij de leraren thuis (computer/tablet, internetverbinding) volgens de leraren voldoende om onderwijs op afstand te verzorgen? (n=592)

	aantal	percentage
Onvoldoende	33	6%
Twijfelachtig	80	14%
Voldoende	236	40%
Ruim voldoende	243	41%

Tabel 4.2 – Punten waarop de ict-infrastructuur thuis volgens de leraren tekortschiet (n=349)

	aantal	percentage	percentage van totaal
Problemen met de internetverbinding	148	42%	25%
Computer/tablet is verouderd	142	41%	24%
Computer/tablet is niet altijd beschikbaar	65	19%	11%
Geen beschikking over computer/tablet	17	5%	3%
Een andere tekortkoming	38	11%	6%

De overgrote meerderheid van de leraren die vanaf school afstandsonderwijs heeft verzorgd, vindt de ICT-infrastructuur op school voldoende (30%) of ruim voldoende (57%) (tabel 4.3). Ook hier hebben minder gunstige oordelen vooral te maken met verouderde computers of tablets en met problemen met de internetverbinding (beide tekortkomingen worden genoemd door 42% van degenen die de infrastructuur minder dan ruim voldoende vinden, oftewel 18% van het totale aantal respondenten) (tabel 4.4). Bij de andere punten waarop de ICT-infrastructuur tekortschiet,

wordt het ontbreken van webcam, microfoon en/of camera genoemd door 16% van hen die tekortkomingen aangeven.

Tabel 4.3 – Is de ict-infrastructuur op school (computer/tablet, internetverbinding) volgens de leraren voldoende om onderwijs op afstand te verzorgen? (n=592)

	aantal	percentage
Onvoldoende	12	3%
Twijfelachtig	31	9%
Voldoende	104	30%
Ruim voldoende	198	57%

Tabel 4.4 – Punten waarop de ict-infrastructuur op school volgens de leraren tekortschiet (n=147)

	aantal	percentage	percentage van totaal
Computer/tablet is verouderd	62	42%	18%
Problemen met de internetverbinding	61	42%	18%
Computer/tablet is niet altijd beschikbaar	13	9%	4%
Geen beschikking over computer/tablet	9	6%	3%
Een andere tekortkoming	39	27%	11%

Schoolleiders en ict-coördinatoren

In de vragenlijst voor schoolleiders en ict-coördinatoren is gevraagd wanneer in verband met de schoolsluiting voor de leraren een protocol of draaiboek beschikbaar was voor het onderwijs op afstand. Bijna iedereen (88%) geeft aan dat dit binnen een week na de schoolsluiting het geval was; bij 10% was dat binnen twee weken na de schoolsluiting en 7% geeft aan dat er geen protocol of draaiboek is gemaakt.

In het algemeen is het inhoudelijke leermateriaal (methoden en educatieve software) voor het merendeel vanuit huis toegankelijk voor leraren (tabel 4.5) en is de privacy van leerlingen en ouders volgens de schoolleiders en ict-coördinatoren gewaarborgd (tabel 4.6).

Tabel 4.5 – Welk deel van het inhoudelijke leermateriaal (methoden, educatieve software) van de school is volgens schoolleiders/ict-coördinatoren vanuit huis toegankelijk voor leraren? (n=107)

	aantal	percentage
0-10%	1	1%
11-35%	4	4%
36-65%	22	21%
66-90%	30	28%
90% of meer	43	40%
dat weet ik niet	7	7%

Tabel 4.6 – Is bij het gebruik van digitale leermiddelen op afstand volgens schoolleiders/ict-coördinatoren de privacy van de leerling en ouders gewaarborgd? (n=107)

	aantal	percentage
nee	--	0%
deels	26	24%
ja	76	71%
daaraan wordt nog gewerkt	2	2%
dat weet ik niet	3	3%

Veel respondenten geven aan dat de school, het schoolbestuur of de gemeente apparatuur heeft aangeschaft of ter beschikking gesteld om te gebruiken bij het onderwijs op afstand. Daarbij gaat het vooral om computers of tablets om op school te gebruiken, om door leraren thuis te worden gebruikt of om door leerlingen thuis te worden gebruikt (tabel 4.7). Ook geven de meeste scholen of besturen ondersteuning op afstand aan zowel leraren als ouders die hulp nodig hebben bij het aansluiten van apparatuur of het omgaan met software of toepassingen voor onderwijs op afstand (tabel 4.8).

Tabel 4.7 – Heeft de school, het schoolbestuur of de gemeente apparatuur aangeschaft of ter beschikking gesteld om te gebruiken bij het onderwijs op afstand? (n=104 tot 107)

	nee	in beperkte mate	in ruime mate
Computers of tablets om op school te gebruiken	28%	24%	48%
Randapparatuur (bijv. webcams, camera's) om op school te gebruiken	70%	20%	10%
Een betere / snellere internetverbinding op school	78%	9%	13%
Computers of tablets om door leraren thuis te laten gebruiken	20%	30%	50%
Randapparatuur (bijv. webcams, camera's) om door leraren thuis te laten gebruiken	74%	14%	12%
Computers of tablets om door leerlingen thuis te laten gebruiken	10%	37%	52%
Randapparatuur (bijv. webcams, camera's) om door leerlingen thuis te laten gebruiken	85%	9%	6%

Tabel 4.8 – Geeft de school of het schoolbestuur ondersteuning op afstand (bijv. door een ICT-coördinator) bij technische vragen of problemen? (n=107)

	nee	in beperkte mate	in ruime mate
Hulp aan leraren bij het aansluiten van apparatuur of de internetverbinding thuis	30%	36%	34%
Hulp aan leraren bij het omgaan met software of toepassingen voor onderwijs op afstand	2%	34%	64%
Hulp aan ouders/leerlingen bij het aansluiten van apparatuur of de internetverbinding thuis	20%	52%	28%
Hulp aan ouders/leerlingen bij het omgaan met software of toepassingen voor onderwijs op afstand	6%	36%	58%

De overgrote meerderheid van de schoolleiders en ict-coördinatoren (84%) geeft aan dat hun school gebruik maakt van een digitale omgeving waarin je kunt samenwerken, opdrachten kunt neerzetten, maken en uitwisselen (zoals Google Classroom).

In de helft van de scholen is het onderwijs op afstand in teamverband of per bouw opgezet en ingericht en in bijna de helft (45%) is dit deels in teamverband of per bouw opgezet en deels aan individuele leraren overgelaten (tabel 4.9).

Tabel 4.9 – Is de invulling van het onderwijs op afstand in teamverband gebeurd? (n=107)

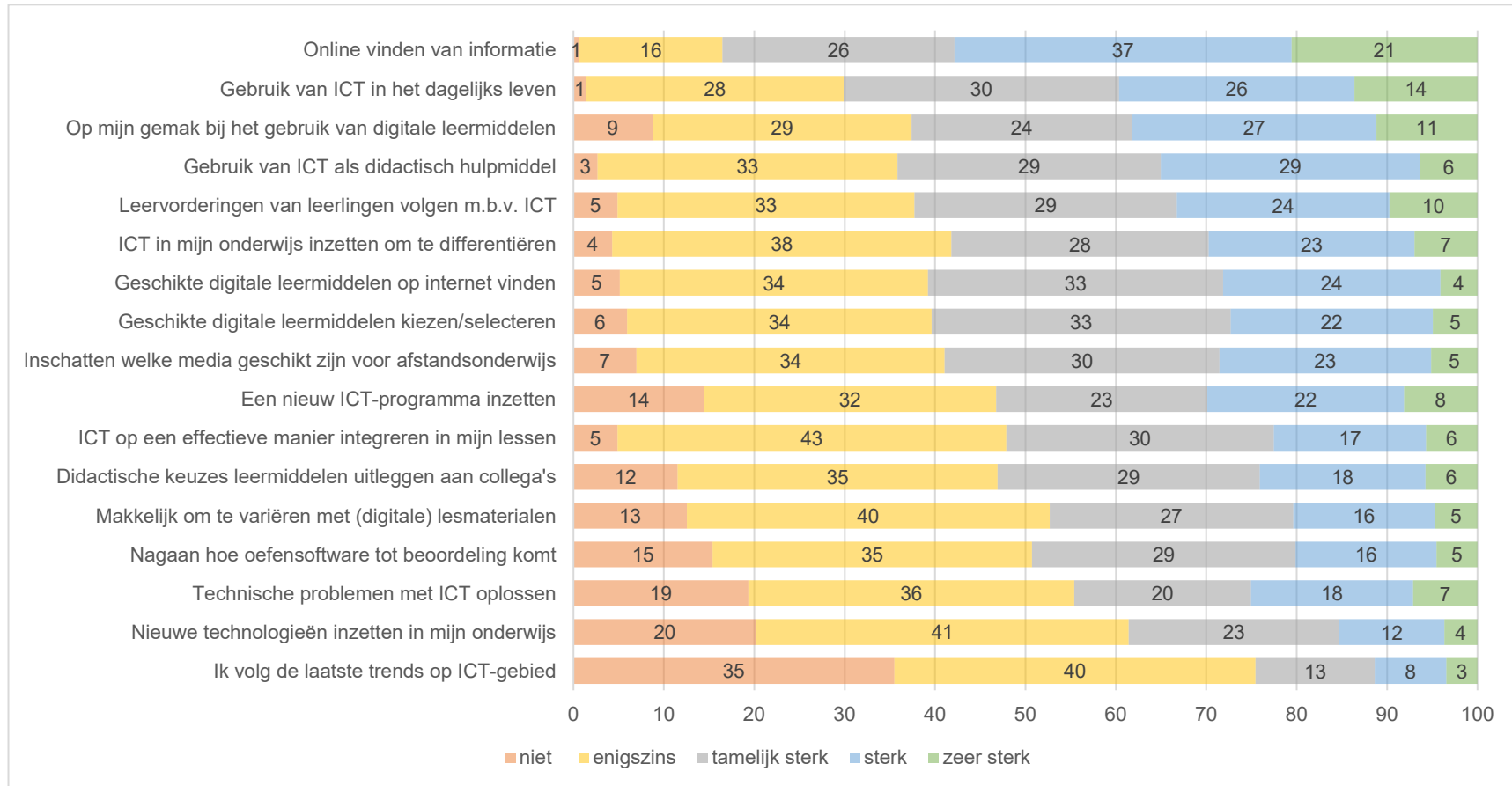
	aantal	percentage
Dit is in teamverband of per bouw opgezet en ingericht	54	50%
Dit is deels in teamverband of per bouw opgezet en deels aan individuele leraren overgelaten	48	45%
Iedere leraar heeft het eigen onderwijs ingericht	5	5%

4.3 Vaardigheden van leraren op het gebied van het gebruik van ICT

Bij de vragen naar hun eigen vaardigheid in het gebruik van ICT, antwoorden leraren vooral positief waar het gaat om het online vinden van informatie (figuur 4.1). Ook zijn velen positief over hun vaardigheid in het gebruik van ICT in het dagelijks leven en voelt de meerderheid zich op hun gemak bij het gebruik van digitale leermiddelen. Het gebruik van ICT als didactisch hulpmiddel scoort ook relatief hoog op de lijst met vaardigheden, gevolgd door het volgen van leervorderingen van leerlingen met behulp van ICT, het gebruik van ICT om te differentiëren, het op internet vinden en kiezen/selecteren van geschikte digitale leermiddelen en het inschatten welke media geschikt zijn voor afstandsonderwijs.

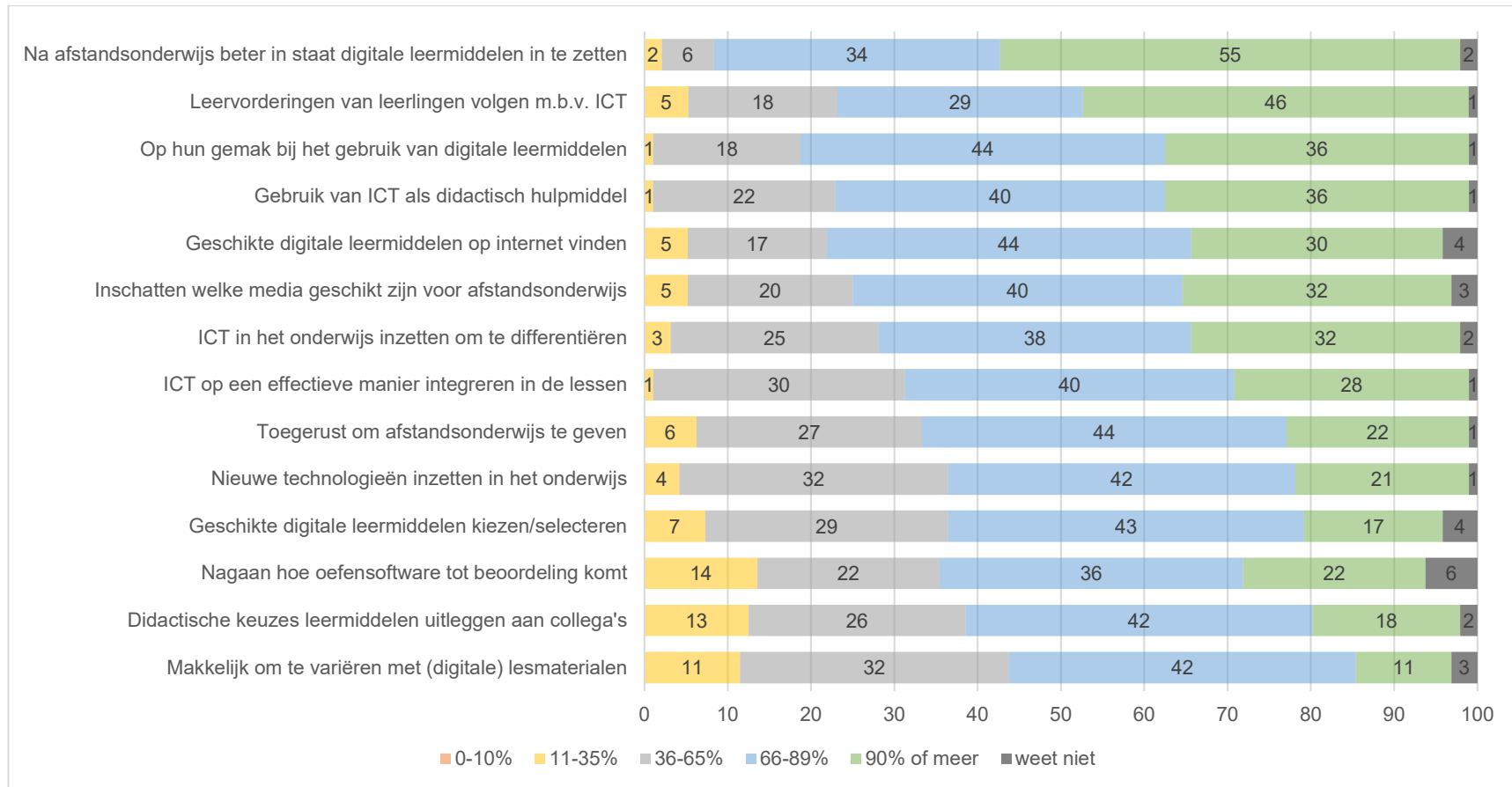
Schoolleiders en ict-coördinatoren zijn over de gehele linie positief over de vaardigheden van hun team in het gebruik van ICT (zie figuur 4.2). De overgrote meerderheid is bovendien van mening dat de meeste leraren na de periode van afstandsonderwijs beter in staat zijn digitale leermiddelen in te zetten.

Figuur 4.1 – Inschatting van leraren van hun eigen vaardigheden in het gebruik van ICT (n=487 tot 493)

Toelichting: Er zijn uitspraken over vaardigheden voorgelegd, met als antwoordmogelijkheden: 'niet van toepassing'; 'enigszins van toepassing'; 'tamelijk sterk van toepassing'; 'sterk van toepassing'; 'zeer sterk van toepassing'.

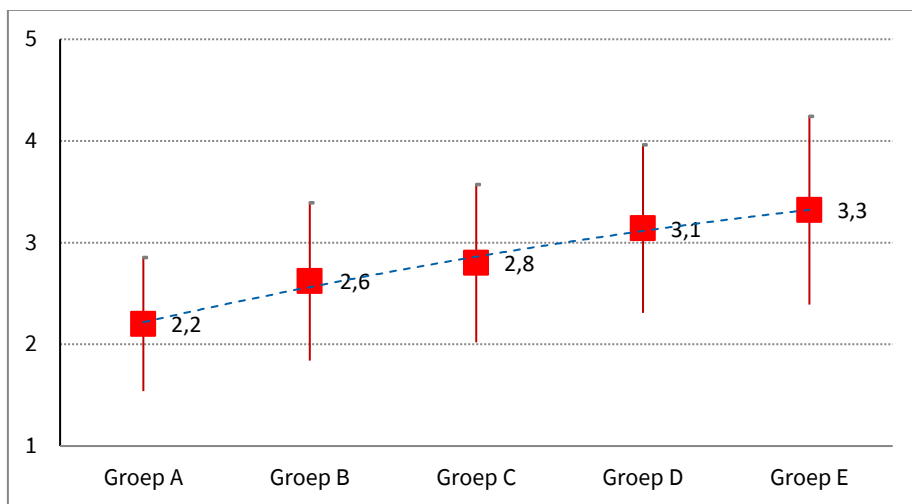
Figuur 4.2 – Inschatting van schoolleiders en ict-coördinatoren van de vaardigheden van het team in het gebruik van ICT (n=96)

Vaardigheid in ICT-gebruik van de vijf groepen gebruikers

De vijf groepen gebruikers die op grond van de index hybride onderwijs zijn onderscheiden, verschillen significant in de zelfinschatting van hun vaardigheid in het gebruik van ICT.⁴ Figuur 4.3 laat zien dat leraren die vaardigheid gemiddeld hoger inschatten naarmate zij hoger scoren op de index hybride onderwijs.

Figuur 4.3 – Vaardigheid in het gebruik van ICT (samengestelde variabele); zelfinschatting van leraren, per groep gebruikers

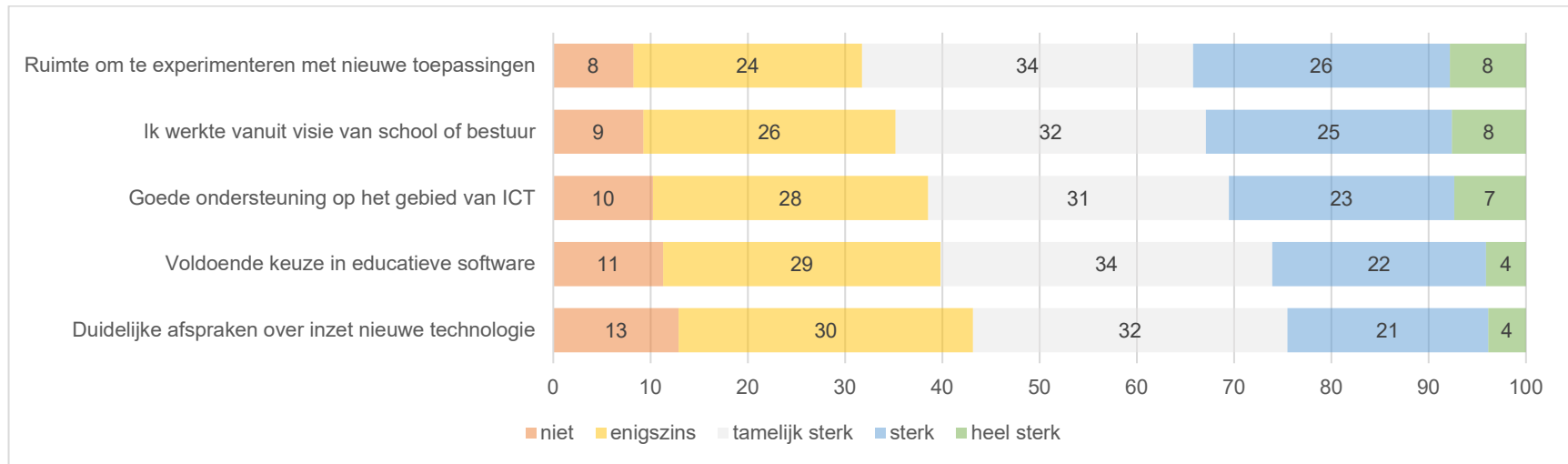
4.4 Randvoorwaarden op school

Oordeel van leraren

Leraren denken verschillend over de randvoorwaarden voor ICT op hun school (figuur 4.4). Terwijl 34% aangeeft dat er veel ruimte is om te experimenteren met nieuwe toepassingen van ICT, vindt 32% dat dit niet of slechts enigszins het geval is. De vraag naar het werken vanuit de visie van school of bestuur laat een vergelijkbare verdeling zien. Goede ondersteuning op het gebied van ICT vindt 30% sterk of heel sterk van toepassing, terwijl 38% dat niet of enigszins van toepassing vindt. Twee vijfde (40%) vindt dat er niet of slechts enigszins voldoende keuze is in educatieve software op school en 43% vindt datzelfde over het bestaan van duidelijke afspraken op het gebied van inzet van nieuwe technologie.

4 F=29,07; p<.001; E2=.196

Figuur 4.4 – Inschatting van leraren van de randvoorwaarden op school voor het gebruik van ICT (n=485 tot 489)

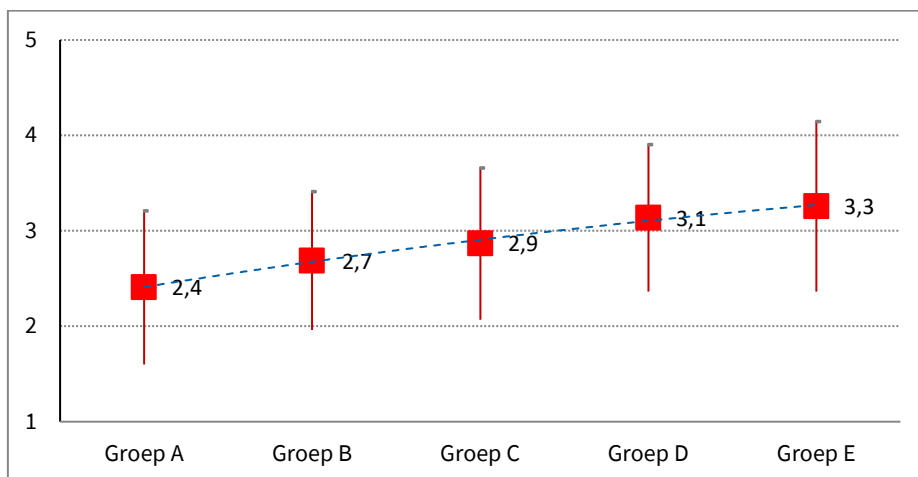

Toelichting: Er zijn uitspraken over randvoorwaarden voorgelegd, met als antwoordmogelijkheden: ‘niet van toepassing’; ‘enigszins van toepassing’; ‘tamelijk sterk van toepassing’; ‘sterk van toepassing’; ‘zeer sterk van toepassing’.

Oordeel over randvoorwaarden voor ICT op school van de vijf groepen gebruikers

Ook het oordeel over de randvoorwaarden voor ICT op school verschilt significant tussen groepen gebruikers.⁵ Figuur 4.5 laat zien dat leraren positiever zijn over de randvoorwaarden op school naarmate zij hoger scoren op de index hybride onderwijs.

Figuur 4.5 – Randvoorwaarden op school volgens leraren (samengestelde variabele), per groep gebruikers

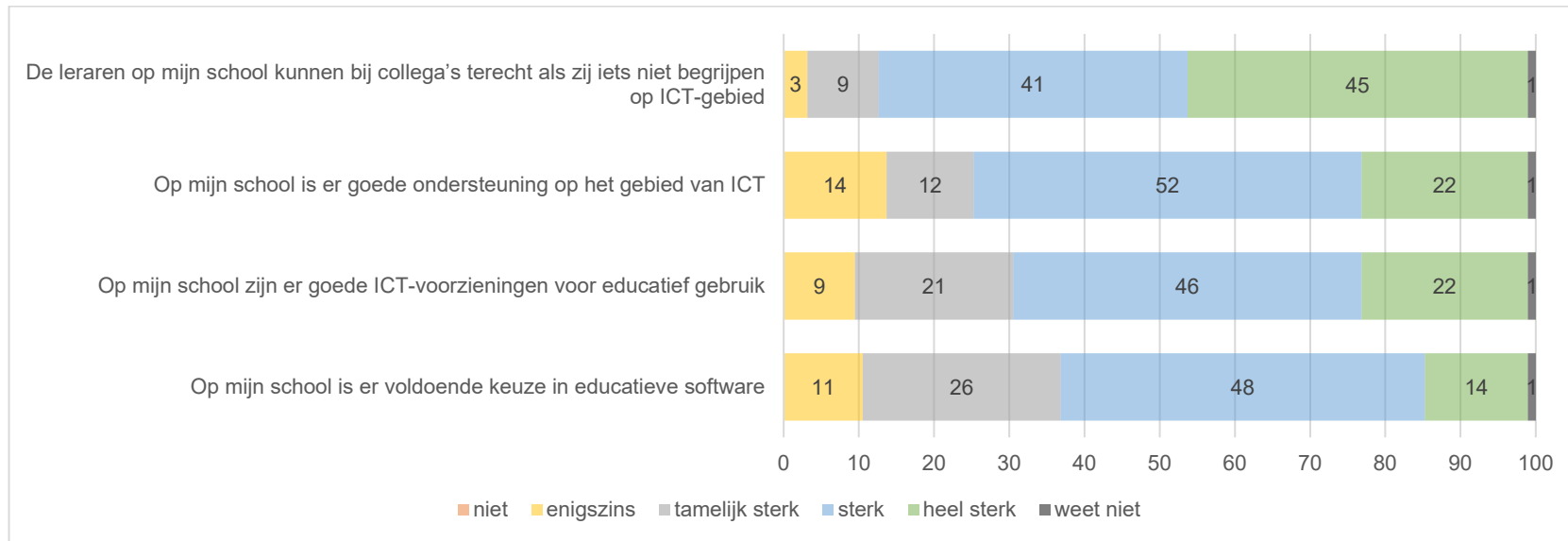
Schoolleiders over randvoorwaarden op school

Ook de schoolleiders en ict-coördinatoren zijn niet onverdeeld positief over de beschikbaarheid van educatieve software op school (figuur 4.6): 37% vindt dat er niet of slechts enigszins voldoende keuze is op dat gebied, terwijl 62% daarover wel positief oordeelt. Over de kwaliteit van de ICT-voorzieningen wordt positiever geoordeeld dan over de beschikbaarheid van voldoende educatieve software. Driekwart is erg positief over de ondersteuning op het gebied van ICT op school en bijna iedereen geeft aan dat leraren bij collega's terecht kunnen als zij iets niet begrijpen op ict-gebied. Een ruime meerderheid van de schoolleiders en ict-coördinatoren (70%) is sterk of heel sterk van mening dat de school ruimte biedt om te experimenteren met nieuwe technologie (figuur 4.7). De meerderheid geeft aan dat de leraren via digitale kanalen communiceren met ouders. Over de vraag of leraren via digitale kanalen communiceren met leerlingen en of zij online samenwerken met collega's, zijn de meningen verdeeld.

De overgrote meerderheid van de schoolleiders en ict-coördinatoren geeft aan dat zij ervoor zorgen dat er voldoende faciliteiten en ondersteuning op ict-gebied zijn (figuur 4.8) en dat leraren keuzes maken die in overeenstemming zijn met de onderwijsvisie van de school, dat zij leraren stimuleren om te werken volgens de aanpak van de school en dat zij leraren stimuleren na te denken over hoe zij het beste ICT kunnen gebruiken in hun onderwijs (figuur 4.9).

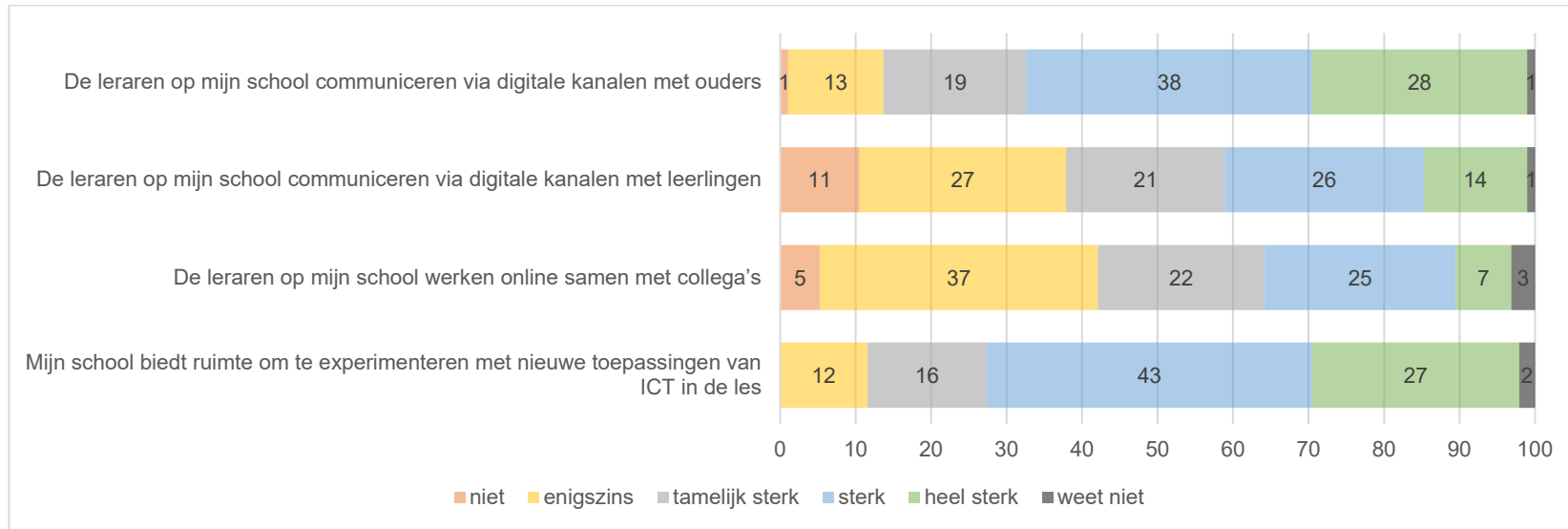
5 F=17,57; p<.001; E2=.129

Figuur 4.6 – Inschatting van de schoolleiders/ict-coördinatoren van de faciliteiten en ondersteuning op school (n=95)

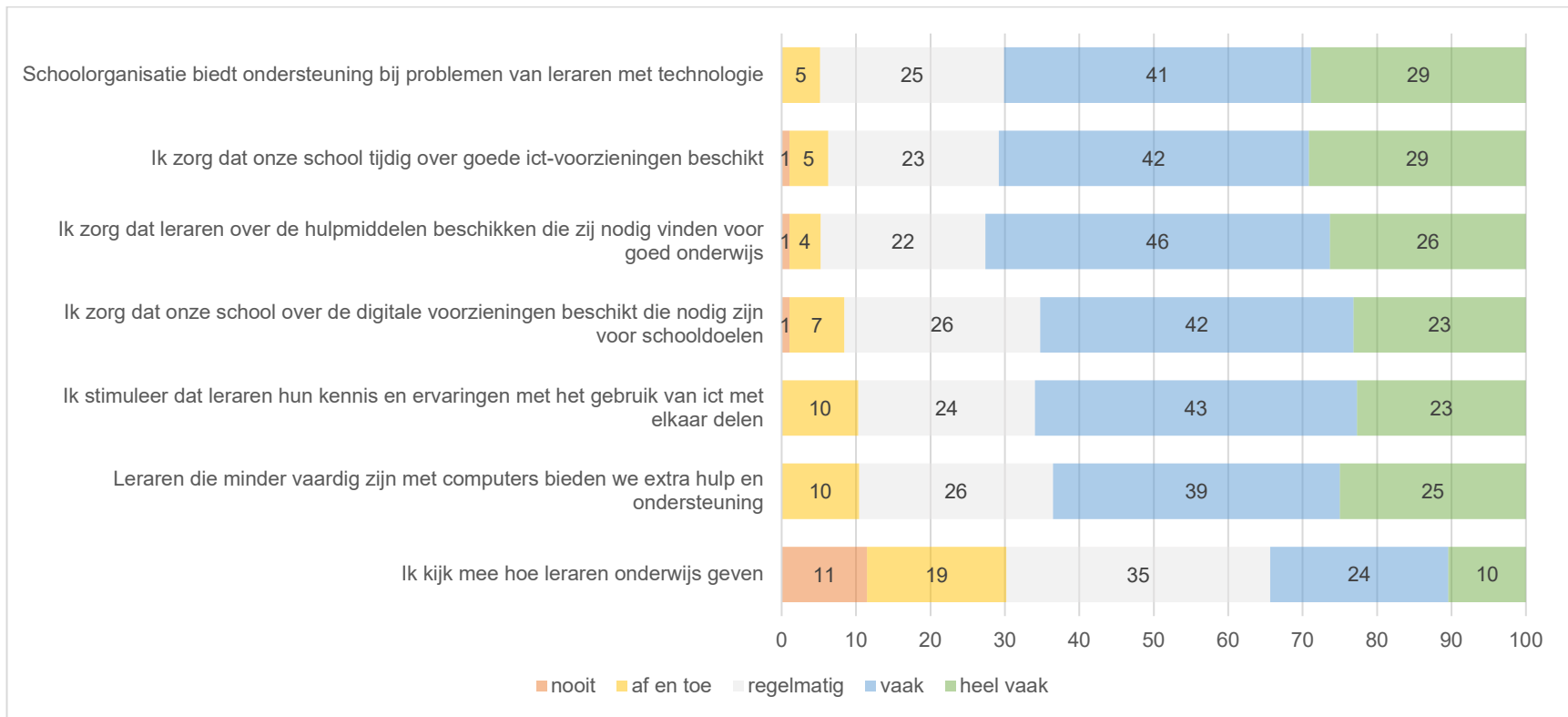
Toelichting: Er zijn uitspraken over randvoorwaarden voorgelegd, met als antwoordmogelijkheden: 'niet van toepassing'; 'enigszins van toepassing'; 'tamelijk sterk van toepassing'; 'sterk van toepassing'; 'zeer sterk van toepassing'.

Figuur 4.7 – Inschatting van de schoolleiders/ict-coördinatoren van de mate waarin innovatief wordt gewerkt op school (n=95)

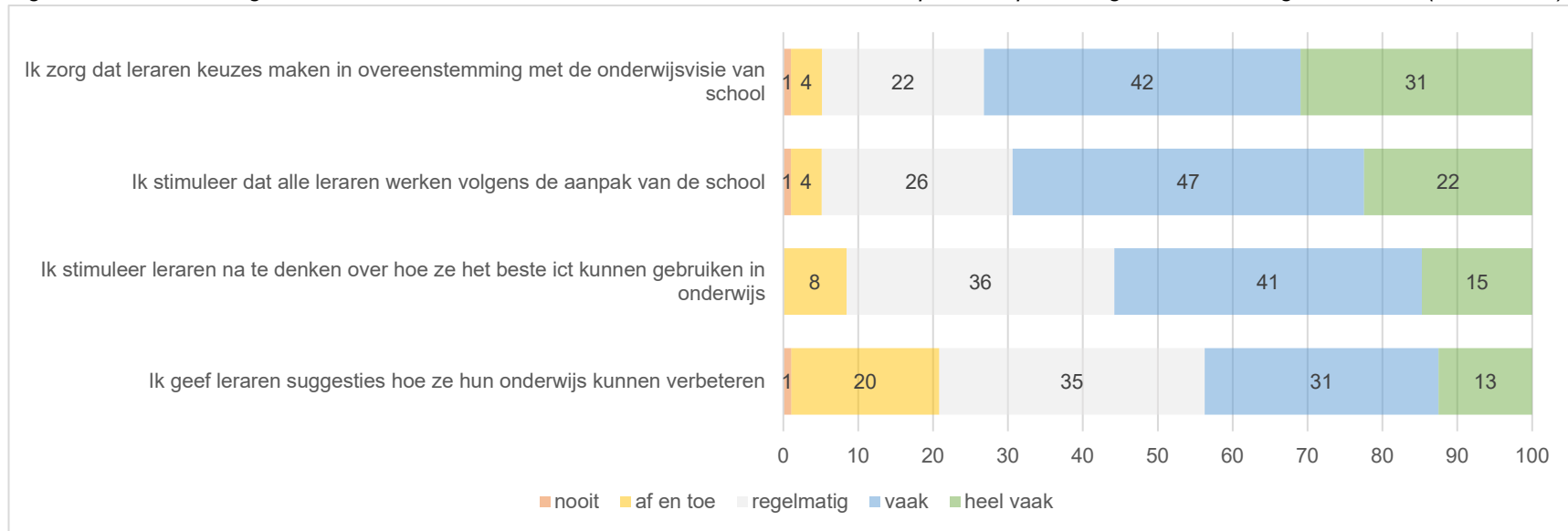

Toelichting: Er zijn uitspraken over randvoorwaarden voorgelegd, met als antwoordmogelijkheden: 'niet van toepassing'; 'enigszins van toepassing'; 'tamelijk sterk van toepassing'; 'sterk van toepassing'; 'zeer sterk van toepassing'.

Figuur 4.8 – Inschatting van de schoolleiders/ict-coördinatoren van de mate waarin het team op school wordt ondersteund en voor faciliteiten wordt gezorgd (n=95 tot 97)

Figuur 4.9 – Inschatting van de schoolleiders/ict-coördinatoren van de mate waarin op school planmatig werken wordt gestimuleerd (n=95 tot 98)

4.5 Beperkingen van leerlingen of hun thuissituatie

In de vragenlijst voor leraren is gevraagd naar eventuele beperkingen bij leerlingen die van invloed zouden kunnen zijn op hun mogelijkheden om thuis onderwijs op afstand te volgen en naar eventuele beperkingen in de thuissituatie van leerlingen. Zij noemen vooral dat leerlingen niet goed zelfstandig kunnen werken en dat ouders niet goed kunnen ondersteunen (figuur 4.10).

Ook is de leraren gevraagd met hoeveel leerlingen uit hun groep geen contact is geweest tijdens de sluiting van de scholen. De overgrote meerderheid (81%) van degenen die deze vraag beantwoordt, geeft aan dat met alle leerlingen contact is geweest. Is dat niet het geval, dan blijft het aantal leerlingen waarmee geen contact is geweest doorgaans beperkt tot één (8%) of twee (5%) (tabel 4.10). Acties om leerlingen met een problematische thuissituatie bij het onderwijs te betrekken, bestaan vooral uit het telefonisch of via e-mail contact zoeken met de ouders (80%) of met de leerling (65%). Rond de helft (52%) van de leraren die te maken hebben met leerlingen met een problematische thuissituatie, geeft aan dat de desbetreffende leerling onderwijs op school kreeg (tabel 4.11).

Tabel 4.10 – Aantal leerlingen waar geen contact mee is geweest (n=624)

	aantal	percentage
Met alle leerlingen is contact geweest	506	81%
1 leerling	53	8%
2 leerlingen	31	5%
3 leerlingen	12	2%
4-10 leerlingen	13	2%
Meer dan 10 leerlingen	9	1%

Tabel 4.11 – Acties om leerlingen met een problematische thuissituatie bij het onderwijs te betrekken of extra te ondersteunen (percentages) (n=638)

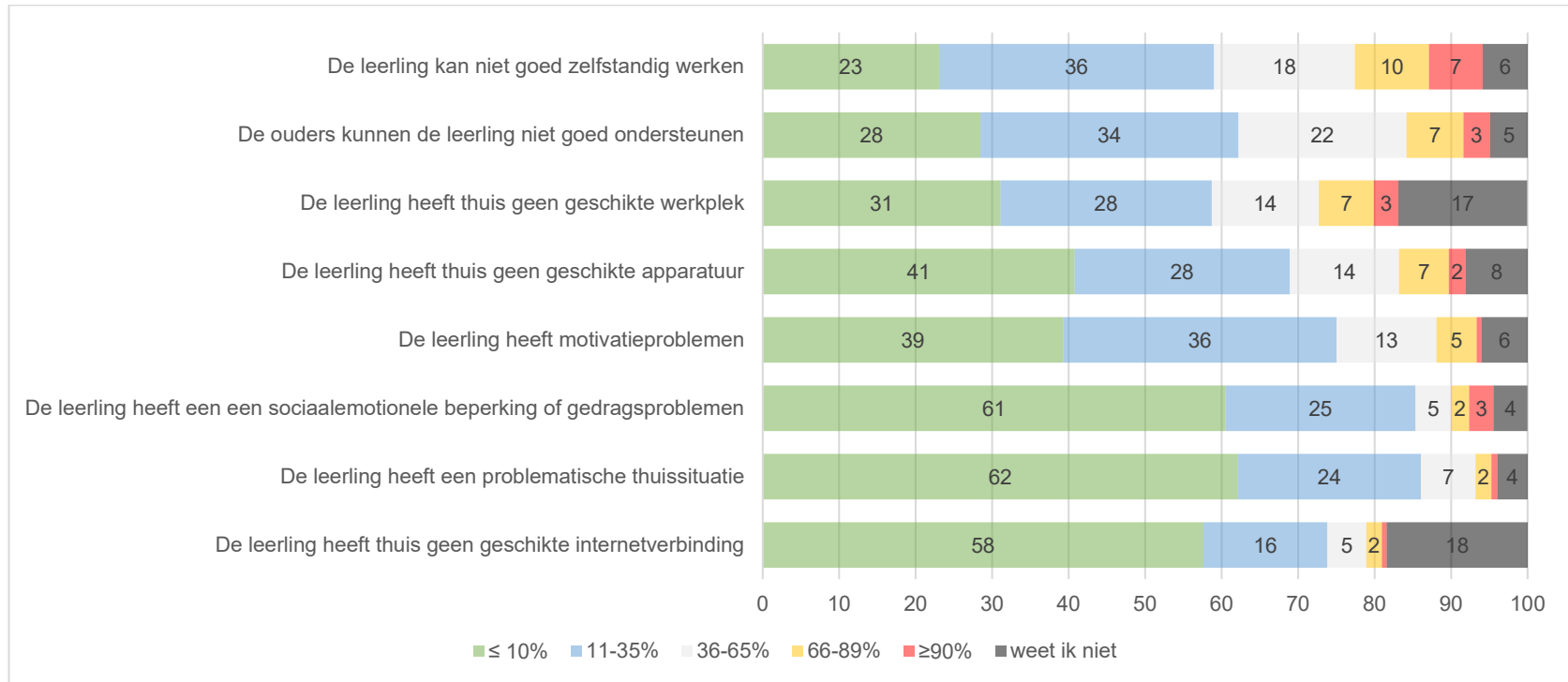
	aantal	percentage
Er zijn geen leerlingen met een problematische thuissituatie	65	10%
Er werd via telefoon of e-mail contact gezocht met de ouders	513	80%
Er werd via telefoon of e-mail (extra) contact gezocht met de leerling	414	65%
De leerling kreeg onderwijs op school	334	52%
De leerling kreeg een aangepast programma op afstand	169	26%
De leerling kreeg een-op-een begeleiding	133	21%
Het wijkteam of jeugdhulp is ingeschakeld	107	17%
Vanuit school vond huisbezoek plaats	52	8%
Anders	26	4%

Toelichting: Per respondent zijn meer antwoorden mogelijk. Daardoor is de som van de percentages >100.

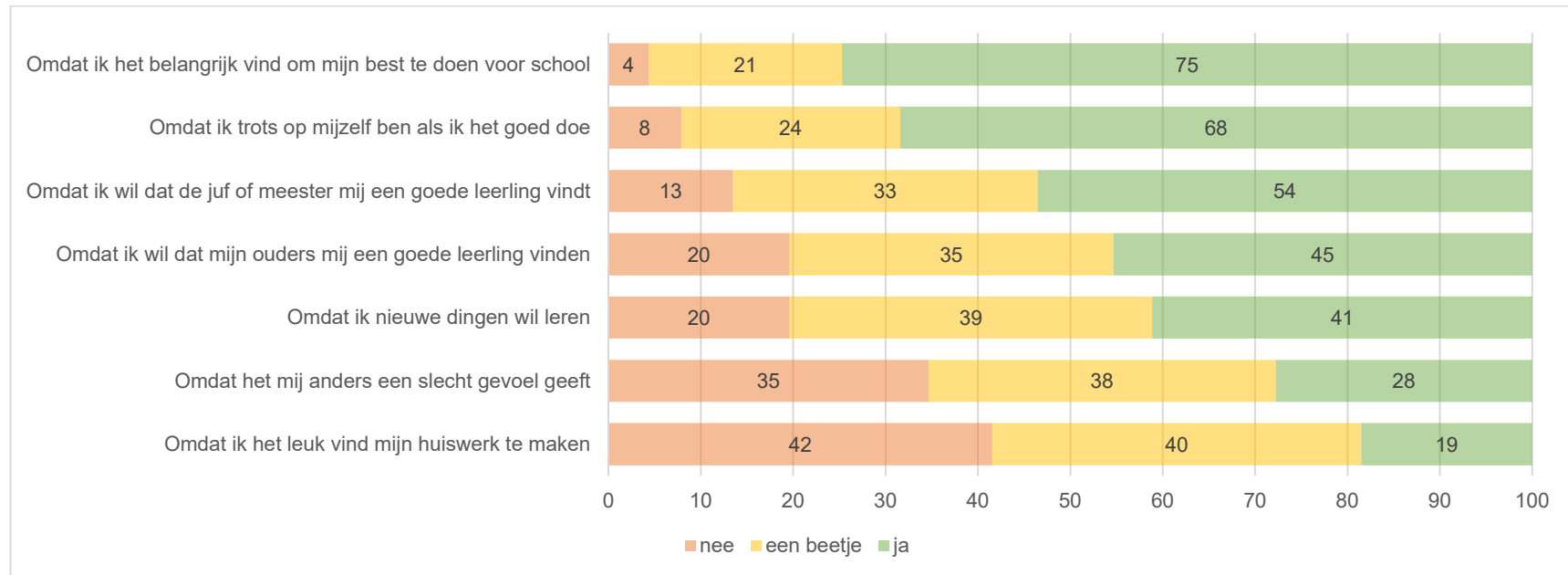
4.6 Leerlingen over hun motivatie en vaardigheden

Veel leerlingen geven aan dat zij het belangrijk vinden om hun best te doen voor school en dat zij trots op zichzelf zijn als zij het goed doen (figuur 4.11). De overgrote meerderheid heeft veel vertrouwen in de eigen vaardigheid in het gebruik van ICT (figuur 4.12).

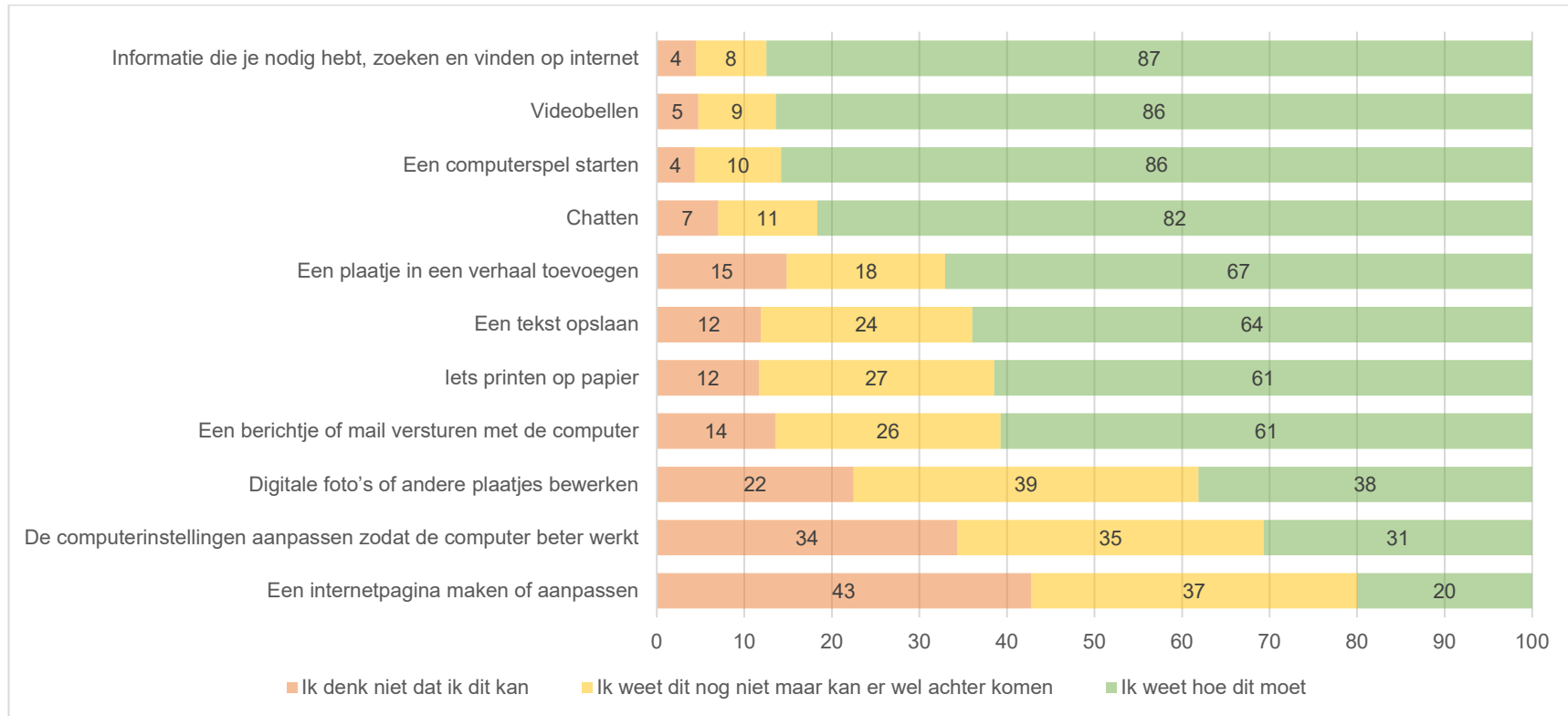
Figuur 4.10 – Beperkingen van leerlingen of van hun thuissituatie, volgens leraren (n=627 tot 631)

Figuur 4.11 – Leerlingen over hun motivatie om thuis schoolwerk te doen (groep 1/2 uitgezonderd) (n=1669 tot 1678)

Figuur 4.12 – Leerlingen over hun vaardigheden in het werken met de computer (groep 1/2 uitgezonderd) (n=1679 tot 1686)

4.7 Vergelijking met de Monitor ICT-bekwaamheid

Ook op het gebied van de inschatting door leraren van hun eigen vaardigheden in ICT-gebruik en hun opvatting over een aantal randvoorwaarden voor het gebruik van ICT op school, kan een vergelijking worden gemaakt tussen de Monitor hybride onderwijs en resultaten van de Monitor ICT-bekwaamheid die vóór 16 maart 2020 zijn verzameld.

Inschatting door leraren van hun eigen vaardigheden in ict-gebruik

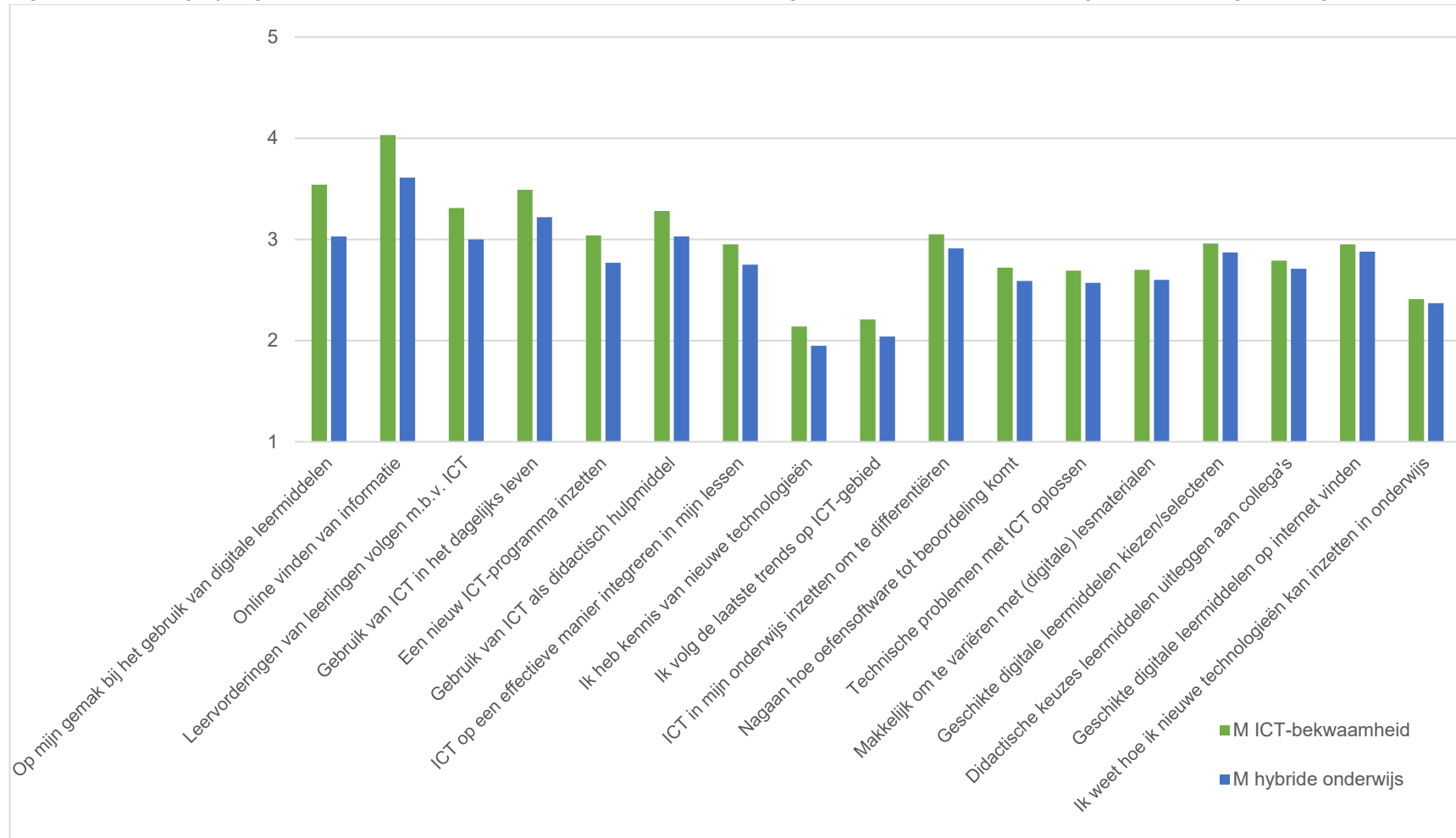
Figuur 4.13 laat zien dat de inschatting van de eigen vaardigheden in het gebruik van ICT in de Monitor hybride onderwijs op alle 17 items gemiddeld lager ligt dan in de Monitor ICT-bekwaamheid. Daarbij moet wel worden opgemerkt dat de antwoordcategorieën niet helemaal gelijk zijn. In de Monitor ICT-bekwaamheid is gevraagd: 'Geef s.v.p. bij de onderstaande uitspraken aan hoe goed deze op jou van toepassing zijn', met als antwoordcategorieën: 1=niet; 2=enigszins; 3=tamelijk goed; 4=goed; 5=heel goed. In de Monitor hybride onderwijs is dezelfde vraag gesteld, met als antwoordcategorieën: 1=niet van toepassing; 2=enigszins van toepassing; 3=tamelijk sterk van toepassing; 4=sterk van toepassing; 5=zeer sterk van toepassing.

Het verschil tussen de beide monitoren is het grootst op de volgende items: 'Ik voel me op mijn gemak bij het gebruik van digitale leermiddelen', 'Ik ben vaardig in het online vinden van informatie', 'Ik weet hoe ik de leervorderingen van leerlingen kan volgen met behulp van ICT', 'Ik ben vaardig in het gebruik van ICT in het dagelijks leven', 'Ik kan makkelijk een nieuw ICT-programma inzetten' en 'Ik ben vaardig in het gebruik van ICT als didactisch hulpmiddel'. Hier zijn leraren die aan de Monitor hybride onderwijs deelnemen dus verhoudingsgewijs het minst positief in vergelijking met hun collega's die deelnamen aan de Monitor ICT-bekwaamheid.

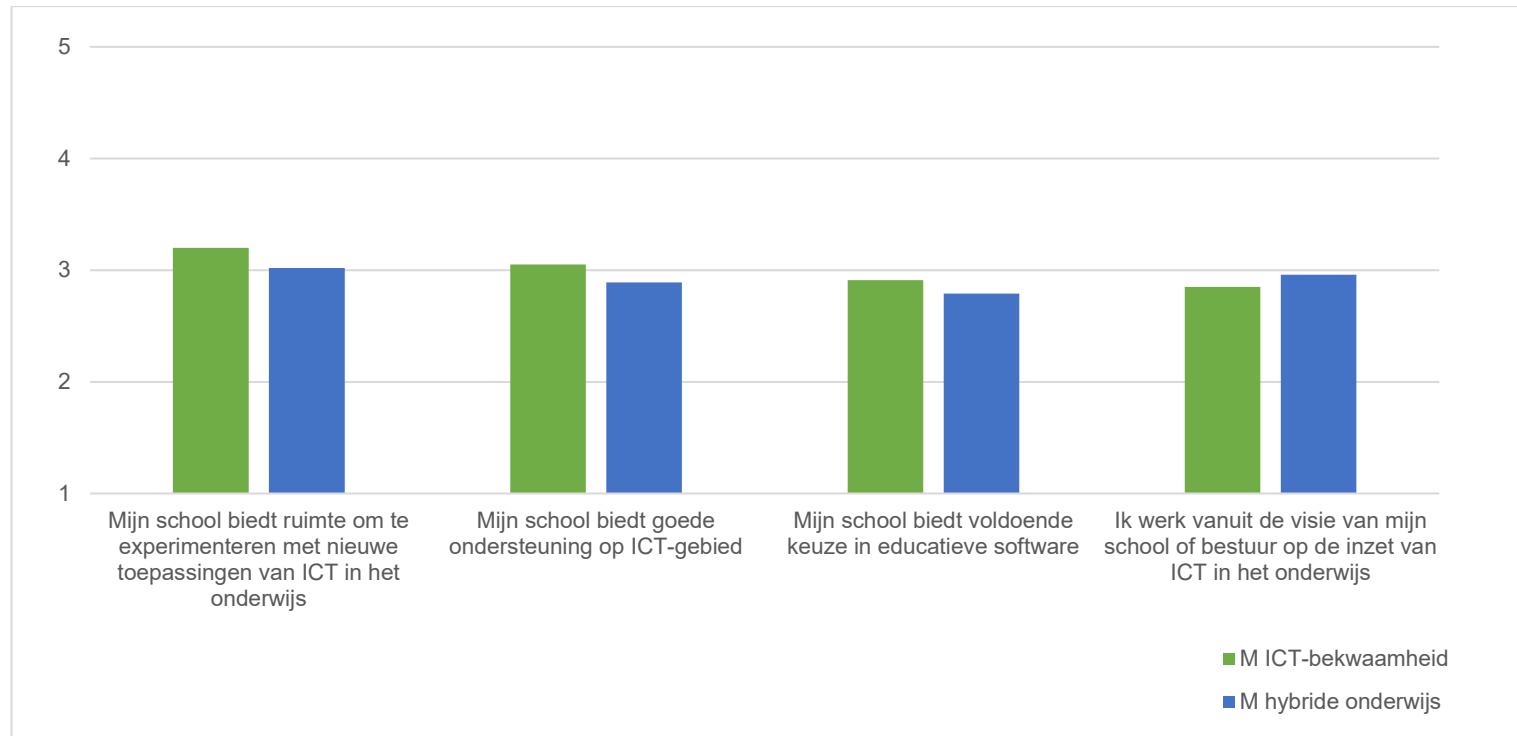
Inschatting door leraren van de randvoorwaarden op school bij ict-gebruik

Bij de inschatting van de randvoorwaarden speelt hetzelfde punt van de aangepaste antwoordcategorieën. Hier laat de vergelijking van de items die in beide vragenlijsten zijn opgenomen slechts kleine verschillen zien (figuur 4.14).

Figuur 4.13 – Vergelijking met de Monitor ICT-bekwaamheid van de inschatting door leraren van hun vaardigheden in ICT-gebruik; gemiddelden

Figuur 4.14 – Vergelijking met de Monitor ICT-bekwaamheid van de inschatting door leraren van de randvoorwaarden op school; gemiddelden

5 Opbrengsten

5.1 Inleiding

Een belangrijke vraag bij afstandsonderwijs is of de leeropbrengsten bij de leerlingen op peil blijven. Daarnaast is de vraag relevant of er positieve of negatieve opbrengsten zijn voor de leraar en voor de ouders. Daarop gaan wij in dit hoofdstuk in.

5.2 Leraren over de opbrengsten

Gemeten opbrengsten

Om te beginnen, is de leraren gevraagd of bij hun leerlingen is getoetst of er achterstanden in hun cognitieve ontwikkeling zijn ontstaan in de periode waarin zij niet naar school konden. Tabel 5.1 laat zien dat dit bij de helft van de leraren niet is getoetst. Bij leraren waar wel is getoetst of dergelijke achterstanden zijn ontstaan, gaat het meestal om een toets die bij alle leerlingen is afgenomen (35%). Van de leraren waarvan de leerlingen getoetst zijn, geeft 16% aan dat er geen achterstanden in de cognitieve ontwikkeling zijn ontstaan (tabel 5.2). Waar dergelijke achterstanden wel zijn ontstaan, blijft dit volgens de leraren beperkt tot maximaal 10% van de leerlingen (40%) of zijn achterstanden ontstaan bij 11 tot 35% van de leerlingen (24%).

Tabel 5.1 – Is bij jouw leerlingen getoetst of er achterstanden in hun cognitieve ontwikkeling zijn ontstaan in de periode waarin zij niet naar school konden? (n=508)

	aantal	percentage
nee	256	50%
ja, bij een deel van de leerlingen	76	15%
ja, bij alle leerlingen	176	35%

Tabel 5.2 – Is uit die toetsing gebleken dat er achterstanden in de cognitieve ontwikkeling zijn ontstaan? (n=251)

	aantal	percentage
nee	41	16%
bij maximaal 10% van de leerlingen	100	40%
bij 11-35% van de leerlingen	59	24%
bij 36-65% van de leerlingen	17	7%
bij 66-89% van de leerlingen	6	2%
bij 90% of meer van de leerlingen	1	---
dat weet ik niet	27	11%

Ervaren opbrengsten

In de tweede plaats is de leraren gevraagd naar de opbrengsten van het onderwijs die zij in de periode van medio maart tot begin juni 2020 hebben ervaren. Figuur 5.1 laat zien dat zij daarover niet onverdeeld positief zijn. Het meest gunstig wordt geoordeeld over de vraag of de leerlingen goed zicht hadden op hun eigen leerproces. Een kwart vindt dat dit vaak of heel vaak het geval was, terwijl bijna een derde aangeeft dat dit regelmatig het geval was. Ruim een derde (35%) vindt dat de leerlingen regelmatig of (heel) vaak sneller leerden en een derde van de leraren vindt dat hun onderwijs regelmatig of (heel) vaak meer was afgestemd op de individuele talenten van leerlingen. Over de opbrengst voor de leraar zelf, wordt overwegend negatief gedacht: 46% had nooit beter overzicht over de vorderingen van de leerlingen in vergelijking met de reguliere onderwijs situatie en 32% had dit slechts af en toe. Het onderwijs verliep volgens 41% nooit efficiënter dan in een reguliere situatie, terwijl dit volgens eveneens 41% slechts af en toe gebeurde.

De leraren is bovendien gevraagd aan te geven wat de belangrijkste opbrengst van het onderwijs op afstand is voor de leerlingen en wat de belangrijkste opbrengst is voor de leraar. Tabel 5.3 toont de resultaten van de eerste vraag. Wat verreweg het meest wordt genoemd als belangrijkste opbrengst voor leerlingen, is dat zij zelfstandiger zijn geworden, hun werk beter hebben leren plannen en/of zelfstandiger zijn gaan werken. Dit wordt genoemd door 24% van alle respondenten. Een andere belangrijke opbrengst is volgens de leraren meer betrokkenheid van ouders en/of meer contact van leerlingen met hun ouders en/of andere gezinsleden (9%). Ook relatief veel genoemd, is dat leerlingen meer in eigen tempo konden werken en hun eigen tijd konden indelen, waardoor zij flexibeler en/of efficiënter werkten en dat leerlingen digitaal vaardiger zijn geworden (beide door 6% genoemd). De groep die geen voordelen ziet, of aangeeft dat deze slechts voor een deel van de kinderen gelden, beslaat 5% van de leraren.

Tabel 5.3 – *Belangrijkste opbrengst van het onderwijs op afstand voor de leerlingen, volgens de leraren (open vraag) (n=463)*

	aantal	percentage van totaal
• leerlingen zijn zelfstandiger geworden, werken zelfstandiger, hebben leren plannen	156	24%
• meer betrokkenheid van ouders, kinderen hadden meer contact met hun ouders / met het gezin	57	9%
• leerlingen konden meer in eigen tempo werken, eigen tijd indelen, flexibeler en/of efficiënter werken	40	6%
• leerlingen zijn digitaal vaardiger geworden	40	6%
• er zijn geen voordelen, of slechts voor een deel van de kinderen	30	5%
• leerlingen kregen meer individuele aandacht / begeleiding	28	4%
• meer rust voor kinderen, minder stress, rustige omgeving	27	4%
• het onderwijs ging door, er was regelmatig contact	16	3%
• leerlingen zien het belang van naar school gaan nu meer	11	2%
• anders	69	11%

In tabel 5.4 staan de resultaten van de vraag naar de belangrijkste opbrengst van het onderwijs op afstand voor de leraar. Hier noemen leraren het meest dat zij meer vaardigheid hebben opgedaan in het werken met ICT of digitale toepassingen. Deze opbrengst wordt door 20% van alle leraren genoemd. Het gebruik van ICT / digitale leermiddelen vormt voor 9% de belangrijkste opbrengst van het onderwijs op afstand. Het contact met de ouders is voor 6% van de leraren de

belangrijkste opbrengst. De groep die geen opbrengst voor zichzelf als leraar ziet, of een negatieve opbrengst, bestaat uit 7% van de deelnemers aan het onderzoek. Degenen die een negatieve opbrengst zien, verwijzen daarbij vooral naar werkdruk.

Tabel 5.4 – Belangrijkste opbrengst van het onderwijs op afstand voor de leraar, volgens de leraren (open vraag) (n=463)

	aantal	percentage van totaal
• meer vaardigheid opgedaan in het werken met ict	128	20%
• de inzet van ict, het gebruik van digitale leermiddelen	59	9%
• geen, of negatieve opbrengst	46	7%
• contact met ouders (meer/intensiever/anders)	36	6%
• meer rust, minder werkdruk	28	4%
• besef dat leerlingen zelfstandiger zijn dan je denkt ('loslaten')	24	4%
• individueel contact met leerlingen / '1-op-1-onderwijs'	18	3%
• meer zicht op wat mogelijk is / beter naar onderwijs kijken	16	3%
• lesgeven verloopt efficiënter / is effectiever	14	2%
• beter zicht op de gemaakte opdrachten en vorderingen	13	2%
• meer betrokkenheid van ouders / inzicht in wat kind doet	12	2%
• meer flexibiliteit	11	2%
• meer creativiteit	10	2%
• differentiatie / maatwerk bieden	10	2%
• meer inzicht in thuissituatie van leerlingen	7	1%
• anders	47	7%

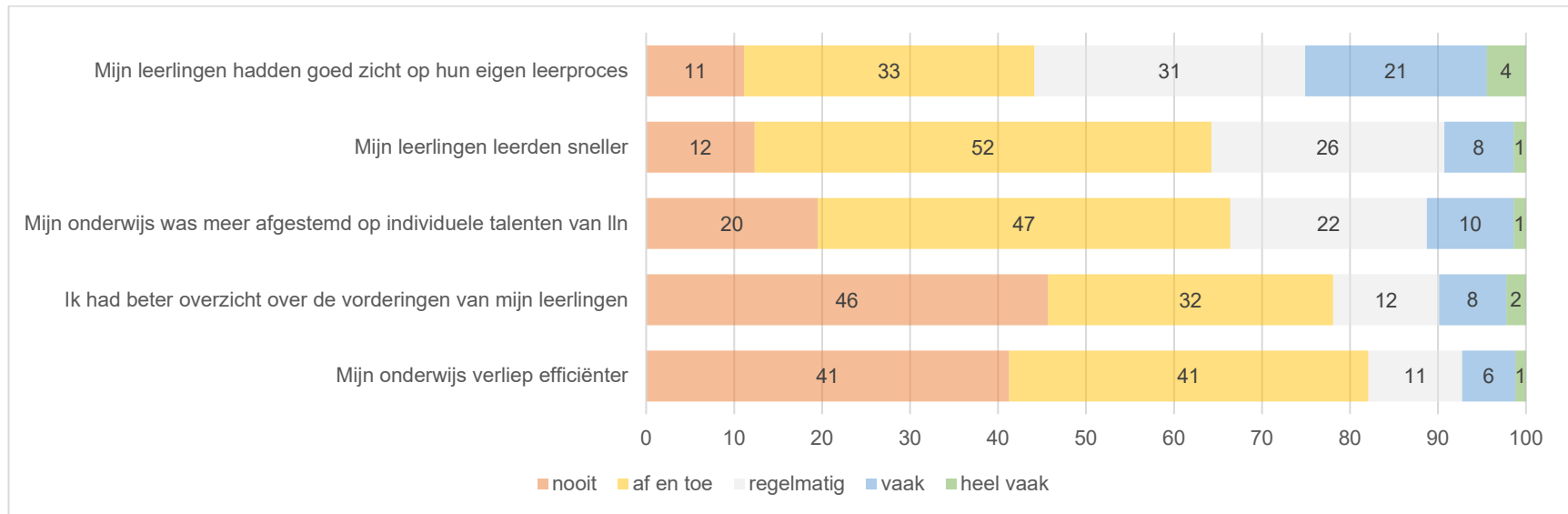
In aanvulling op de hierboven gepresenteerde resultaten, is de leraren gevraagd naar invloeden van het onderwijs in de periode medio maart tot juni 2020 op prestaties, motivatie en welbevinden van hun leerlingen. Naar de inschatting van de leraren is de groep leerlingen waarbij sprake is van positieve invloeden op deze terreinen, klein. Figuur 5.2 laat zien dat bijna de helft van de leraren positieve effecten op motivatie en welbevinden ziet bij maximaal 10% van hun leerlingen. Ruim een derde ziet positieve effecten op de prestaties van maximaal 10% van de leerlingen in hun klas.

Figuur 5.3 toont de resultaten van vergelijkbare vragen naar negatieve effecten. Daaruit blijkt dat 18% van de leraren van mening is dat het onderwijs op afstand een negatief effect heeft gehad op het welbevinden van twee derde van de leerlingen of meer. Bij de motivatie geldt hetzelfde volgens 17% van de leraren en bij de prestaties volgens 10%.

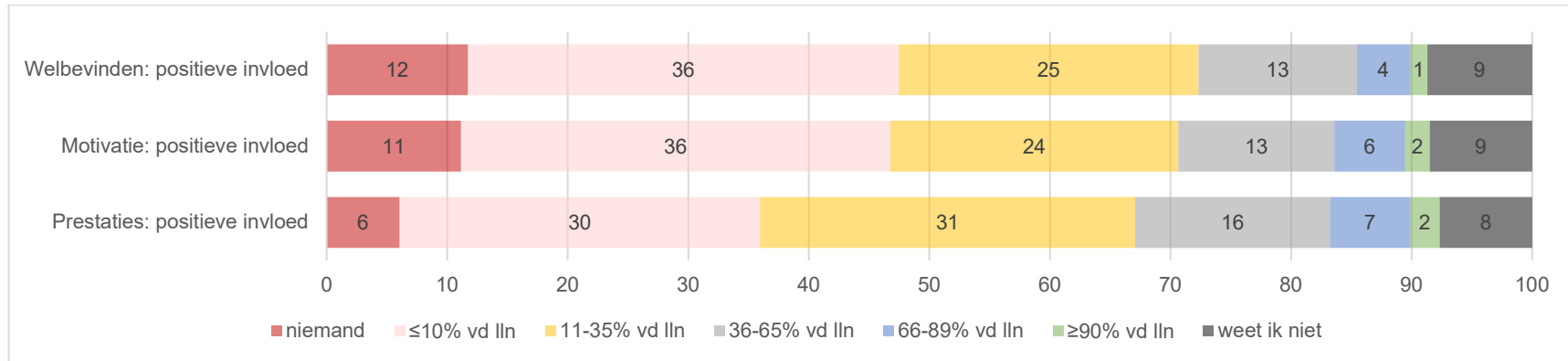
5.3 Schoolleiders en ict-coördinatoren over opbrengsten

De schoolleiders en ict-coördinatoren is gevraagd of het onderwijs op afstand een positieve of negatieve uitwerking heeft gehad op het welbevinden, de motivatie en de leerprestaties van de leerlingen. Figuur 5.4 en 5.5 tonen de resultaten. Schoolleiders en ict-coördinatoren zien bij de meeste leerlingen geen positieve invloed van het thuisonderwijs op welbevinden, motivatie en leerprestaties. Negatieve invloeden zien zij vooral bij het welbevinden. Negatieve invloeden op de leerprestaties zien zij in mindere mate.

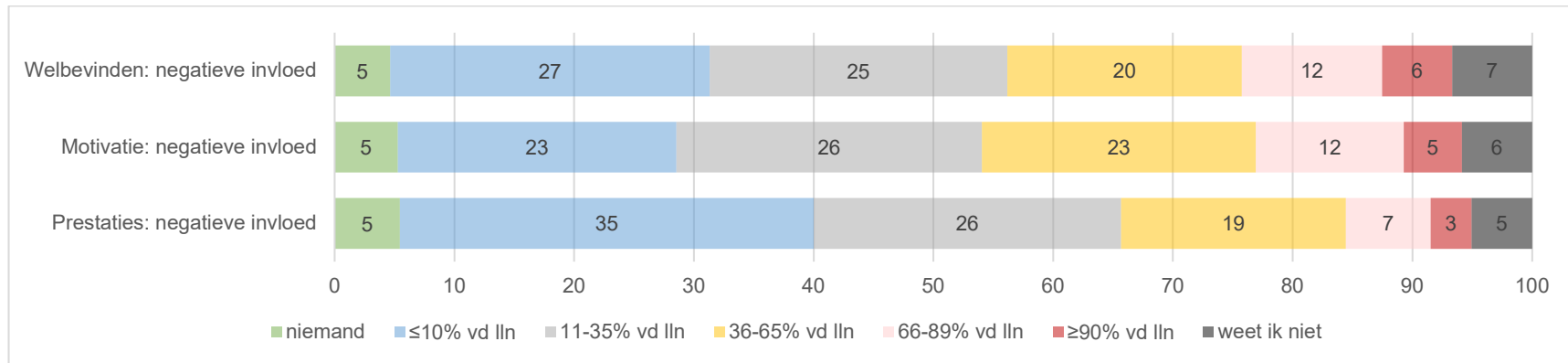
Figuur 5.1 – Opbrengsten voor leraren en leerlingen, zoals ervaren door leraren; percentages (aflopend) (n=494 tot 497)

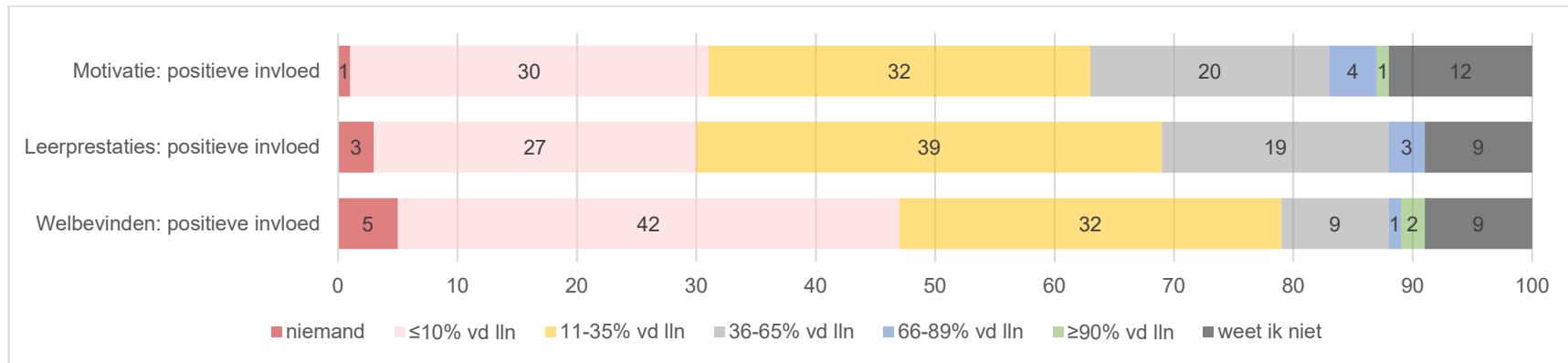
Figuur 5.2 – Inschatting door leraren van opbrengst: positieve invloed (percentages) (n=494)

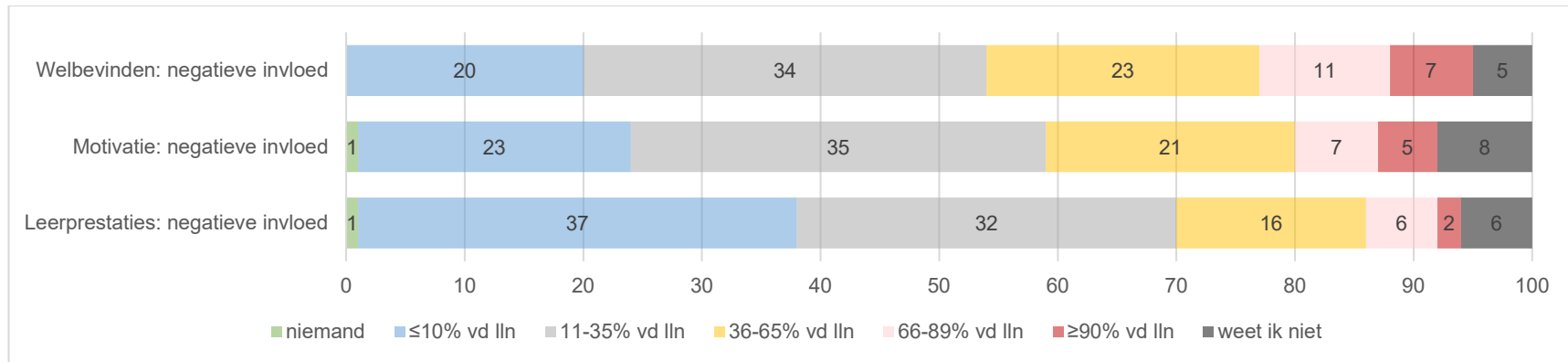
Figuur 5.3 – Inschatting door leraren van opbrengst: negatieve invloed (percentages) (n=494)

Figuur 5.4 – Inschatting door schoolleiders en ict-coördinatoren van opbrengst: positieve invloed (percentages) (n=100)

Figuur 5.5 – Inschatting door schoolleiders en ict-coördinatoren van opbrengst: negatieve invloed (percentages) (n=100)

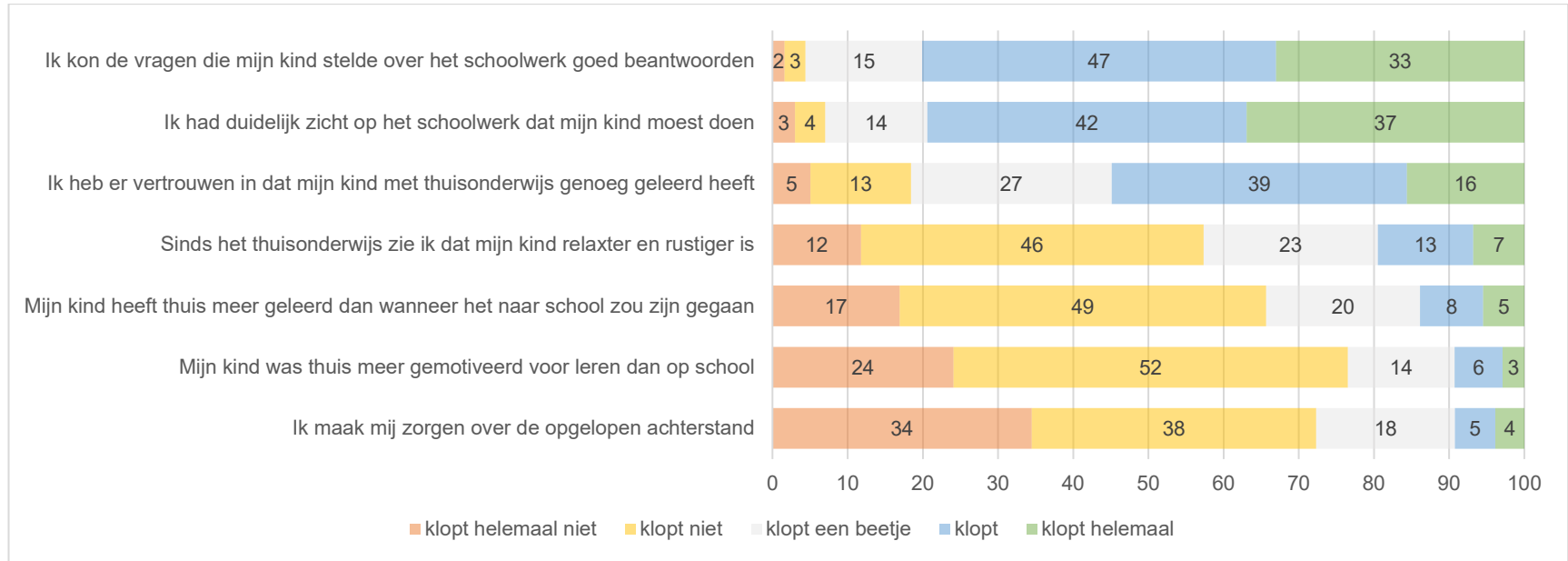
5.4 Ouders en leerlingen over de opbrengsten

De meeste ouders vinden dat zij duidelijk zicht hadden op wat hun kind voor school moest doen en dat zij de vragen die hun kind over het schoolwerk stelde goed konden beantwoorden (figuur 5.6). Ruim de helft (55%) vindt dat de stelling 'Ik heb er vertrouwen in dat mijn kind met thuisonderwijs genoeg geleerd heeft' (helemaal) klopt. Ruim een kwart (27%) geeft aan dat dit een beetje klopt en 18% heeft er geen vertrouwen in dat hun kind genoeg geleerd heeft. Een minderheid (9%) maakt zich zorgen over de opgelopen achterstand, terwijl 18% zich daarover een beetje zorgen maakt. Een ruime meerderheid vindt niet dat hun kind thuis meer voor leren gemotiveerd was dan op school. Ook vindt een ruime meerderheid niet dat hun kind thuis meer heeft geleerd dan wanneer het naar school zou zijn gegaan. Ook de stelling dat hun kind rustiger en meer relaxt is sinds het thuisonderwijs wordt door een ruime meerderheid niet onderschreven.

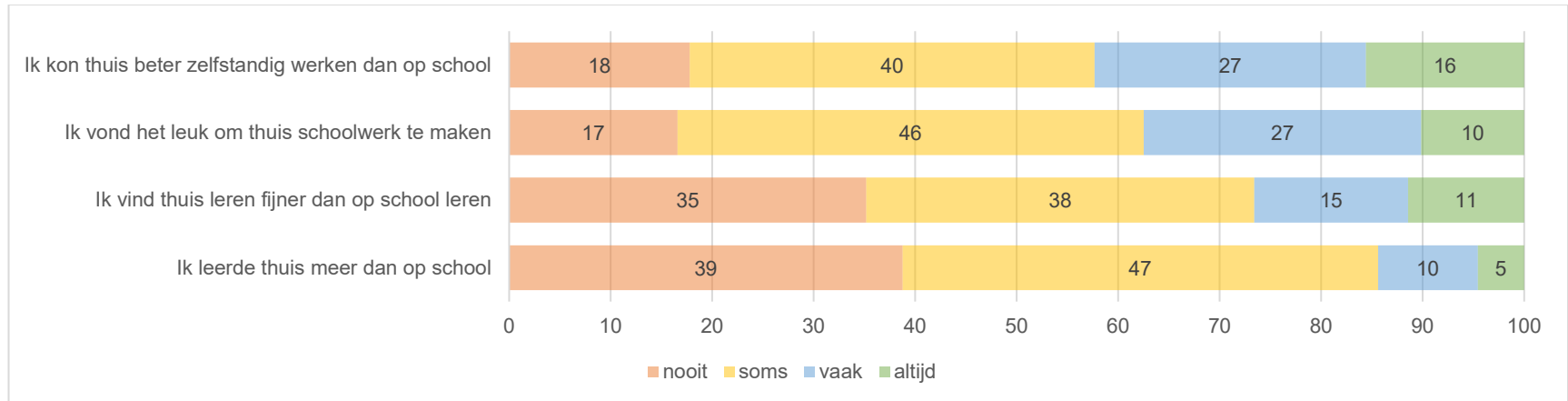
Veel leerlingen vinden dat zij thuis vaak of altijd (43%) beter zelfstandig konden werken dan op school. Een kwart (26%) geeft aan thuis leren vaak of altijd fijner te vinden dan op school leren, terwijl 35% vindt dat dit nooit het geval is. Veel kinderen zijn van mening dat zij thuis nooit (39%) of soms (47%) meer leerden dan op school (figuur 5.7).

De ouders is gevraagd hoe goed hun kind vóór maart 2020 kon omgaan met computerprogramma's en hoe verstandig het zich gedroeg op internet en hoe dat nu is. Op het gebied van het omgaan met computerprogramma's zien ouders een duidelijke verbetering (figuur 5.8). Wat het verstandige gedrag op internet betreft, zien ouders weinig vooruitgang (figuur 5.9).

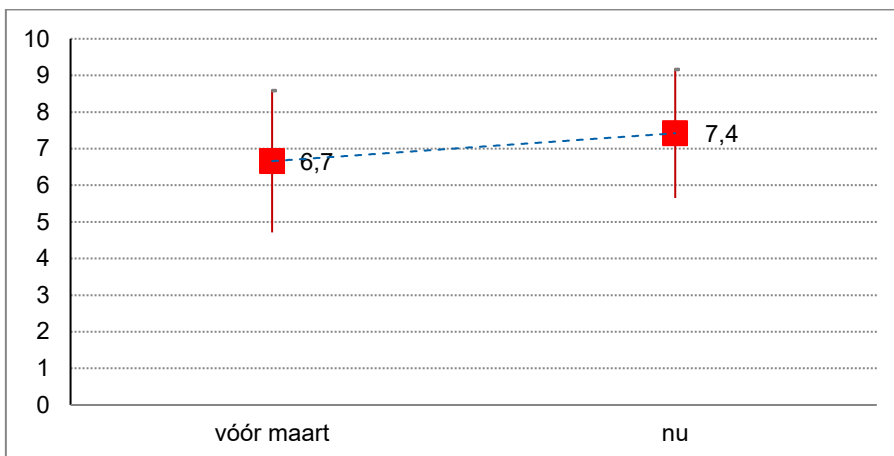
Figuur 5.6 – Opbrengsten, volgens de ouders (n=2496 tot 2524)

Figuur 5.7 – Opbrengsten, volgens de leerlingen (n=1791 tot 1803)

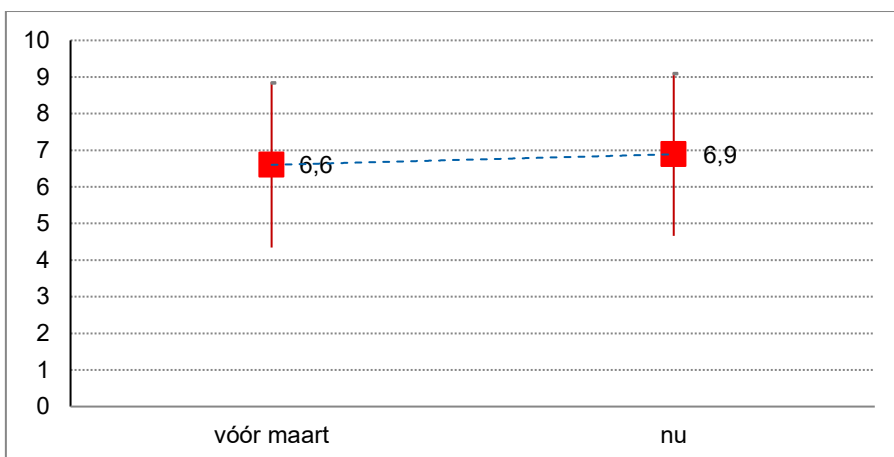

Figuur 5.8 – Hoe goed kan het kind omgaan met computerprogramma's, volgens ouders (n=2496)

Toelichting: Hier is gevraagd een rapportcijfer te geven. De grafiek toont de gemiddelde scores. De verticale lijnen tonen de spreiding (plus en min één standaarddeviatie)

Figuur 5.9 – Hoe verstandig gedraagt het kind zich op internet, volgens ouders (n=2428)

Toelichting: Hier is gevraagd een rapportcijfer te geven. De grafiek toont de gemiddelde scores. De verticale lijnen tonen de spreiding (plus en min één standaarddeviatie)

6 Conclusies

6.1 Uitvoering van het onderwijs

Onderwijs op afstand

De helft van de leraren in het primair onderwijs heeft in de periode van medio maart tot begin juni 2020 zowel vanuit huis als vanuit school onderwijs op afstand verzorgd. Bijna de helft heeft alleen vanuit huis onderwijs op afstand verzorgd.

Bij de typering van de onderwijsactiviteiten kan onderscheid worden gemaakt tussen activiteiten in verband met de uitvoering van het onderwijs en activiteiten gericht op communicatie, oftewel contact met leerlingen en ouders. Bij de uitvoering van het onderwijs is volgens de opgave van de leraren het oefenen door leerlingen verreweg de meest voorkomende activiteit. Andere frequent voorkomende activiteiten die door leraren worden genoemd, zijn het laten werken van leerlingen met oefensoftware en het geven van instructie. Veel leraren volgen daarbij de lesmethoden en gebruiken het digitale materiaal dat de lesmethode voorschrijft. Op het gebied van communicatie zijn het opbellen van leerlingen om individueel extra uitleg of hulp te geven en het via beeld en spraak contact hebben met leerlingen over de voortgang de meest frequent voorkomende activiteiten, gevolgd door het bellen van ouders om de voortgang te bespreken en het schriftelijk (via e-mail of een elektronische leeromgeving) contact hebben met ouders over de voortgang.

Schoolleiders en ict-coördinatoren noemen verschillende activiteiten die in het kader van het onderwijs op afstand vaak of heel vaak plaatsvonden. Het meest genoemd, zijn online lesgeven, gebruik maken van een digitale omgeving, leerlingen via ICT individueel extra uitleg of hulp geven, resultaten uit digitale leermiddelen gebruiken voor de beoordeling en gebruik maken van digitale analyses van toetsresultaten.

Bijna twee derde van de ouders geeft aan dat de school elke schooldag voor hun kind een gestructureerd lesprogramma verzorgde. Volgens vier op de tien ouders verzorgde de school elke schooldag digitale lessen of instructie. Een even grote groep kreeg elke schooldag informatie van de school waardoor hun kind schoolwerk kon doen. Volgens bijna de helft had hun kind minstens één keer per week individueel contact met de juf of meester en werd het huiswerk minstens één keer per week nagekeken.

Onderwijsactiviteiten die men verwacht te behouden

Bij de onderwijsactiviteiten die leraren ook in de toekomst verwachten uit te voeren omdat deze een verrijking van het onderwijs vormen, scoren oefenen en instructie nog steeds hoog, terwijl het volgen van de lesmethoden, het gebruik van digitaal materiaal dat de lesmethode voorschrijft en het laten werken van leerlingen met oefensoftware op een vergelijkbaar niveau blijven als tijdens de periode van hybride onderwijs. In de toekomst verwachten leraren vooral meer aandacht te besteden aan differentiatie, het geven van feedback, probleemoplossend leren, leerlingen laten samenwerken met ICT en het toepassen van formatieve evaluatie. Leraren verwachten in de toekomst vooral minder online les te geven en minder contact op afstand te hebben met leerlingen.

Activiteiten die schoolleiders en ict-coördinatoren in de toekomst vaak of heel vaak verwachten, zijn vooral activiteiten op het gebied van het volgen van de vorderingen van leerlingen: gebruik maken van digitale analyses van toetsresultaten, resultaten uit digitale leermiddelen gebruiken voor de beoordeling en informatie van (andere) digitale dashboards analyseren. Weinigen verwachten dat er in de toekomst vaak online les wordt gegeven.

De leerlingen is gevraagd of zij sommige dingen voor school liever thuis zouden blijven doen dan op school, als de school weer gewoon elke dag open is. Deze vraag leverde gemengde reacties op: bijna een kwart zegt ja, een kwart zegt nee en de rest weet het niet of zegt 'misschien'. Leerlingen die thuis activiteiten voor school zouden willen blijven doen, noemen vooral het maken van oefeningen op de computer, het maken van opdrachten waarbij je informatie moet zoeken op internet en werken aan een eigen weektaak.

Vergelijking met de periode vóór de sluiting van scholen

Door de resultaten van de Monitor ICT-bekwaamheid primair onderwijs naast de resultaten van de Monitor hybride onderwijs te leggen, kan bij een aantal onderwijsactiviteiten een vergelijking worden gemaakt tussen de periode waarin de scholen gesloten waren en de periode daarvoor. Daaruit blijkt dat er tussen medio maart en juni 2020 (Monitor hybride onderwijs) aanzienlijk minder gebruik is gemaakt van digitale analyses van toetsresultaten, dat leerlingen veel minder hebben samengewerkt met ICT en veel minder in de gelegenheid werden gesteld om zelf leerinhouden te kiezen die bij de leerdoelen passen. De grootste toename in vergelijking met de periode vóór de sluiting van de scholen is te zien bij het digitaal feedback aan leerlingen geven over hun vorderingen.

Tijdsbesteding

Gemiddeld verwachtten de leraren dat hun leerlingen tijdens schooldagen 3,1 uur besteedden aan activiteiten in het kader van het afstandsonderwijs. De leraren schatten zelf in dat zij gemiddeld 7,6 uur per schooldag besteedden aan het onderwijs, waarvan gemiddeld 2,6 uur online met hun leerlingen.

Volgens bijna de helft van de ouders besteedde hun kind gemiddeld 3 à 4 uur per dag aan schoolwerk. De meeste ouders geven aan dat zij tot 1 uur per dag (de helft) of 1 tot 2 uur per dag (bijna een derde) hebben geholpen. Driekwart van de leerlingen geeft aan dat zij tussen 1 en 4 uur per schooldag aan schoolwerk besteedden tijdens de sluiting van de scholen. De helft van de ouders vindt dat het thuisonderwijs hen als ouder te veel tijd kostte.

Media en leermateriaal

De meeste leraren hebben bij het onderwijs tussen medio maart en begin juni 2020 heel vaak gebruik gemaakt van de computer. Leerlingen geven aan dat zij thuis vooral gebruik maakten van de computer om oefeningen te maken en om te zien wat zij voor school moesten doen.

Qua leermateriaal dat vaak of heel vaak is ingezet, noemt bijna twee derde van de leraren digitaal materiaal van uitgevers, gevolgd door zelf of door collega's opgenomen instructievideo's (de helft) en papieren materiaal van uitgevers, zoals les- en werkboeken (bijna de helft). Volgens de ouders

werd vooral gebruik gemaakt van les- of werkboeken die door de school waren meegegeven en van door de school geprint en/of gekopieerd lesmateriaal op papier.

Activiteiten van de ouders

Twee derde van de ouders geeft aan dat zij dagelijks controleerden of hun kind het schoolwerk af had. Bijna twee derde gaf regelmatig uitleg over de leerstof en een qua omvang vergelijkbare groep volgde regelmatig de vorderingen van hun kind. Ruim de helft werkte minstens drie keer per week samen met hun kind aan leer- of oefenprogramma's voor school. De leerlingen geven vooral aan dat hun ouders in de gaten hielden wat zij voor school deden en dat hun ouders uitleg gaven over het schoolwerk.

Ouders over het onderwijsaanbod

Bijna twee derde van de ouders is positief over de ondersteuning die de school bood bij het schoolwerk thuis. Ruim de helft vindt dat het aanbod goed was afgestemd op het niveau en tempo van hun kind en ruim de helft had genoeg contact met de leraar. Een kwart vond dat er niet genoeg contact was met de leraar, een vijfde vond dat het onderwijsaanbod onvoldoende was afgestemd op hun kind en bijna een vijfde was niet tevreden over de ondersteuning die de school bood.

Ouders over de zelfstandigheid van hun kinderen

Op de vragen aan ouders over de mate waarin hun kind zelfstandig kon werken, is wisselend gereageerd. Bijna een derde vindt niet dat hun kind zelfstandiger kon werken dan zij verwachtten, terwijl twee vijfde vindt dat dit wel het geval was. Een derde vindt dat hun kind veel hulp nodig had bij het maken van schoolwerk, terwijl eveneens een derde vindt dat dit (helemaal) niet zo was. Ruim de helft geeft aan dat zij hun kind moesten aansturen bij het maken van schooltaken. De meeste ouders vinden wel dat hun kind gemotiveerd was om voor school te werken.

Vijf groepen gebruikers

Op basis van de items uit de vragenlijst voor leraren die betrekking hebben op de uitvoering van het onderwijs en op de communicatie, is een 'index hybride onderwijs' geconstrueerd voor het onderwijs in de periode maart-juni 2020. Deze index geeft de mate aan waarin het onderwijs een dusdanige mix is van online- en offline-hulpmiddelen en passende didactiek, dat dit plaatsonafhankelijk kan worden gegeven. Ook is er 'index hybride onderwijs toekomst' geconstrueerd, voor de verwachtingen die de leraren op dit gebied hebben voor onderwijsactiviteiten in de toekomst.

Daarna zijn de leraren op basis van het scoreverloop op de index voor de periode maart-juni 2020 verdeeld in vijf gebruikersgroepen van gelijke omvang: groep A omvat de 20 procent leraren met de laagste scores – en dus de minste variatie – in hybride onderwijs, terwijl groep E de leraren met de hoogste scores omvat.

De verdeling van de vijf groepen verschilt significant tussen de bouwen: in de onderbouw behoort de meerderheid tot groep A of B, terwijl in de bovenbouw de meerderheid tot groep D of E behoort. Bij de wensen voor het onderwijs in de toekomst blijkt dat leraren in groep A en B voor de

toekomst gemiddeld de grootste stijging willen realiseren, terwijl groep D en E voor de toekomst gemiddeld juist naar een afname streven.

6.2 Context en randvoorwaarden

Infrastructuur en organisatie

Minder dan de helft van de leraren die vanuit huis onderwijs op afstand hebben verzorgd, beschikt thuis over een eigen werkplek. De overgrote meerderheid vindt de ICT-infrastructuur thuis voldoende of ruim voldoende. Van de leraren die vanaf school afstandsonderwijs heeft verzorgd, vindt eveneens de overgrote meerderheid de ICT-infrastructuur daar voldoende of ruim voldoende. Bij leraren die de infrastructuur thuis of op school niet optimaal vinden, heeft dit vooral te maken met problemen met de internetverbinding en/of verouderde apparatuur (computer of tablet).

Volgens bijna alle schoolleiders en ict-coördinatoren was er in verband met de schoolsluiting binnen een week na de sluiting een protocol of draaiboek beschikbaar voor de leraren. In het algemeen is het inhoudelijke leermateriaal (methoden en educatieve software) voor het merendeel vanuit huis toegankelijk voor leraren en is volgens de schoolleiders en ict-coördinatoren de privacy van leerlingen en ouders bij het gebruik daarvan gewaarborgd. Bij de meeste scholen wordt volgens de schoolleider of ict-coördinator gebruik gemaakt van een digitale omgeving waarin je kunt samenwerken, opdrachten kunt neerzetten, maken en uitwisselen.

Veel schoolleiders en ict-coördinatoren geven aan dat de school, het schoolbestuur of de gemeente apparatuur heeft aangeschaft of ter beschikking gesteld om te gebruiken bij het onderwijs op afstand. Dit betreft vooral computers of tablets om op school, door leraren thuis of door leerlingen thuis te worden gebruikt. Ook geven de meeste scholen of besturen ondersteuning op afstand aan zowel leraren als ouders die hulp nodig hebben bij het aansluiten van apparatuur of het omgaan met software of toepassingen voor onderwijs op afstand.

Vaardigheden van leraren

Gevraagd naar hun eigen vaardigheid in het gebruik van ICT, zijn leraren vooral positief over hun vaardigheid in het online vinden van informatie. Ook zijn velen positief over hun vaardigheid in het gebruik van ICT in het dagelijks leven, voelt de meerderheid zich op hun gemak bij het gebruik van digitale leermiddelen en wordt de vaardigheid in het gebruik van ICT als didactisch hulpmiddel relatief hoog ingeschat. Schoolleiders en ict-coördinatoren zijn over de gehele linie positief over de vaardigheden van hun team in het gebruik van ICT.

De vijf groepen gebruikers die op grond van de index hybride onderwijs zijn onderscheiden, verschillen significant in de zelfinschatting van hun vaardigheden in het gebruik van ICT. Leraren schatten die vaardigheden gemiddeld hoger in naarmate zij hoger scoren op de index hybride onderwijs. De vergelijking met de Monitor ICT-bekwaamheid laat bij de Monitor hybride onderwijs gemiddeld een (iets) lagere inschatting door de leraren van de eigen vaardigheden in het gebruik van ICT zien.

Randvoorwaarden op school

Leraren denken verschillend over de randvoorwaarden voor ICT-gebruik op hun school. Op de vragen naar ruimte om te experimenteren met nieuwe toepassingen van ICT, naar de beschikbaarheid van goede ondersteuning op het gebied van ICT en naar het werken vanuit de visie van school of bestuur, reageert ongeveer een derde positief en een derde niet positief. Over de keuze in educatieve software op school en over de vraag of er op school duidelijke afspraken op het gebied van inzet van nieuwe technologie bestaan, zijn meer leraren kritisch (ongeveer twee vijfde) dan positief. Ook de schoolleiders en ict-coördinatoren zijn niet onverdeeld positief over de beschikbaarheid van educatieve software op school: bijna twee vijfde vindt dat er niet of slechts enigszins voldoende keuze is op dat gebied. Over de kwaliteit van de ICT-voorzieningen op school en over de ondersteuning op het gebied van ICT zijn de meeste schoolleiders en ict-coördinatoren positief. Datzelfde geldt voor de ruimte die de school biedt om te experimenteren met nieuwe technologie.

Een vergelijking tussen de vijf onderscheiden gebruikersgroepen laat zien dat leraren gemiddeld positiever zijn over de randvoorwaarden op school naarmate zij hoger scores op de index hybride onderwijs.

De overgrote meerderheid van de schoolleiders en ict-coördinatoren geeft aan dat zij ervoor zorgen dat er voldoende faciliteiten en ondersteuning op ict-gebied zijn, dat zij ervoor zorgen dat leraren keuzes maken die in overeenstemming zijn met de onderwijsvisie van de school, dat zij leraren stimuleren om te werken volgens de aanpak van de school en dat zij leraren stimuleren na te denken over hoe zij het beste ICT kunnen gebruiken in hun onderwijs.

Beperkingen van leerlingen of hun thuissituatie

Gevraagd naar eventuele beperkingen bij leerlingen die van invloed zouden kunnen zijn op hun mogelijkheden om thuis onderwijs op afstand te volgen en naar eventuele beperkingen in de thuissituatie van leerlingen, noemen leraren vooral dat sommige leerlingen niet goed zelfstandig kunnen werken en dat sommige ouders hun kind niet goed kunnen ondersteunen. De overgrote meerderheid van de leraren (vier vijfde) geeft aan dat met alle leerlingen uit hun groep contact is geweest tijdens de sluiting van de scholen. Acties om leerlingen met een problematische thuissituatie bij het onderwijs te betrekken, bestaan vooral uit het telefonisch of via e-mail contact zoeken met de ouders of met de leerling. Rond de helft (52%) van de leraren die te maken hebben met leerlingen met een problematische thuissituatie, geeft aan dat de desbetreffende leerling onderwijs op school kreeg.

Motivatie en vaardigheden van leerlingen

Veel leerlingen geven aan dat zij het belangrijk vinden om hun best te doen voor school en dat zij trots op zichzelf zijn als zij het goed doen. De overgrote meerderheid van de leerlingen heeft veel vertrouwen in de eigen vaardigheid in het gebruik van ICT. De ouders vinden in het algemeen dat hun kind na de periode van thuisonderwijs vaardiger is geworden in het omgaan met computerprogramma's. Op het gebied van verstandig gedrag op internet zien ouders weinig vooruitgang.

6.3 Opbrengsten

Gemeten opbrengsten

De helft van de leraren geeft aan dat niet is getoetst of bij hun leerlingen achterstanden in de cognitieve ontwikkeling zijn ontstaan in de periode waarin zij niet naar school konden. Bij leraren waar wel is getoetst of dergelijke achterstanden zijn ontstaan, gaat het meestal om een toets die bij alle leerlingen is afgenomen (bij een derde van de leraren). Van de leraren waarvan de leerlingen getoetst zijn, geeft een op de zes aan dat er geen achterstanden in de cognitieve ontwikkeling zijn ontstaan. Bij degenen waar dergelijke achterstanden wel zijn ontstaan, blijft dit volgens de meeste leraren beperkt tot maximaal 10% van de leerlingen. Volgens een kleinere groep leraren gaat het om achterstanden bij 11 tot 35% van de leerlingen.

Ervaren opbrengsten

Over de opbrengsten die leraren hebben ervaren van het onderwijs in de periode van medio maart tot begin juni 2020, zijn zij niet onverdeeld positief. De meerderheid vindt weliswaar dat de leerlingen goed zicht hadden op hun eigen leerproces, maar een minderheid vindt dat de leerlingen regelmatig of (heel) vaak sneller leerden en hetzelfde geldt voor de vraag of het onderwijs meer was afgestemd op de individuele talenten van leerlingen. Over de opbrengst voor de leraar zelf wordt overwegend negatief gedacht: bijna de helft had nooit beter overzicht over de vorderingen van de leerlingen in vergelijking met de reguliere onderwijssituatie en een derde had dit slechts af en toe. Bovendien verliep het onderwijs volgens de overgrote meerderheid nooit of slechts af en toe efficiënter dan in een reguliere situatie.

Uit de antwoorden op de vragen naar positieve of negatieve effecten op het welbevinden, de motivatie en prestaties van hun leerlingen, komt het beeld naar voren dat de leraren in het algemeen vinden dat een minderheid van de leerlingen te maken heeft met hetzij positieve, hetzij negatieve effecten. De schoolleiders en ict-coördinatoren zien bij de meeste leerlingen geen positieve invloed van het thuisonderwijs op welbevinden, motivatie en leerprestaties. Negatieve invloeden zien zij vooral bij het welbevinden. Negatieve invloeden op de leerprestaties zien zij in mindere mate.

De belangrijkste opbrengst van het onderwijs op afstand is volgens leraren dat leerlingen hierdoor zelfstandiger zijn geworden, zelfstandiger hebben kunnen werken of beter hebben leren plannen. De belangrijkste opbrengst die leraren voor zichzelf zien, is dat zij vaardiger zijn geworden in het werken met ICT.

De meeste ouders vinden dat zij duidelijk zicht hadden op wat hun kind voor school moest doen en dat zij de vragen die hun kind over het schoolwerk stelde goed konden beantwoorden. Ruim de helft heeft er vertrouwen in dat hun kind met thuisonderwijs genoeg geleerd heeft. Bijna een vijfde heeft daar geen vertrouwen in. Eén op de elf ouders maakt zich zorgen over de opgelopen achterstand, terwijl bijna een vijfde zich daarover een beetje zorgen maakt. Een ruime meerderheid vindt niet dat hun kind thuis meer voor leren gemotiveerd was dan op school, dat hun kind thuis meer heeft geleerd dan wanneer het naar school zou zijn gegaan of dat hun kind rustiger en meer relaxt is sinds het thuisonderwijs.

Leerlingen

Ruim twee vijfde van de leerlingen vindt dat zij thuis (vaak of altijd) beter zelfstandig konden werken dan op school. Een kwart geeft aan thuis leren (vaak of altijd) fijner te vinden dan op school leren, terwijl een derde vindt dat dit nooit het geval is. Veel kinderen zijn van mening dat zij thuis nooit (twee vijfde) of soms (bijna de helft) meer leerden dan op school.

Bijlage 1 – Samengestelde variabelen en gemiddelden

Uitvoering van het onderwijs - Leraren

Tabel 1 – Onderwijsactiviteiten in verband met hybride onderwijs: uitvoering van het onderwijs

		Hoe vaak kwam de activiteit voor in jouw onderwijs in de periode maart-juni 2020?		Hoe vaak komt de activiteit naar jouw verwachting in de toekomst voor in jouw onderwijs?	
		gem.	std.dev.	gem.	std.dev.
1	Oefenen (de leerlingen oefenen / maken oefeningen)	4,20	0,91	4,14	1,00
2	Ik volg de lesmethoden	3,59	1,20	3,76	1,12
3	Ik laat leerlingen tijdens de les werken met oefensoftware	3,45	1,33	3,49	1,20
4	Ik gebruik het digitale materiaal dat de lesmethode voorschrijft	3,39	1,31	3,53	1,21
5	Instructie (de leraar geeft instructie)	3,38	1,16	3,98	1,16
6	Feedback (de leraar geeft terugkoppeling aan leerlingen)	3,20	1,13	4,06	0,96
7	Differentiatie (het onderwijs sluit aan bij verschillen tussen leerlingen)	3,17	1,09	4,10	0,91
8	Ik geef online les	3,11	1,43	1,76	1,00
9	Ik gebruik ondersteunende (oefen)software voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften	2,89	1,36	3,30	1,21
10	Ik geef leerlingen via ICT individueel extra uitleg of hulp	2,70	1,30	2,24	1,22
11	Ik geef digitaal feedback aan leerlingen over hun vorderingen	2,61	1,33	1,98	1,15
12	Ik maak gebruik van digitale analyses van toetsresultaten (in bijv. Snappet, Momento, Gynzy)	2,59	1,62	2,72	1,51
13	Ik gebruik resultaten uit digitale leermiddelen voor de beoordeling van de leerling	2,54	1,41	2,78	1,34
14	Studievaardigheden (leerlingen leren om onafhankelijk te leren en te plannen)	2,53	1,24	3,17	1,13
15	Ik pas mijn onderwijs aan op basis van resultaten van digitale toetsen of informatie uit digitale leermiddelen over de vorderingen van leerlingen	2,51	1,28	2,99	1,29
16	Ik analyseer de informatie van (andere) digitale dashboards om de prestaties van leerlingen te volgen	2,43	1,45	2,62	1,40
17	Probleemoplossend leren (de leerlingen werken aan probleemoplossing)	2,24	1,03	3,23	1,04
18	Formatieve evaluatie (toetsing om tussentijds de voortgang vast te stellen)	2,22	1,17	3,21	1,13
19	Ik gebruik (formatieve) digitale toetsen om het niveau van de leerling tussentijds te monitoren	1,98	1,26	2,47	1,34
α=.91 / .89 (toekomst)		2,90	0,78	3,16	0,69

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 ('nooit') – 5 ('heel vaak').

Tabel 2 – Onderwijsactiviteiten in verband met hybride onderwijs: communicatie

		Hoe vaak kwam de activiteit voor in jouw onderwijs in de periode maart-juni 2020?		Hoe vaak komt de activiteit naar jouw verwachting in de toekomst voor in jouw onderwijs?	
		gem.	std.dev.	gem.	std.dev.
1	Ik heb via beeld en spraak (bijv. Teams, Skype, Facetime, Zoom) contact met leerlingen om hun voortgang te bespreken	2,83	1,34	1,81	1,13
2	Ik bel leerlingen op en geef individueel extra uitleg of hulp	2,73	1,34	1,71	1,05
3	Ik bel ouders op om de voortgang van leerlingen te bespreken	2,66	1,18	2,51	1,01
4	Ik heb schriftelijk (bijv. via e-mail of de digitale omgeving / ELO) contact met ouders om de voortgang van leerlingen te bespreken	2,58	1,21	2,35	1,06
5	Ik pas mijn onderwijs aan op basis van contact met de ouders	2,52	0,94	2,67	0,95
6	Ik bel leerlingen op om hun voortgang te bespreken	2,33	1,30	1,59	0,96
7	Ik heb via beeld en spraak (bijv. Teams, Skype, Facetime, Zoom) contact met ouders om de voortgang van leerlingen te bespreken	2,30	1,21	2,04	1,04
8	Ik geef digitaal feedback aan ouders over de vorderingen van leerlingen	2,26	1,12	2,13	1,01
9	Ik heb schriftelijk (bijv. via e-mail of de digitale omgeving / ELO) contact met leerlingen over de voortgang	2,14	1,28	1,81	1,12
α=.84 / .85 (toekomst)		2,49	0,80	2,06	0,71

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 ('nooit') – 5 ('heel vaak').

Tabel 3 – Onderwijsactiviteiten in verband met hybride onderwijs: uitvoering van het onderwijs

		Hoe vaak kwam de activiteit voor in het onderwijs in de periode maart-juni 2020?		Hoe vaak komt de activiteit naar jouw verwachting in de toekomst voor in het onderwijs?	
		gem.	std.dev.	gem.	std.dev.
1	De leraren geven online les	3,70	1,17	2,08	0,87
2	De leraren maken gebruik van een digitale omgeving	3,68	1,31	2,90	1,10
3	De leraren geven leerlingen via ICT individueel extra uitleg of hulp	3,62	0,97	2,88	1,06
4	De leraren gebruiken resultaten uit digitale leermiddelen voor de beoordeling	3,34	1,17	3,47	1,01
5	De leraren maken gebruik van digitale analyses van toetsresultaten	3,28	1,37	3,42	1,28
6	De leraren analyseren informatie van (andere) digitale dashboards	3,17	1,20	3,32	1,15
7	De leraren geven aan alle leerlingen tegelijk uitleg	3,03	1,17	3,23	0,97
8	De leraren gebruiken (formatieve) digitale toetsen	2,69	1,25	3,14	1,07
$\alpha=.80 / .72$ (toekomst)		3,32	0,79	3,04	0,61

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 ('nooit') – 5 ('heel vaak').

Tabel 4 – Onderwijsactiviteiten in verband met hybride onderwijs: communicatie

		Hoe vaak kwam de activiteit voor in het onderwijs in de periode maart-juni 2020?		Hoe vaak komt de activiteit naar jouw verwachting in de toekomst voor in het onderwijs?	
		gem.	std.dev.	gem.	std.dev.
1	De leraren hebben via beeld en spraak contact met leerlingen over voortgang	3,62	1,21	2,13	1,08
2	De leraren bellen ouders op om de voortgang van leerlingen te bespreken	3,09	1,10	2,46	0,85
3	De leraren hebben via beeld en spraak contact met ouders over voortgang van leerlingen	3,08	1,15	2,54	1,00
4	De leraren bellen leerlingen op om de voortgang te bespreken	2,84	1,31	1,65	0,81
5	De leraren hebben schriftelijk contact (via e-mail of elo) met ouders over de voortgang	2,83	1,19	2,41	0,94
6	De leraren hebben schriftelijk contact (via e-mail of elo) met leerlingen over de voortgang	2,73	1,24	2,09	1,04
$\alpha=.86 / .84$ (toekomst)		3,04	0,92	2,21	0,71

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 ('nooit') – 5 ('heel vaak').

Uitvoering van het onderwijs – Ouders

Tabel 5 – Onderwijsactiviteiten van de school, volgens de ouders

		gem.	std.dev.
1	De school bood een gestructureerd lesprogramma aan voor mijn kind	4,06	1,35
2	Ik kreeg van de school informatie waardoor mijn kind thuis schoolwerk kon doen	3,79	1,14
3	De school verzorgde digitale lessen of instructie voor mijn kind	3,60	1,41
4	De juf of meester keek het huiswerk van mijn kind na	2,53	1,53
5	Mijn kind had individueel contact met zijn/haar juf of meester	2,52	1,10
$\alpha=.79$		3,30	0,97

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 ('nooit') – 5 ('elke schooldag').

Tabel 6 – Tevredenheid van ouders over het onderwijsaanbod en de ondersteuning door school

		gem.	std.dev.
1	Ik ben tevreden over de ondersteuning die de school bood bij het schoolwerk thuis	4,06	1,35
2	Het onderwijsaanbod van de school was goed afgestemd op het niveau en tempo van mijn kind	3,79	1,14
3	Wij hadden als ouders genoeg contact met de leraar	3,60	1,41
$\alpha=.81$		3,45	0,97

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 ('klopt helemaal niet') – 5 ('klopt helemaal').

Tabel 7 – Activiteiten van de ouders in het kader van het onderwijs: stimuleren en helpen

		gem.	std.dev.
1	Ik stimuleerde mijn kind om online een testje of oefentoets te maken	2,53	1,49
2	Ik wees mijn kind op oefenmateriaal of websites met (extra) uitleg	2,51	1,33
3	Ik hielp mijn kind bij het vinden en beoordelen van informatie op internet	2,23	1,30
4	Ik hielp mijn kind bij het gebruik van algemene computerprogramma's voor bij voorbeeld tekstverwerking of e-mail	2,10	1,30
5	Ik zocht samen met mijn kind op internet naar uitleg van leerstof	2,07	1,28
6	Ik praatte met mijn kind over veiligheid op internet	1,89	0,95
$\alpha=.81$		2,22	0,92

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 ('nooit') – 5 ('elke schooldag').

Tabel 8 – Activiteiten van de ouders in het kader van het onderwijs: uitleggen en samen uitvoeren

		gem.	std.dev.
1	Ik controleerde of mijn kind het schoolwerk af had	2,53	1,49
2	Ik volgde welke vorderingen mijn kind maakte	2,51	1,33
3	Ik gaf mijn kind uitleg over de leerstof	2,23	1,30
4	Ik werkte samen met mijn kind aan leer- of oefenprogramma's voor school	2,10	1,30
$\alpha=.82$		3,90	1,03

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 ('nooit') – 5 ('elke schooldag').

Tabel 9 – Motivatie en zelfstandigheid van het kind, volgens de ouders

		gem.	std.dev.
Tijdens de sluiting van de school ...			
1	kon mijn kind behoorlijk zelfstandig zijn/haar schooltaken maken	3,36	1,12
2	vond mijn kind het leuk om thuis aan school te werken	3,22	1,13
3	kon mijn kind zelfstandiger werken dan ik verwachtte	3,15	1,17
4	had mijn kind veel hulp nodig bij het maken van schoolwerk (gespiegeld)	2,94	1,15
5	kostte het thuisonderwijs mij als ouder te veel tijd (gespiegeld)	2,52	1,22
6	moest ik mijn kind aansturen bij het maken van schooltaken (gespiegeld)	2,42	1,19
$\alpha=.84$		2,95	0,87

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 ('klopt helemaal niet') – 5 ('klopt helemaal'; bij item 4, 5 en 6 zijn de antwoorden gespiegeld, zodat een hoge score wijst op een positief antwoord).

Uitvoering van het onderwijs - Leerlingen

Tabel 10 – Hulp van ouders, volgens de leerlingen

		gem.	std.dev.
1	Mijn ouders hielden in de gaten wat ik voor school deed	3,21	1,05
2	Mijn ouders gaven mij uitleg over mijn schoolwerk	3,13	0,96
3	Mijn ouders werkten samen met mij aan leer- of oefenprogramma's voor school	2,38	1,12
4	Mijn ouders gaven mij extra oefeningen of uitleg	2,36	1,08
5	Mijn ouders hielpen bij het zoeken naar informatie op internet	2,16	1,07
$\alpha=.70$		2,65	0,71

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 ('nooit') – 4 ('elke schooldag').

Tabel 11 – Activiteiten waarvoor de leerlingen gebruik maakten van de computer: leeractiviteiten

		gem.	std.dev.
1	Om oefeningen te maken	3,46	0,90
2	Om te zien wat ik voor school moest doen	3,31	1,10
3	Om instructie of uitleg te krijgen	3,02	1,09
4	Om contact te hebben met de juf of meester	2,92	0,95
5	Om contact te hebben met kinderen uit mijn klas	2,79	1,08
6	Om een overzicht te maken van wat ik moest doen	2,32	1,28
α=.72		2,96	0,71

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 ('nooit') – 4 ('elke schooldag').

Tabel 12 – Activiteiten waarvoor de leerlingen gebruik maakten van de computer: communicatie, presenteren, evalueren

		gem.	std.dev.
1	Om een toets te maken	2,05	1,01
2	Om met kinderen van mijn school samen te werken	1,86	1,08
3	Om een presentatie te maken	1,82	1,00
4	Om een verslag te maken van wat ik had geleerd	1,50	0,91
5	Om met kinderen van andere scholen samen te werken	1,17	0,61
α=.68		1,69	0,62

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 ('nooit') – 4 ('elke schooldag').

Context en randvoorwaarden - Leraren

Tabel 13 – Beperkingen: problemen van leerlingen en hun thuissituatie, volgens leraren

		gem.	std.dev.
1	De leerling kan niet goed zelfstandig werken	2,38	1,17
2	De leerling heeft motivatieproblemen	1,85	0,91
3	De leerling heeft een sociaalemotionele beperking of gedragsproblemen	1,57	0,95
4	De leerling heeft een problematische thuissituatie	1,50	0,79
α=.72		1,82	0,71

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 ('0-10%') – 5 ('90% of meer'); de categorie 'dat weet ik niet' is buiten beschouwing gelaten.

Tabel 14 – Beperkingen: infrastructuur bij leerlingen thuis en ondersteuning van ouders, volgens leraren

		gem.	std.dev.
1	De ouders kunnen de leerling niet goed ondersteunen	2,20	1,07
2	De leerling heeft thuis geen geschikte werkplek	2,08	1,11
3	De leerling heeft thuis geen geschikte apparatuur	1,93	1,05
4	De leerling heeft thuis geen geschikte internetverbinding	1,43	0,78
$\alpha=.86$		1,93	0,86

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 ('0-10%') – 5 ('90% of meer'); de categorie 'dat weet ik niet' is buiten beschouwing gelaten.

Tabel 15 – Inschatting van leraren van hun vaardigheid in het werken met ICT

		gem.	std.dev.
1	Ik ben vaardig in het online vinden van informatie	3,61	1,00
2	Ik ben vaardig in het gebruik van ICT in het dagelijks leven	3,22	1,05
3	Ik voel me op mijn gemak bij het gebruik van digitale leermiddelen	3,03	1,16
4	Ik ben vaardig in het gebruik van ICT als didactisch hulpmiddel	3,03	0,99
5	Ik weet hoe ik de leervorderingen van leerlingen kan volgen met behulp van ICT	3,00	1,07
6	Ik weet hoe ik ICT in mijn onderwijs kan inzetten om te differentiëren	2,91	1,02
7	Ik weet waar ik geschikte digitale leermiddelen op internet kan vinden	2,88	0,97
8	Ik weet hoe ik geschikte digitale leermiddelen kan kiezen/selecteren	2,87	0,99
9	Ik kan inschatten welke media geschikt zijn voor gebruik in afstandsonderwijs	2,86	1,02
10	Ik kan makkelijk een nieuw ICT-programma inzetten	2,77	1,18
11	Ik kan ICT op een effectieve manier integreren in mijn lessen	2,75	0,98
12	Ik kan de didactische keuzes van leermiddelen uitleggen aan collega's	2,71	1,07
13	Ik vind het makkelijk om te variëren met (digitale) lesmaterialen	2,60	1,04
14	Ik kan nagaan hoe oefensoftware komt tot een beoordeling van de leerling	2,59	1,07
15	Ik kan zelf technische problemen met ICT oplossen	2,57	1,19
16	Ik weet hoe ik nieuwe technologieën in mijn onderwijs kan inzetten	2,37	1,05
17	Ik volg de laatste trends op het gebied van digitale middelen en technologie	2,04	1,06
$\alpha=.97$		2,81	0,88

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 ('niet van toepassing') – 5 ('heel sterk van toepassing').

Tabel 16 - Randvoorwaarden op school bij hybride onderwijs, volgens de leraren

		gem.	std.dev.
1	Mijn school bood ruimte om te experimenteren met nieuwe toepassingen van ICT bij de onderwijsactiviteiten	3,02	1,07
2	Ik werkte vanuit de visie van mijn school of bestuur op de inzet van ICT in het onderwijs	2,96	1,09
3	Ik kreeg op of vanuit mijn school goede ondersteuning op het gebied van ICT	2,89	1,10
4	Mijn school bood voldoende keuze in educatieve software	2,79	1,04
5	Op mijn school zijn duidelijke afspraken gemaakt over de inzet van nieuwe technologie in het onderwijs	2,72	1,05
$\alpha=.85$		2,88	0,84

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 ('niet van toepassing') – 5 ('heel sterk van toepassing').

Context en randvoorwaarden – Schoolleiders en ict-coördinatoren

Tabel 17 – Vaardigheid van het team in het werken met ICT; volgens schoolleiders en ict-coördinatoren

		gem.	std.dev.
1	De leraren voelen zich na de periode van afstandsonderwijs beter in staat digitale leermiddelen in te zetten	4,46	0,71
2	De leraren weten hoe zij de leervorderingen van leerlingen kunnen volgen met behulp van ICT	4,18	0,92
3	De leraren voelen zich op hun gemak bij het gebruik van digitale leermiddelen	4,17	0,75
4	De leraren zijn vaardig in het gebruik van ICT als didactisch hulpmiddel	4,13	0,79
5	De leraren weten waar zij geschikte digitale leermiddelen op internet kunnen vinden	4,03	0,84
6	De leraren kunnen inschatten welke media geschikt zijn voor gebruik in afstandsonderwijs	4,02	0,87
7	De leraren weten hoe zij ICT in hun onderwijs kunnen inzetten om te differentiëren	4,01	0,85
8	De leraren kunnen ICT op een effectieve manier integreren in hun lessen	3,96	0,80
9	De leraren voelen zich toegerust om onderwijs op afstand te geven	3,82	0,85
10	De leraren weten hoe zij nieuwe technologieën in hun onderwijs kunnen inzetten	3,80	0,82
11	De leraren weten hoe zij geschikte digitale leermiddelen kunnen kiezen/selecteren	3,72	0,84
12	De leraren kunnen nagaan hoe oefensoftware komt tot een beoordeling van de leerling	3,71	0,99
13	De leraren kunnen de didactische keuzes van leermiddelen uitleggen aan collega's	3,66	0,92
14	De leraren vinden het makkelijk om te variëren met (digitale) lesmaterialen	3,55	0,85
$\alpha=.84$		3,90	0,71

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 ('niemand') – 5 ('meer dan 75%'); de categorie 'weet ik niet' is buiten beschouwing gelaten.

Tabel 18 – Faciliteiten en ondersteuning op school, volgens schoolleiders en ict-coördinatoren

		Hoe vaak kwam de activiteit voor in de periode maart-juni 2020?		Hoe vaak is de activiteit naar jouw opvatting in de toekomst wenselijk?	
		gem.	std.dev.	gem.	std.dev.
1	De schoolorganisatie biedt ondersteuning bij problemen van de leraar met technologie	3,94	0,86	3,91	0,83
2	Ik zorg dat leraren over de hulpmiddelen beschikken die zij nodig vinden voor goed onderwijs	3,93	0,87	4,01	0,81
3	Ik zorg dat onze school tijdig over goede ict-voorzieningen beschikt	3,93	0,91	3,86	0,87
4	Ik zorg dat onze school over de digitale voorzieningen beschikt die nodig zijn voor schooldoelen	3,79	0,92	3,83	0,87
5	Leraren die minder vaardig zijn met computers bieden we extra hulp en ondersteuning	3,78	0,94	3,81	0,90
6	Ik stimuleer dat leraren hun kennis en ervaringen met het gebruik van ict met elkaar delen	3,78	0,92	3,89	0,84
7	Ik kijk mee hoe leraren onderwijs geven	3,03	1,15	3,25	1,07
α=.85 / .84 (toekomst)		3,74	0,68	3,80	0,63

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 ('nooit') – 5 ('heel vaak').

Tabel 19 – Mate waarin op school planmatig werken wordt gestimuleerd, volgens schoolleiders en ict-coördinatoren

		Hoe vaak kwam de activiteit voor in de periode maart-juni 2020?		Hoe vaak is de activiteit naar jouw opvatting in de toekomst wenselijk?	
		gem.	std.dev.	gem.	std.dev.
1	Ik zorg dat leraren keuzes maken die in overeenstemming zijn met de onderwijsvisie van de school	3,98	0,89	4,11	0,86
2	Ik stimuleer dat alle leraren werken volgens de aanpak van de school	3,86	0,85	3,97	0,81
3	Ik stimuleer leraren na te denken over hoe ze het beste ict kunnen gebruiken in onderwijs	3,62	0,84	3,64	0,79
4	Ik geef leraren suggesties hoe ze hun onderwijs kunnen verbeteren	3,34	0,97	3,51	0,95
α=.81 / .77 (toekomst)		3,69	0,72	3,79	0,66

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 ('nooit') – 5 ('heel vaak').

Tabel 20 – Randvoorwaarden op school voor ict-gebruik; volgens schoolleiders en ict-coördinatoren

		gem.	std.dev.
1	De leraren op mijn school kunnen bij collega's terecht als zij iets niet begrijpen op ICT-gebied	4,30	0,77
2	Op mijn school is er goede ondersteuning op het gebied van ICT	3,83	0,93
3	Op mijn school zijn er goede ICT-voorzieningen voor educatief gebruik	3,82	0,89
4	Op mijn school is er voldoende keuze in educatieve software	3,66	0,85
α=.84		3,90	0,71

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 ('niet van toepassing') – 5 ('heel sterk van toepassing'); de categorie 'weet ik niet' is buiten beschouwing gelaten.

Tabel 21 – Mate waarin op school innovatief wordt gewerkt, volgens schoolleiders en ict-coördinatoren

		gem.	std.dev.
1	Mijn school biedt ruimte om te experimenteren met nieuwe toepassingen van ICT in de les	3,88	0,95
2	De leraren op mijn school communiceren via digitale kanalen met ouders	3,81	1,03
3	De leraren op mijn school communiceren via digitale kanalen met leerlingen	3,05	1,24
4	De leraren op mijn school werken online samen met collega's	2,92	1,08
α=.72		3,42	0,80

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 ('niet van toepassing') – 5 ('heel sterk van toepassing'); de categorie 'weet ik niet' is buiten beschouwing gelaten.

Context en randvoorwaarden – Leerlingen

Tabel 22 – Intrinsieke motivatie van leerlingen om thuis schoolwerk te doen

		gem.	std.dev.
Waarom werkte je thuis aan schoolwerk toen je door Corona niet naar school kon?			
1	Omdat ik het belangrijk vind om mijn best te doen voor school	2,70	0,54
2	Omdat ik trots op mijzelf ben als ik het goed doe	2,61	0,63
3	Omdat ik nieuwe dingen wil leren	2,22	0,75
4	Omdat het mij anders een slecht gevoel geeft	1,93	0,79
5	Omdat ik het leuk vind mijn huiswerk te maken	1,77	0,74
α=.66		2,25	0,45

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 – 3 ('nee' / 'een beetje' / 'ja').

Tabel 23 – Extrinsicieke motivatie van leerlingen om thuis schoolwerk te doen

		gem.	std.dev.
Waarom werkte je thuis aan schoolwerk toen je door Corona niet naar school kon?			
1	Omdat ik wil dat de juf of meester mij een goede leerling vindt	2,40	0,71
2	Omdat ik wil dat mijn ouders mij een goede leerling vinden	2,26	0,76
α=.82		2,33	0,68

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 – 3 ('nee' / 'een beetje' / 'ja').

Tabel 24 – Inschatting van leerlingen van hun vaardigheid in het gebruik van ICT

		gem.	std.dev.
1	Informatie die je nodig hebt, zoeken en vinden op internet	2,83	0,48
2	Videobellen	2,82	0,50
3	Een computerspel starten	2,81	0,49
4	Chatten	2,75	0,57
5	Een plaatje in een verhaal toevoegen	2,52	0,74
6	Een tekst opslaan	2,52	0,70
7	Iets printen op papier	2,50	0,70
8	Een berichtje of mail versturen met de computer	2,47	0,72
9	Digitale foto's of andere plaatjes bewerken	2,16	0,76
10	De computerinstellingen aanpassen zodat de computer beter werkt	1,96	0,81
11	Een internetpagina maken of aanpassen	1,77	0,76
α=.86		2,46	0,43

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 – 3 ('ik denk niet dat ik dit kan' / 'ik weet dit nog niet, maar ik kan er wel achter komen' / 'ik weet hoe dit moet').

Ervaren opbrengst - Leraren

Tabel 25 – Ervaren opbrengst van het onderwijs op afstand, volgens leraren

		gem.	std.dev.
1	Mijn leerlingen hadden goed zicht op hun eigen leerproces	2,74	1,05
2	Mijn leerlingen leerden sneller	2,34	0,85
3	Mijn onderwijs was meer afgestemd op individuele talenten van leerlingen	2,27	0,93
4	Ik had beter overzicht over de vorderingen van mijn leerlingen	1,88	1,04
5	Mijn onderwijs verliep efficiënter	1,85	0,92
α=.76		2,21	0,69

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 ('nooit') – 5 ('heel vaak').

Ervaren opbrengst - Ouders

Tabel 26 – Ervaren opbrengst van het onderwijs op afstand, volgens ouders: voldoende geleerd

		gem.	std.dev.
1	Ik kon de vragen die mijn kind stelde over het schoolwerk goed beantwoorden	4,07	0,86
2	Ik had duidelijk zicht op het schoolwerk dat mijn kind moest doen	4,06	0,97
3	Ik maak me zorgen over achterstand opgelopen door thuisonderwijs (gespiegeld)	3,94	1,04
4	Ik heb er vertrouwen in dat mijn kind met thuisonderwijs genoeg geleerd heeft	3,47	1,06
$\alpha=.70$		3,89	0,72

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 ('klopt helemaal niet') – 5 ('klopt helemaal'); bij item 3 zijn de antwoorden gespiegeld, zodat een hoge score wijst op een positief antwoord.

Tabel 27 – Ervaren opbrengst van het onderwijs op afstand, volgens ouders: thuis beter dan op school

		gem.	std.dev.
1	Sinds het thuisonderwijs zie ik dat mijn kind relaxter en rustiger is	2,57	1,07
2	Mijn kind heeft met thuisonderwijs meer geleerd dan wanneer het naar school zou zijn gegaan	2,37	1,03
3	Mijn kind was thuis meer gemotiveerd voor leren dan op school	2,12	0,94
$\alpha=.76$		2,35	0,84

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 ('klopt helemaal niet') – 5 ('klopt helemaal').

Ervaren opbrengst - Leerlingen

Tabel 28 – Ervaren opbrengst van het onderwijs op afstand, volgens leerlingen: thuis beter dan op school

		gem.	std.dev.
1	Ik kon thuis beter zelfstandig werken dan op school	2,40	0,95
2	Ik vond het leuk om thuis schoolwerk te maken	2,31	0,87
3	Ik vind thuis leren fijner dan op school leren	2,03	0,98
4	Ik leerde thuis meer dan op school	1,80	0,79
$\alpha=.73$		2,14	0,67

Toelichting: gemiddelden en standaarddeviaties op basis van een schaal van 1 ('nooit') – 5 ('altijd').

